
סופשבוע
מוסף מיוחד
לראש־השנה
תשמ"ז
כל טוב
ישראל
BROADWAY
רוצה עכשיו אדום זהב
תערובת אמריקנית משובחת
אזהרה - משרד הבריאות קובע כי העישון מזיק לבריאות

סופשבוע

כ"ט באלול, תשמ"ו, 3.10.1986

קורא יקר,

בטקס שנערך השבוע בירושלים צוטטו בין השאר הדברים הבאים: –

"צריכים לחפש, למצוא ולהבליט את כל היפה, את כל המעודד, את כל מה שכדאי למענו להלחם ולטרוח, לעמול, לשקוד. צריכים לזכור ולהזכיר את ייחודנו, את מטרותינו הישנות אשר כבר דהו מרוב שימוש ואין משתמשים בהן יותר, ואת אלו החדשות, אשר מהן שנויות במחלוקת ומהן נחלת הכלל. צריכים לצאת אל המרחבים, לראות את הארץ היפה, לראות מה שניבנה בה, לראות את שחיובי בה, את מה שנוצר, את כל מה שמצוי בצד האקטיב של המאזן, שמא נשקע בפסיב המדכדך המשליט נכאים".

כתב זאת לפני שנים אחדות אדם שחלם להיות עיתונאי אך לא הגיע לכתיבה סדירה בשום עיתון יומי. במקום להיות נביא זעם מבקר ומוכיח, הקים וניהל את מפעל המתנ"סים כשהוא מחולל את אחת המהפכות החברתיות השקטות בארץ. חיים ציפורי ז"ל, מורה וידיד שנפטר לפני שנתיים, היה אחד הסמלים היותר יפים של ארץ־ישראל היפה. לפני עשרים שנה תפש שהאדם היחיד זקוק למנות קבע של זריקות תמריץ ותקווה כדי לטפח את גאוותו העצמית, אם מבקשים להפיק ממנו את המקסימום, כדי שהתפוקה הכללית תכביד את משקלה הסגולי של הקהילה בישוב הקטן כמו במדינה כולה. אמר ועשה. בעידוד מפעלו התארגנו יחידים וקהילות בשכונות מצוקה ובעיירות הפיתוח לחפקיע לעצמם את ניהול ענייניהם. כשצוטטו הדברים השבוע בטקס לזכרו לא מצאתי קולעים מהם לבטא את המסר של המוסף המיוחד הזה לראש השנה תשמ"ז.

המוסף חורג מהמתכונת הרגילה בתוכנו ובצורתו. המדורים הרגילים יחכו לסופי־שבוע פחות חגיגיים. רובו כולו סובב על ציר אחד. "כל טוב ישראל" איננו מצעד הישגים. זוהי שרשרת סיפורים על אוצר הטבע האנושי היחיד שלנו, הנכס שברוב ימות השנה לא כל־כך מטופח ובמקרים לא מעטים נשחק ונרמס. סיפוריהם של אנשים טובים שעושים מעשים טובים, למרות הפוליטיקה ומעבר להתבהמות וגסות הרוח; החיים, שמרוב דמעות ושערוריות ויצר החיטוט העצמי בפצעים, לא נמצא להם המקום הראוי בכותרות העיתונים. במוסף הזה הם עושים היום כותרת ראשית.

ברגע של חשבון נפש (כן, יש גם כאלה אפילו אצל העיתונאי המשופשף, הציני כביכול) מתעורר הספק עד כמה מוחלט הוא דגם "האדם שנשך כלב" כמודל לחדשה עיתונאית. האם יש לו תוקף בחברה שהנורמה התקשורתית שלה היא האדם שאוהב לנשוך אנשים. וכך קורה שהיצר העיתונאי המחפש את החריג ינסה למצוא אותו בקוטב הנגדי. לא צריך להתאמץ הרבה. ואין זו סטיה מהחובה המקצועית, אם עדיין מצפים מהעיתונות שתהיה כלב השמירה של הדמוקרטיה. מפני שקורבנו המיידי של מצבדות ציבורי קודר ומייאש, הוא האדם היחיד. מי שנקלע למנהרה שאין רואים את האור בקצה, נוטה לאבד את אמונו ובטחונו במוסדותיו החופשיים, ולהתנער מהם לטובת "האיש החזק" הראשון שיהפנט אותו בלהטוטי לשון.

הדו"ח של אמנון אברמוביץ בפתח המוסף מפצח את השנה הפוליטית לגורמיה המגוחכים. אבל זאת רק כדי לחשוף את התוך האנושי עם הסיפורים של ועל האנשים שאף פעם לא יעשו כותרות ראשיות, מפני שאינם יודעים לנשוך כלבים או בני־אדם. כי המומחיות שלהם היא לאהוב אנשים. כמעט סקופ. יש חיים אחרי הרוטציה. או כמו שיהונתן גפן אומר בפתח הדברים: "מעבר לכל, זאת המדינה היחידה בעולם שיש בה חבר'ה. וכל כמה שאתה יותר אוהב את החברים שלך, יש סיכוי שהמדינה שלך, אותה אתה לא תמיד אוהב, תשתפר ותהיה למולדת הראויה לאהבה. אהבת מולדת היא קודם כל אהבת האדם היושב בה".

קריאה נעימה, ושנה טובה. גם ברכה ובעיקר תקווה.

צבי לביא

כל טוב ישראל

דו"ח שנתי. זו היתה השנה שהיתה. מאת אמנון אברמוביץ. עמ' 6.

אוהב את הפלוגה. על המדינה היחידה שיש בה חבר'ה. מאת יהונתן גפן. עמ' 10.

בוחבוט בארץ הפלאות. המהפכה השקטה של מעלות. מאת שרית פוקס. עמ' 14.

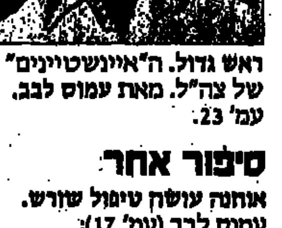
מגדל עמק הסיליקון. המאה ה־21 החלה במגדל העמק. מאת תמר גיא. עמ' 18.

הולך בשדות, נגד הרוח. לובה אליאב, דיוקן. מאת יעל פז־מלמד. עמ' 20.

קו ירוק, קווים אדומים. במה שונים בני מושב יתיר מגוש אמונים. מאת מיכל קפרא. עמ' 30.

ראש גדול. ה"איינשטיינים" של צה"ל. מאת עמוס לבב. עמ' 23.

אנשים שמחים באמצע הלילה. גל החדש בבידור העממי. מועדונים "יווניים" ו"תורכיים" עושים מתוק בנשמה. מאת מנחם תלמי. עמ' 32.

סיפור אחר

אוחנה עושה טיפול שורש. עמוס לבב (עמ' 17); למתנדבים בטוק. עמוס לבב (עמ' 22); בן 23, מרגיש כמו בן 100. יוסף ולטר (עמ' 25); ברנשים וחתיכות: שרית פרקול (עמ' 35); מדברים בפרחים. יצחק בן־חורין (עמ' 38).

עורך: צבי לביא
עריכה: דניאלה בוקשטין
עיצוב ועריכה גרפית: יורם נאמן וזיוה שליו
גרפיקה: נטע גרינשפן
מודיעות: אורי דגן

דו"ח שנתי

אמנון אברמוביץ

זו היתה השנה שתהיה

נשיא שארל דה־גול יוחסה פעם אימרה, מתנשאת וחוטאת ביומרה היסטוריוסופית, על נפוליאון: הוא היה בסדר, אמר דה־גול, אבל לא ידע איך לצאת מהבמה. מנחם בגין, למשל, יצא דרך תריס מוגף. ראש־הממשלה שמעון פרס יוצא משתי שנות שלטונו דרך אולם־הנוסעים של הנתב"ג: בריטניה, צרפת, דרום־אמריקה, מרוקו, קאמרון, קאהיר, ארצות־הברית. אם הסתברה איזושהי אמת מתוך שפעת המלל של מי שהיה שר וזעף, ועכשיו שר לשעבר וזעף, יצחק מודעי, על פרס – הרי היא היתה באמירה "ראש־ממשלה מעופף".

אמירה וקוץ בה: לזכות מפרעת הנוסטלגיה, המאפיינת את שלהי־פרס כבר בתקופת טרום־שמיר, אפשר בהחלט להוסיף את השיפור בדימויה הבינלאומי של ישראל. „הקומוניזם", נהג לומר מנחם בגין, „הוא דגלה של שנאת ישראל, הספקת נשק לשונאינו סביב, דגל רדיפת היהודים והשפה העברית, מחנות ריכוז ודיכוי האדם". פרס, לעומת זאת, נפגש עם שר החוץ הסובייטי. גם הנשיא האמריקני רייגן כינה את רוסיה הסובייטית "אימפריית הרשע" – אבל התיישב לשוח עם מיכאיל גורבצ'וב, תוך שהוא מנסה להניח את יחסי שתי המעצמות על בסיס אישי, נינוח יותר.

ימים אחדים בטרם ראש־השנה ולפני שהראיונות החגיגיים רואים אור – אפשר לנחש, ולכתוב על בליינד, שבראיון המיוחד והחגיגי עם ראש הממשלה יימנו הצלחות השנה שעברה. התכנית הכלכלית והיציאה ממרבית שטחי לבנון. ואם הישגיו העיקריים, והלא־מבוטלים, של ראש־הממשלה פרס מצויים בשנה שעברה – הרי שבשנה הזו ניכרים הישגיו באווירה ובמצב־הרוח בלבד.

פרס הגיע לפיסגה עם הנשיא מובארק ולא עמד בו העוז להסכים על הגדרה עצמית לפלשתינאים במסגרת קונפדרציה עם ירדן. ניסוח מינימלי שאיננו מתרחק הרבה מהסכמי קמפ־דייוויד. ניסוח שהיה מאפשר אולי להפקיע את הייצוג הפלשתינאי מאש"ף ולהפקידו בידי המלך חוסיין, אם יחפוץ, ולחילופין בידי הנשיא מובארק.

ראש הממשלה היוצא הוא איש שלום נטול אומץ במידה מספקת לשלום, ובעיקר נטול מזל, מפני, שעם ירידת מחירי הנפט, הצטמצמה ההתעניינות האמריקנית המיוחדת במזרח־התיכון. ההוויה, שנו אבות הקפיטליזם, קובעת את ההכרה. תגודות עולמיות אשר הטיבו עם הכלכלה הישראלית, הרעו עם מדיניות־השלום הישראלית. תשומת־הלב האמריקנית הועתקה ליחסים עם ברית־המועצות ולמזרח אסיה.

פרס הוא יהודי סבלני, נוגס לאט, עור נתח ועוד ביס. אך מה לעשות והשינויים במזרח־התיכון נעשו, עד כה, דווקא בביסים גדולים, בתרועות ובחצוצרות: מלחמת ששת הימים, יום־כיפור, יוזמת סאדאת, מעמד קמפ־דייוויד, שרון בלבנון.

למכרסמים אל תהי כאן תקווה. רק לבעלי המלתעות.

בספרו "בגין בשלטון" כתב טרי פרויס, שבן־גוריון ניצב ופניו לעתיד, מוכן לשלם שטרות מהעבר. בגין, הוא כתב, ניצב ופניו לעבר, מוכן למשכן את העתיד.

פרס ניצב ופניו לעתיד הרחוק ואינו מוכן להקריב אפילו את העתיד הקרוב.

בשתי הצבעות, לפחות, בנושאים שוליים־לכאורה, פעל ראש־הממשלה כאילו היה ספורטאי השנה, מיישם את האימרה הספורטיבית, לא־חשוב־הנצחון־העיקר־ההשתתפות: בהצבעה על יישום מסקנות ועדת בייסקי ופיטורי רפאל רקנטי, נמנע. בהצבעה על הקמת ועדת־חקירה לפרשת השב"כ, הצביע בעד, עם המיעוט.

מיותר כמובן לציין, שאילו רצה לנצח, יכול היה להבטיח לעצמו רוב ולתת לרב פרץ, למשל, עוד ראש מועצה דתית אי־שם.

שמעון פרס הוא ראש־ממשלה אינטליגנטי, רגיש, רוצה בטובת העניין והמועמד הטוב ביותר הנראה על פני השטח. אבל יותר מכל אחד אחר הוא מייצג את חולשת־הדעת של מפלגת העבודה, את ההתגוננות הבלתי פוסקת, המעיוה, במקרה הטוב, להציג שאלה: „בין הים לבין הירדן חיים כבר היום שני מליון ערבים ושלושה מליון יהודים – איך ייראה העתיד"? (מתוך ראיון ב"מוקד"). או בעת שחזר מאחר ממסעותיו ולנוכח הביקורת ההיסטרית־תמיד, אמר: „על מה ויתרתי? על מה ויתרתי? לא ויתרתי על כלום". כאילו שמי שיפטר מהשליטה על רצועת עזה עם שש־מאות אלף תושביה, יוותר על נכס. כאילו שמי שיחסוך למדינת ישראל את הרצועה הרחוסה במליון בני־אדם בעוד דור אחר, יאבד משהו.

רוב יהודי מוחלט במדינת ישראל הוא תנאי הכרחי ליישום התפישה החברתית של מפלגת העבודה; אמצעי ולא מטרה. אצל הליכוד מהווה הטריטוריה גם אמצעי וגם מטרה.

את הפרק המדיני בקדנציה שלו מסיים פרס כאשר שטר־הבוררות על טאבה חתום. על האקט הטכני, הזניח הזה, השחיתה הממשלה חודשים ארוכים כל־כך, שחלק מישיבותיה נפתחו כאשר שר מבורך את רעהו בצפרא טאבה. צדק עזר ויצמן

שלהי פרס: כבר מתגעגעים לפרס.

שאמר בזמנו, שבמקום ללכת לבוררות עם מובארק, העדיף פרס ללכת לפישור עם שמיר.

בעיית הבעיות עם ממשלת פרס, פרס כפי שהוא, נעוצה בזמן הקצר שעמד לרשותה. מבלי לפגוע באף עיתון ובאף פרסומאי – הרוטציה היא שהיתה הלוח הבטוח. מאויים על־ידי הזמן ההולך ומתקצר, יכול היה פרס, פרס כפי שהוא, רק לזרוע בדמעה, כדי שהליכוד יהרוס ברינה. זריעה שאינה מלווה בקציר, נראית, ולא לגמרי בצדק, כמו מסע מתמשך של יחסי־ציבור.

הססנות וחוסר־בטחון מאפיינים את שרי מפלגת העבודה כאשר הם. טלו, לדוגמא, את חקירת פרשת הקרקעות בגדה. זו שנפתחה בקול גדול ונסתיימה בקול ענות חלושה. נפתחה ביצחק שמיר, אריאל שרון ודוד לוי, ונסתיימה בשמוליק עינב ואבי צור. מוסר השכל: אם אין לך אומץ ללכת עד הסוף – אל תתחיל בכלל. הבעיה היא, שאנשי מפלגת העבודה נועלים לרגליהם נעל רכיבה ונעל ריקוד, כך שאינם יכולים, בסופו של דבר, לא לרכוב ולא לרקוד.

■

במהומה הקטנה והפנימית שלהם, קובלים נערי פרס על הדובר אורי סביר, אשר לעתים קרובות מדי שוכח מיהו הקליינט (ראש־הממשלה) ומיהו נותן השרותים (הדובר). כאשר יועץ־תקשורת של מבקר במרוקו וכותב על חוויותיו הגסטרונומיות – הוא לא עוד לביקור במרוקו להיות יותר מאשר גילוי של מסעדה חדשה. כאשר כתבתו זו נושאת את הכותרת „יהיה לו מה לספר לבנין ולנכדיו", והסיפור הוא על בני־מעיו – אין פלא, שהגימיק מאפיל על המימד המדיני.

בתתירתו למעלה, נהג סביר להגדיר את תפקידו בספר הביקורים בחו"ל – יועץ ראש־הממשלה, במקום לכתוב יועץ־תקשורת. כאשר יועץ־תקשורת, ככזה, מצטלם במרכז התמונה, וכאשר יועץ־תקשורת, ככזה, הופך להיות נושא עצמאי של כתבות שונאיות, ומיועץ־תקשורת הוא נעשה יועץ – יש גם בזה משום תרומה, שולית אך נוספת, לכך שהתקשורת נראית כאילו היא העשייה, כל העשייה.

■

עוד מעט קט יטפס ויעלה על כס ראש־הממשלה יצחק שמיר. התריסים המונים החוצה יינעלו, הכספים הנאגרים פנימה יוזרמו. כלית ברירה נתגעגע לפרס. חרף הביקורת והכעס, בעיקר על טיפולו הרופס והחורל בפרשת השב"כ, נזכור אותו לטובה. בחודשים האחרונים, נוכח כמה וכמה מעשים ומחדלים של פרס, יצחק רבין וחיים בר־לב – התחלנו להרגיש כמו במשחקי הגביע העולמי בכדורגל: מגיעים למשחק הגמר בלי קבוצה פייבורידיטית. התחלנו להרגיש כמו צופה סקרן אך שווה־נפש לשאלת הנצחון והתכייה.

מהחודש הבא, תוך שהוא הולך ושומט נקודה אחר נקודה בסקרי פופולריות, יעשה שמעון פרס מאמץ גדול כריצתו לתפקיד ראש־הממשלה לשעבר. קרוב לוודאי שהוא גם יצליח.

שמיר: עוד זה מדבר וזה בא.

להשקיע בעזרים טקטיים

שיטת הבחירות, אשר התאימה איכשהו לחברה הישראלית ההומוגנית של שנות החמישים והששים, כאשר רוב העם שפה אחת ודברים אחדים, איננה מאפשרת עוד נצחון; וכפועל־יוצא מכך, הרכבת ממשלה. היא מאפשרת, למשל, ליצחק שמיר להציע בליל־הבחירות למערך, היוצא קצת כמנצח, להתנער משותפיו בשמאל ולהצטרף לממשלת אחדות לאומית.

הפטנט של ממשלת אחדות לאומית יחיה אתנו, אני חושש, עוד שנים רבות. התרגום הפוליטי של ההתפלגות בחברה הישראלית דרך השיטה הקיימת, לא יכול שלא להניב אלא ממשלת אחדות. זהו הנימוק העיקרי ארוך־הטווח המצדיק קיום מכובד ונטול התחכמויות של הרוטציה. שלא לדבר על הנימוק החינוכי והנורמטיבי. איך היה אומר מנחם בגין, אחד מגדולי המתמחים־המתחזים במשפט רומי? הסכמים יש לקיים. הסיבות הללו, כולן ביחד וכל אחת לחוד, מחייבות לדעתי את ועדת ה"תפר" של מפלגת העבודה (ואת המפלגות הדתיות) לא לעשות קונצים ולא להתחכם עם העברת השלטון. לא אכלת חזיר, אז לפחות שהשומן לא ייזל.

ממשלת אחדות היא כנראה האפשרות היחידה של כל אחד משני שותפיה להיות בשלטון. למרות הצעקות של חבר־הכנסת חיים קופמן, המתחייבות מתפקידו כראש סיעה; למרות הפעלולים של משה שחל, המתחייבים ממקצועו האזרחי; או ההתפרצויות העונתיות של אריאל שרון, המתחייבות מהיותו אריאל שרון – הממשלה הזו עבדה לא רע. כמעט כמו בשירו של נתן אלתרמן: „ועל אף כל השוני הרב והיסודי/ הורגשה כתבלין מיוחד וסודי/ אחדותו של העם היהודי".

כאשר השיטה איננה מעניקה לממשלה כוח אמיתי, וכאשר הממשלה, גם בגלל המבנה הפנימי, ובעיקר בגלל המבנה הנפשי של מאיישיה, אינה נוטלת לעצמה כוח שלא ניתן לה – היא נדונה לתור אחר פתרונות חוקיים כאלה או אחרים, בהתאם לנסיבות.

כך הגיע לקריאה שלישית ואחרונה החוק נגד גזענות. צורה לחוק הזה, שגם מאיר כהנא, עבריינו הפוטנציאלי, יכול לתמוך בו בחדווה. החוק הזה לא הגיע לבד. במסגרת "איזון" משפטי־פוליטי קרוש, הוצמד אליו החוק לאיסור מיפגשים עם אנשי אש"ף ועוזריהם. אגב, איזון כמלת מוצא בתחום המשפט, הוא המצאה ישראלית מקורית. תורת המשפט מכירה, או הכירה, רק את המושג "שוויון".

שמעון פרס, בפרשת השב"כ, כמו מנחם בגין במלחמת לבנון, התגלה כארך־אפיים ורב־חסד, חסר אונים ומעש. בגין כמו פרס, כמו יצחק שמיר בוועידת חרות כשזו הגיעה לו עד־נפש, אחרים עוז רק כל אימת שנשקפת סכנה אמיתית לכסאם (עיין: פיטורי שרון, עיין: הרחת פרופ' זמיר, עיין: פיצוץ ועידת חרות).

מלחמת לבנון, בדיוק כמו פרשת השב"כ, העמידו שוב על סדר־היום את הצורך ביועץ לענייני מודיעין למצער, או ועדה לבטחון־לאומי למרבה.

על כל מחדלים יכסה פתרון מגנוני. הממשלה, כמו הטוטו, משקיעה בעזרים טקטיים.

ניטול, לדוגמא, את מכת תאונות־הדרכים: בעשור האחרון הושלשה כמות כלי־הרכב הנעים בכבישי הארץ. במקביל ירדה ההשקעה בתשתית. על כל קילומטר כביש שנסלל בתחומי המדינה, נסללו עשרה קילומטרים כביש ברחבי יהודה ושומרון (ובלבנון). מי שרוצה, למשל, להגיע בבטחה מתל־אביב לאשקלון – עדיף לו לרדת מכביש הדמים אשדוד־אשקלון ולהגיע דרך כביש חוצה שומרון.

הכבישים הרעועים ברחבי המדינה חסרים גדרות־בטחון, גשרונים מוגנים, שוליים רחבים. מהו הפתרון המנגנוני? חומין

(המשך בעמוד הבא)

בגלל מבנה פנימי, ובעיקר בגלל מבנה־נפשי של מאיישיה, מתפקדת הממשלה כמו הטוטו: משקיעה בעזרים טקטיים.

עזר ויצמן הוא ה"ילד" הכי מבוגר בממשלה. למעט הרב פרץ, ויצמן הוא גם השר הכי אידאולוגי בממשלה.

בעוד שבועיים יתחיל פרס לרוץ לתפקיד ראש הממשלה לשעבר. והוא בוודאי גם יצליח.

הדברת האינפלציה, תוך שמירת הבסיס הדמוקרטי, היא הישג אדיר של שמעון פרס; והוכחה ניצחת שלא נגזר עלינו – לחיות על אינפלצייתנו, על חרבנו.

ילדי חפצי־בה אחרי אסון התענכים: איפה מזגני האוויר?

יצחק מודעי, אומרים, הוא אינטליגנטי. אינטליגנציה, כנראה, כמוה כצדק: היא יכולה להעשות מבלי להראות.

האנרגיה הנשאבת מצה"ל לאבטחת הסדר ביהודה, שומרון וחבל עזה – היא בעיית־הבעיות של הצבא, ולא העובדה שיותר ויותר קצינים מתהלכים עם ישבנים מחוררים ויבלות על המרפקים.

(המשך מהעמוד הקודם)

ביותר: החמרת עונשים על נהגים עבריינים ו...הוולת מזגני־אוויר. בחורף הקרוב יידחסו הנהגים כמו מאה וששים עופות קפואים בפריזר אחד, ותאונות־דרכים כנראה בכל־זאת תתרחשנה.

■

מה עושים, למשל, בעניין כמו המטוס "לביא"? ספק אם קיים היום אדם בר־דעת ונטול מחוייבות אישית למטוס, שאינו מלווה בחרדה את פיתוחו ההולך ונמשך. המטוס הזה, אומרים, יהיה כל־כך טוב (ויקר) שהוא מסוגל להשכיב על הארץ את כל חיל־האוויר. יש מקום לדאגה, אבל אין מקבל החלטה. פוינט אוף נו־ריטרן (נקודת אל־חזור) משמשת תירוץ לפוינט אוף נו־מקבל־החלטה.

מודענו מודעי

השר לשעבר יצחק מודעי התנהג עם משרד המשפטים כאילו היה קופת־חולים וסולל־בונה, ועם קופת־חולים וסולל־בונה התנהג כאילו היו מחנה שריד־פת.

מודעי, בניגוד למה שכתבו העתונים, לא היה שר אוצר טוב. הוא לא יכול להיות שר אוצר טוב. פתרון אמיתי לבעיות הכלכליות של ישראל אינו מצוי בתחום הכלכלי, אלא בתחום הפוליטי. לכלכלת ישראל צריך לגשת עם תרופה מדינית ולא כלכלית. מודעי, כמו יגאל הורביץ, כמו כהן־אורגד, מאמינים שאת הוצאות הבטחון, שבחלקן הן הוצאות הכיבוש המתמשך, צריכה לממן רמת־החיים. זוהי כשלעצמה תפישה לגיטימית. יוצא־דופן, כמובן, שר האוצר הלא־לגיטימי יורם ארידור המאמין שפשיטת־רגל מסוגלת לממן את שניהם גם יחד.

מודעי: אוצר לשעבר, משפטים לשעבר, פרובלמה לשעבר.

יצחק מודעי נהנה מתנאי־פתיחה נדירים, אולי חד־פעמיים: נכונות לשאת בעול, שמקורה בתחושת חטא מתמשכת, ירידה דרמטית במחירי הנפט וחומרי הגלם, תנודות נוחות במטבע הח[illegible] ומעל לכל הוא נהנה מראש־ממשלה כמו פרס.

בשורת התבטאויות, אשר מידת נשלטותן נתונה לפירוש, האשים את פרס בדאגה סקטוריאלית ופעולות חסרות תוחלת כלכלי, שלא נועדו אלא כדי לחזק את מעמדו במפלגה. הוא, כמובן, הוא הנכון: בהעמידו את המלחמה באינפלציה [illegible] סדר־עדיפויותיו וכראותו בה חזות־הכל, נטל פרס סיכון של יצח[illegible] כיסי התמרמרות בתוך תנועתו שלו. התכנית הכלכלית [illegible] מכה קשה על מפעלי חברת העובדים. כל־כך קשה, שישראל קי[illegible] אמר באחת ההזדמנויות, "אינני מבין מה אנחנו מחפשים בממשלה הזאת". מזכיר ההסתדרות רטן, אבל המחאה החברתית [illegible] התכנית ששחקה כהוגן את שכר העובדים, לא באה לידי ביטוי [illegible] בדרמה הטלוויזיונית "לחם".

התכנית הכלכלית, שנמשכה במתכונתה העיקרית לאורך מרבית חודשי השנה, היתה רחוקה מלהיות שוויונית, [illegible] היתה אנטי־סוציאלית: בתקופות ה"תפר" שכחה הממשלה להטיל היטלים על המלאים. מיסוי ההון, שהיה יסוד מיסודותיה של התכנית הכלכלית של ממשלת הצללים של המערך, היה עכשו לוויכוח תיאורטי־אקדימי בלבד. "איננו יודעים איפה ההון [illegible] שאתם מדברים עליו", אמר פרס, "יכול להיות שישנם אנשים [illegible] להם מיליון דולר באיזשהו מקום. אנחנו מחפשים אותם".

יצויין בסוגריים: בסאון קרן המטבע הבינלאומי, "פיננס אנד דיוולופמנט", פירסם השנה נתון לפיו מחזיקים אזרחי ישראל [illegible] מיליארד דולר בבנקים בחוץ־לארץ.

סקר פנימי של אחד הבנקים הגדולים בארץ גילה כי [illegible] מלקוחותיו מחזיק ארבעים אחוז מהנכסים הרשומים בו.

הדברת האינפלציה, תוך שמירת המיבנה הדמוקרטי של המדינה, היא הישגו הגדול והנמשך של ראש־הממשלה. יצחק מודעי, בשמשו שר אוצר, מילא כאן תפקיד אינסטרומנטלי [illegible] עובדה: הלך מודעי, בא משה נסים, והמורד פחות או יותר על מקומו עומד.

בחסימת האינפלציה, אשר קנתה לה מעמד של מכת־טבע, [illegible] גם מסר מדיני: אין דבר כזה "אין ברירה", ולא נגזר עלינו [illegible] על אינפלצייתנו, לחיות על חרבנו וכו'.

■

יצחק מודעי הצהיר ערב פיטוריו: "אם אני לא אהיה שר אוצר – לא תהיה ממשלה". הוא לא היה שר אוצר והוא לא היה שר משפטים, והממשלה ממשיכה, כמדומני.

בהיותו שר אנרגיה הגיש קבלות על הוצאות ריפוי. בהיותו אחר־כך שר אוצר נדהם לשמוע על ההטבות הרפואיות [illegible] בהיותו אחר־כך שר משפטים הגיש קבלה על תפירת חליפה בתשע־מאות דולר.

מודעי, אני שומע וקורא, הוא איש אינטליגנטי. אינטליגנציה, כנראה, כמוה כצדק: היא יכולה להעשות מבלי להראות.

יצחק מודעי, פרופלמטור חסר־תקנה, מאיים לשוב לממשלה לאחר הרוטציה. רצונו של אדם כבודו, אבל בכגון זה תלוי [illegible] ברצונם של אחרים; והח"כ פנחס (פיניה) גולדשטיין [illegible] האחרים. שרי הליברלים משה נסים, אברהם שריר, גדעון [illegible] יאבקו, בוודאי, למען מודעי בדיוק כפי שהוא היה נאבק [illegible] אי־לכך ובהתאם לזאת, תהיה ממשלת שמיר פטורה כנראה [illegible] של זה.

העם החליט

לאחר שהעניק את החנינות, במגמה לשים קץ ל"מחול־השדים", אמר הנשיא חיים הרצוג: "אני מאמין שביטאתי את רצון העם".

המשפט הפשוט והתמים הזה ממצה את הפוליטיקה הפופוליסטית עד תם. אין לערער על הלגיטימיות של משפט כה הנאמר על־ידי נשיא המדינה, סמל אחדות העם, אבל הוא עומד בניגוד קיצוני לדברים אותם נהג לצטט נשיא־המדינה הקודם יצחק נבון: דוד בן־גוריון היה אומר שלא חשוב מה העם רוצה, חשוב מה העם צריך.

מנהיגות, במובנה האמיתי ובהדגמתה ההיסטורית, היא [illegible] שארל דה־גול ערב הנסיגה מאלג'יר. מכבך בנוכחות מקס [illegible] קורס מפקדי־צבא, ולגנינת ה"מרסייז" הוא עומד ושר [illegible] מתנוכחים לא מצטרף אליו מחמת הכעס והזעם על [illegible] מאלג'יר.

פוליטיקה קופוליסטית היא סוג של שותפות, [illegible] בנשמתה, בין פוליטיקאים לבין הרחוב: מתעלמת מחישובי [illegible] בינוני וארוך, כאילו שהיום הוא נטול מחר. ובוודאי [illegible] פוליטיקה פופוליסטית שואבת תמיכה ופופולריות [illegible] (מוטעית), שהם שם למעלה, יודעים מה הם עושים, [illegible] במדיניותו הכלכלית ובלבנון, באמצעות אהרון [illegible]

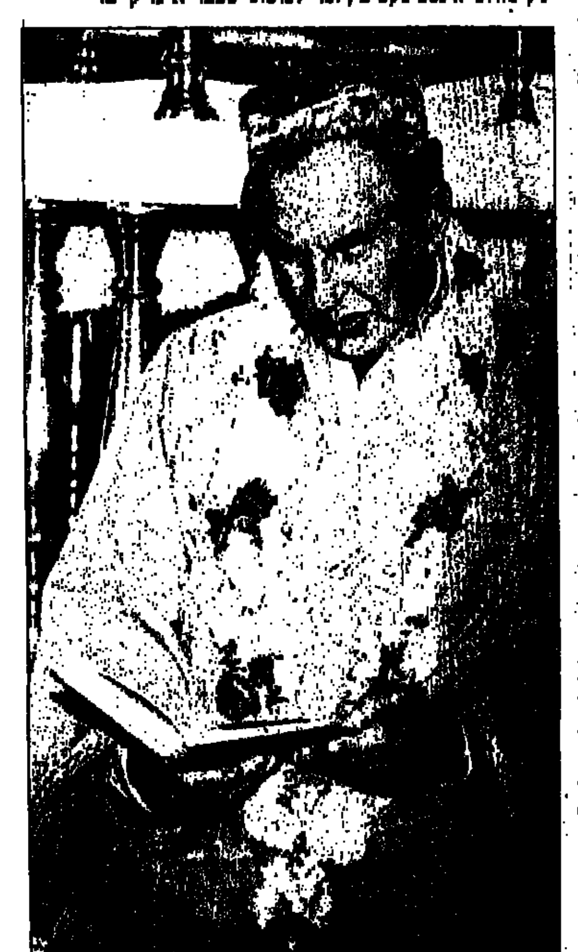
ואת על חשבון אוצר המדינה. פרס, בשאלת החוק והבטחון, לדוגמה, עשה זאת על חשבון הנורמות.

עזר ויצמן, אם נשתחרר מסטריאוטיפים, הוא ה"ילד" הכי מבוגר בממשלה. הוא לא פחד שלא להתלהב, בקול רם, מההפצצה בטוניס. הוא תבע למהר ולחמם את השלום עם מצרים ולהעז יותר מלפני המדינות סביב בטרם נשקע עמוק בסטאטוס־קוו רך, מרופד ומתוק. הוא תבע לחקור את פרשת השב"כ.

מנותק מרצון "העם" כקנה־מידה עליון ויחיד להחלטות מדיניות – אין היום בממשלת ישראל פוליטיקאי יותר אחראי ויותר ישר עם עצמו מעזר ויצמן. השר האידאולוגי של ממשלת האחדות, למעט אולי הרב יצחק פרץ. העובדה שהפופולריות שלו בסקרים אינה מרקיעה שחקים, יכולה לשמש לו כנפי־כבוד.

■

נקיטורים שעלו מספסלי הליכוד וליוו את פתיחת שטח תשע, למשל, היה משום הד מבורח של פופוליזם תמהוני. שטח תשע סיים את ייעודו, ובשנים האחרונות היה מטרת־דמה לוויכוח תלוש ומנותק. קשת הרפלקס של גורמים בליכוד ובתחייה כוללת כל שעל אדמה, והתגובה שיצאה משם לגבי שטח תשע היתה כמו איזה שיק נוירוטי אינסטינקטיבי, זכר למשהו שכבר אינו קיים.

הרצוג: בסך־הכל ביטאתי את רצון העם.

מגבלות הטרור

ראש־הממשלה לשעבר בגין, היום מאחורי התריסים, אמר בביקורו הראשון בארצות־הברית, שצבא נועד להגן ולא לשלוט. זו השנה העשרים שצה"ל ממלא את שתי הפונקציות גם יחד. דו"ח ולד, אשר מיקד לימים אחדים את הביקורת על הצבא – התעלם, נדמה לי, מהאנרגיה והאירגה הנשאבת מהצבא לצרכי אבטחת הסדר היום־יומי ביהודה, שומרון וחבל עזה; מהמשאבים, הנפשיים והחומריים, המוסטים מההתכוננות (למלחמה רבתי) למוכנות (בטחון שוטף).

ההפצצה בטוניס, מרכיב במכלול המלחמה בטרור, סווגה כאחד ממבצעי האיכות של צה"ל. אם הפעולה הזו אכן כל־כך מורכבת ומתוחכמת כפי שתארו אותה בזמנה – אסור גם לשכוח שחיל־האוויר העירקי, הצבא הערבי המזולזל ביותר במרחב, ביצע השנה תקיפה אווירית על מסוף נפט איראני, מרחק טיסה של אלף ושש־מאות קילומטר מבסיסיו, תוך שהוא מבצע תידלוק באוויר.

שאלת סדרי העדיפויות והתפלגות המשאבים היא בעיית הבעיות של צבא־הגנה־לישראל, ולא המינויים הסיבוביים החפוזים למיניהם

(המשך בעמוד 12)

איש השנה: רפי מלכא מהשב"כ

שנת תשמ"ו היתה במידה מסויימת שנת דמדומים לענף הדמדומים. הרבה סוכני־ביון וסוכנויות, בכמה מדינות, ראו אור. ויטאלי יורצ'נקו ערק למערב, ניצל אחר־כך תרדמה ו/או נאיביות אמריקנית וחזר, דרך השירותים, דרך השגרירות הרוסית, לברית־המועצות. משפחת וולקר, אשר התפרנסה מהצי האמריקני, העבירה חומר סודי לסובייטים. רונלד פלטון, איש בטחון אמריקני, מכר בעבור בצע כסף סודות לרוסים. ואפילו ידידים קרובים כבר לא עומדים מעל לכל חשד: ג'ונתן פולארד והישראלים.

הבעיה עם תקלות מסוג זה שהן מביכות, בדרך־כלל, את כל הצדדים הנוגעים בדבר.

אילו ג'ון לה־קארה היה צעיר ורענן בעשרים שנה, הוא יכול היה לעשות הון מכל הסיפורים הללו.

בישראל התפרסמו זרועות הביון בפרשת פולארד, ירוט מטוס לובי שגוי, פרשת השב"כ, ולפי פרסומים זרים – קצין מודיעין שנחשד בריגול והועמד למשפט בחיפה. השבוע נוסף לרשימה גם מרדכי ועננו.

אטימות, שגרתיות עייפה, קצת חפיף, הם מכנה־משותף ומאפיין של תקלות הביון. בחוזר שנתפרסם, לאו דווקא בחכמתו הרבה, האלוף עמוס ירון, אמר פעם משפט חכם מאוד: היינו קהי־חושים.

■

פרשת השב"כ היא העשירה והטעונה מכל הפרשיות אשר ראו אור; בשנת תשמ"ו ואולי מאז קום המדינה. עשירה במרכיבים שלטוניים, פוליטיים, בטחוניים, חוקתיים ומוסריים.

מה עוד נאמר בעניין זה על שמעון פרס, ובעיקר יצחק שמיר, ולא אמרנו? מה עוד נוסיף על מה שאמרה ועדת־כהן על שמיר ולא הוספנו?

אם פרשת השב"כ היא פרשת השנה – אין לכאורה ספק שהפרופסור יצחק זמיר, אשר הודח מתפקידו כיועץ־משפטי־לממשלה, הוא איש השנה.

אבל, עם כל הכבוד והתמיכה לפרופ' יצחק זמיר, והוא היה ונשאר ראוי לכבוד ותמיכה – אני מסופק אם הוא הגיבור האמיתי של פרשת השב"כ. יצחק זמיר נהג כפי שהיה נוהג אדם הגון, ואין דבר המפחיד אדם הגון כמו זנבות של אי־הגינות הנשרכים מאחוריו: לסיים את תפקיד היועץ המשפטי ולהתעורר מדי בוקר אל הרדיו והעתונים, שמא ואולי נחשפה הפרשה. שמא ואולי התגלה הדבר – והוא, על לא עוול בכפו, שותף.

פרופ' זמיר יכול היה לצפות לחיזוק ועידוד מקבוצת־ההתייחסות שלו, מהקהילה המשפטית־האקדמית, אנשי הפקולטות למשפטים, בניגוד לעורכי־דין פרטיים, פטורים מחישובי קליינטורה וממסד, ומתחשיבי מס ומיסוי. פרופ' זמיר ציפה לתמיכתם וקיבל אותה. לזכות המרצים ייאמר, שבכך הם חיזקו את הקביעה הישנה לפיה, הסטודנטים בישראל יותר שמרניים מן המרצים.

אם יש גיבור אמיתי לפרשת השב"כ – הרי הוא איש שב"כ, והוא חייב להיות איש שב"כ שאינו נגוע בפרשת האוטובוס ולא בתרחיש הכזב ובבידוי הראיות. הוא חייב להיות איש נקי, אשר קם והלך אחרי צו מצפונו, זנח את הקריירה מאחור, התייצב בפני ראש השירות אברהם שלום ואמר לו: המלך הוא עירום!

הוא חייב להיות מישהו שלא הסתפק באבחנה (המלך הוא עירום), אלא הוסיף ואמר, שהמלך חייב ללכת הביתה.

הוא חייב להיות איש שב"כ אשר, לפי הפרסומים בעתונות, הלך עם המאבק הכי רחוק שאפשר, עד לבג"ץ.

והאיש הזה הוא, רפי מלכא מהשב"כ.

■

בתוך שרות־הבטחון, במסגרת הלכלוכים הפנימיים, אמרו, שרפי מלכא חצטרף לראובן חזק ופלג רדי משום שבתו הבכורה היא חברת־נעורים של בנו הבכור של ראובן חזק. הנימוק הזה, כמובן, אינו עולה ברצינותו על "הבעיות בבית" שהיו בזמנו לאלוף משנה אלי גבע, או על "הבעיות הנפשיות" של ד"ר עמנואל ולד.

מוזר הדבר לבחור איש־שנה, שאם אראה אותו ברחוב, לא אזהה אותו. כתיבה עתונאית על "אנשי הדמדומים" מאלצת אותנו להסתפק בחומה סביבתי ונסיבתי.

רפי מלכא נולד במרוקו, הוא עלה ארצה כנער, עם משפחה ברוכת־ילדים שהתיישבה באחת הקריות שליד חיפה, התנדב לשרת בצנחנים, שם הגיע לדרגת מפקד־פלוגה.

בירור קצר ומהיר הביא אותי למפקדיו באותה תקופה.

תת־אלוף (מיל.) צורי שגיא אמר: רפי היה קצין נהדר. הוא היה קצין מעולה, עולה ממרוקו, בלי קומפלקסים. אם אתה רוצה יותר פרטים, תשאל את דני (וולף). הוא היה מ"מ שלו.

שאלתי את אלוף־משנה (מיל.) דני וולף. [illegible] חייתי מ"מ, אמר דני, ורפי היה הסגן שלי. אחזה סגן הוא היה סגני האהוב, הישר, המוכשר, האמיץ, איזו עדינות־נפש, איזו רגישות לחיילים.

תשמע, אמר דני וולף, [illegible] פרשת השב"כ, אבל אני מרגיש [illegible] החברים שלי ואני שותים [illegible] על האש, ומשאירים אחד כמו רפי לבד על חקרו לחילחם על [illegible]

רפי מלכא עבר את מלוא [illegible] שרות הבטחון, שטח ומטה, לוחם ומנהלן [illegible]

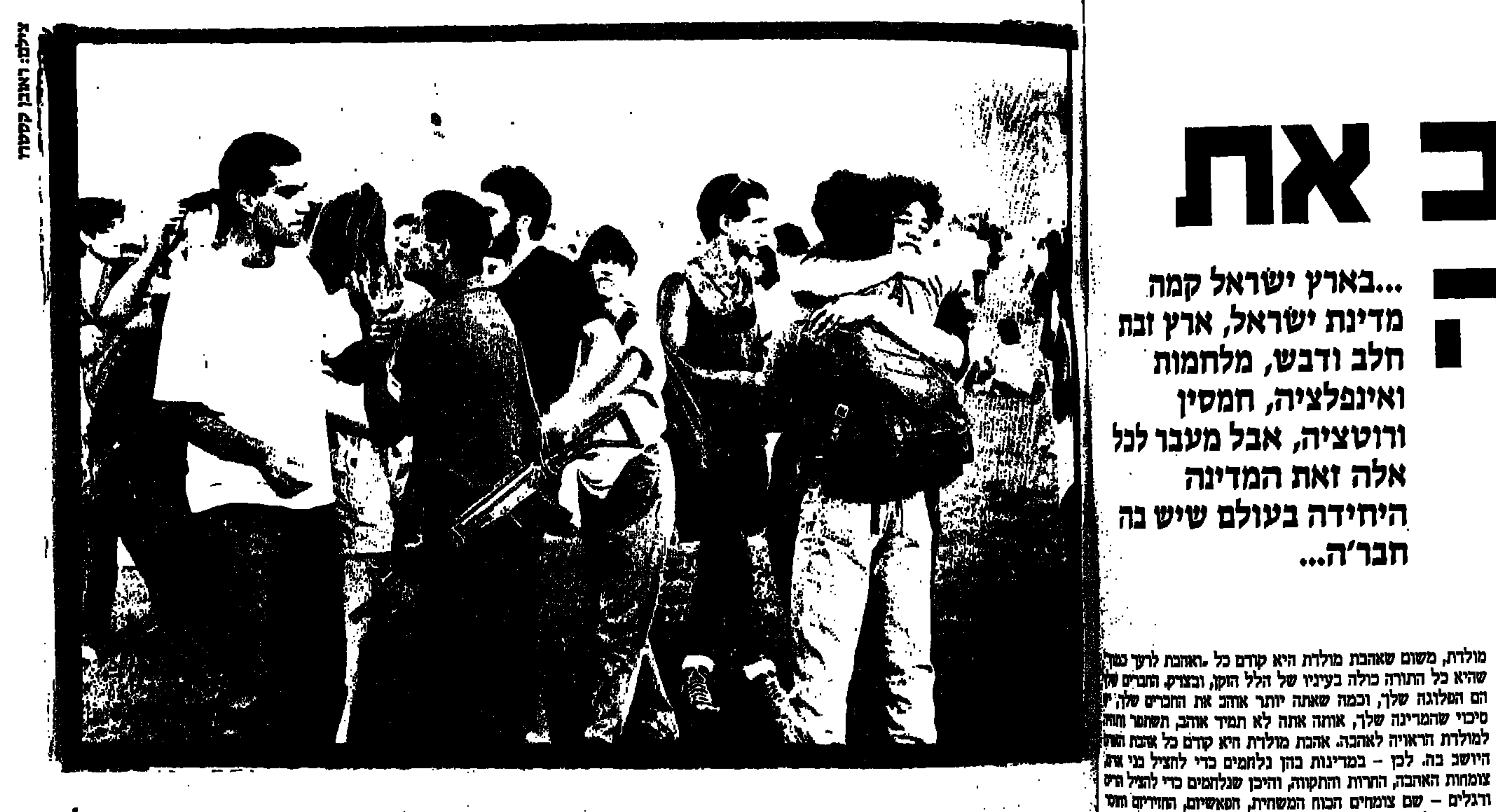
[illegible]

אוהב את הפלוגה

יהונתן גפן

"... כשאתה מהרהר על העולם, הוסף והצלף בו צליפה אחת בשמי. מאז ומעולם שנאתי מקצועות וקהילות. כל אהבתי נתונה ליחידים... אני שונא את החיה הקרויה אדם, אף על פי שאני אוהב מקרב לב את ג'ון, פיטר, תומאס וכו', וזאת השיטה שעל פיה אני מתנהג שנים רבות... על גבי מסד נכבד זה של המיזאנטרופיה שלי הוקם כל בניין המסעות שלי...".
(ג'ונתן סוויפט, מחבר „מסעות גוליבר" באיגרת למשורר אלכסנדר פופ, ב־1725, בתירגום דן מירון)

...בארץ ישראל קמה מדינת ישראל, ארץ זבת חלב ודבש, מלחמות ואינפלציה, חמסין ורוטציה, אבל מעבר לכל אלה זאת המדינה היחידה בעולם שיש בה חבר'ה...

צילום: ראובן קסטרו

חודש לפני ראש השנה טילפן לי עורך המוסף הזה ואמר לי: „אני יודע שאתה בחופשה אבל אולי אתה יכול לתרום משהו לגליון של החג."

ניסיתי לצאת מזה.

„המוסף יהיה על הטוב בישראל," אמר העורך.

„זה שאתה פונה לאחד כמוני בשביל משהו חיובי, זה כבר חיובי," אמרתי לו.

והתחלתי לחשוב פוזיטיבי, למרות החום הכבד והלחות השלילית הזאת, ואז נזכרתי בפלוגה שלי. לא הפלוגה בצבא, הפלוגה בחיים, שהיא הקשר העמוק ביותר שלי לארץ הזאת. האנשים שאני אוהב פה הם המולדת שלי.

להם אני מקדיש את הרשימה הזאת.

ואת כל הרשימות האחרות, שכתבתי ואכתוב.

בעצם, עורך יקר, אני מקדיש להם את חיי, אבל אני לא יודע אם זה כבר כל כך חיובי...

לפני כמה שנים, בעיצומה של מלחמה אומללה ומיותרת עד עצם היום הזה, פגשתי בחוית חייל־סיירת צעיר, ילד עם זקן. ישבנו בתעלת ביוב ומעלינו פרח עץ רודודנדרון קטוע־ענפים. דיברנו על החיים ועל המוות, בעיקר על המוות. הילד עם הזקן אמר לי אז שאין דבר שהוא מתעב יותר מאשר את המנהיגים ואת הממשלה ששלחה אותו למות על כיבוש הכביש שלא מוביל לשומקום ולא מועיל לאף אחד.

„אז למה אתה פה?"

„כי החבר'ה פה."

„מה זאת אומרת החבר'ה? אתה יכול למות פה, לא?"

„אני פה רק בשביל להציל את התחת של החברים שלי. אם הם־שם־למעלה לא זורקים עלינו זין, אז אין לנו ברירה אלא לדאוג אחד לשני, ולנסות לחזור בחתיכה אחת הביתה."

„זה צריך להיות מתַסְפֵּל," שפכתי ארס בחזית.

„עוד איך," ענה לי החייל העצוב, „זה כמו שאתה רופא ששולחים אותו להציל באיזו ארץ שפגע בה אסון טבע, והוא לא מרגיש מחוייבות לארץ ולא מייצג את חיי האנשים שם. וגם פה זה די שם, אבל כאן זה לא סתם אנשים. כאן זה החברים שלי, ובשבילם אני נשאר במלחמה הזאת עד שהיא תיגמר, ואני מקווה מאוד שאני לא אגמר לפניה..."

„מצב מסובך," אמרתי לו.

„כן," הוא אמר, „אבל ככה זה, אתה מבין – אני שונא את המדינה אבל אוהב את הפלוגה."

גם אני, והמשפט הזה הוא יותר עמוק ורב משמעויות ממה שהוא נשמע בשמיעה ראשונה, והוא מתאים גם לחזית וגם לעורף, בניגוד למשמעות המתבקשת, וזהו גם משפט חיובי מאין כמוהו, והעורך הן ביקש ממני בפרוש לתרום רשימה חיובית לקראת ראש השנה. המשפט הזה, שזרק לי הילד־החייל, מורה קודם כל על אהבת מולדת, משום שאהבת מולדת היא קודם כל „ואהבת לרעך כמוך" שהיא כל התורה כולה בעיניו של הלל הזקן, ובצדק. החברים שלך הם הפלוגה שלך, וכמה שאתה יותר אוהב את החברים שלך, יש סיכוי שהמדינה שלך, אותה אתה לא תמיד אוהב, תשתפר ותהיה למולדת הראויה לאהבה. אהבת מולדת היא קודם כל אהבת האדם היושב בה. לכן – במדינות בהן נלחמים כדי להציל בני אדם צומחות האהבה, החרות והתקווה, והיכן שנלחמים כדי להציל הרים ורגבים – שם צומחים הכוח המשחית, הפאשיזם, החוריקום וחוסר הרגישות לחיי הזולת. הזולת, דרך אגב, יכול להיות גם ערבי. בשום מקום לא כתוב שהמלה "זולת" מתיחסת ליהודים בלבד.

לכן – מי שמוכן להקריב את חייו למען חבריו, ולמרות מגור־גיו, הוא פטריוט אמיתי, אביר ונדיב, גיבור ישראל.

אני לא יודע מה זאת מדינה. זה גדול עלי. אבל פלוגה אני מבין. ומה שאני מבין, קל לי לאהוב. לכן אני אוהב את הפלוגה שלי. וגם כשאני כותב, אני כותב בעיקר לחברים שלי, למען אלה שמבינים אותי ומרגישים אותי. אם תרצו, אני לא כותב ב„מעריב" אלא ב"עלון הפלוגה". כן, אנחנו מדינה של חבר'ה. ואם ישאלו אותי למה אני נמצא כאן, אני אענה ממש כמו החייל שזרק אותו על הכביש הלבנוני ההוא, ואחר־כך עוד עשו עליו סרט שהולך לא רע ויש גם שיר ברדיו – שתי אצבעות מצידון. ואם ישאלו אותי מה אני אוהב פה, שתי אצבעות מהמדינה, אזדקף ואגיד: אני פה בגלל החבר'ה שלי שאני החבר'ה שלהם. ואין מה לעשות. זאת המדינה היחידה שיש בה חבר'ה, ולכן נגזר עלינו להמשיך לשנוא אותה, אבל להשאר בה לנצח. בגלל הפלוגה.

חיפשתי את הפלוגה שלי באמריקה ובאירופה. היא לא שם. פגשתי שם כל מיני אנשים נחמדים, אבל מיחידות אחרות. פגשתי גם פה ושם חברים שהיו פעם חבר'ה, לוחמים מהפלוגה שלי שעברו לפלוגות אחרות. אבל צריך שנים של גיבוש מחדש כדי שנהיה שוב חברים ונדבר שוב באותה שפה. דרך אגב, באמריקה מדברים אנגלית, והפלוגה שלי היא עברית לאללה.

הפלוגה היא החברים הטובים שלך. כאלה שאתה יכול לשפוך בפניהם את לבך, לשתות איתם כהוגן (ואז קל יותר לשפוך) והם גם יכולים לעשות אותו דבר לך, בלי חשבון, כי בשביל מה יש חברים? בשביל מה הקימו את הפלוגה הזאת לעזאזל?

בלוס־אנג'לס פגשתי פליט אחד מהפלוגה. התקשרתי אליו, והוא פתח יומן וקבע איתי בעוד עשרה ימים, במסעדה סינית [illegible]. עד שנפגשנו כבר לא היה לי מה להגיד לו. מזל שזה לגיטימי לשתוק אחרי אוכל סיני. הרמנו כוסית לחיי ולזכר הפלוגה, אבל ידעתי שיותר לא ניפגש. שנינו עדיין שונאים את המדינה, אבל אחד משנינו הפסיק לאהוב את הפלוגה, הפסיק להיות חבר'ה. [illegible] כבר אפשר לאכול סיני ולשתוק!

במחזה שכתבתי על מהגרים מישראל שהתיישבו בניו־יורק, מחליט בסופו של דבר הגיבור (גיבור קטן מאוד ודך־אגב), לחזור לארץ עוד לפני שהוא חוסך ארבעים אלף דולר, כפי שהבטיח לעצמו ולאשתו. וכשאשתו, שנגנבה בתשובה, שואלת אותו למה הוא רוצה לחזור, הוא בפרוש מדבר על הפלוגה שלו, כשהוא אומר לה: „את מבינה... שמה מכירים אותנו... איך אני אסביר לך – זה כמו שאנחנו חולים... אנחנו חולים שברחו מבית משוגעים... ואנחנו צריכים לחזור, אנחנו מסוכנים לעצמנו... ושם, בארץ, אם רואים שאנחנו משתגעים יותר מדי... עושים מלחמה, עושים שלום, עושים אינפלציה... מזיזים את השעון קדימה או אחורה... עושים משהו... משהו להרגיע אותנו... שם מכירים אותנו... אולי אפילו, פה ושם... קצת... אוהבים אותנו... וכאן אנחנו כמו הכלבים האלה שאין להם מספר על הצוואר... משוטטים... עוד יירו בנו מטעם העיריה, כאן טילב... כמו כלבים..."

אין מה לעשות, הפלוגה שלנו כאן. כאן אני עדיין מוצא אנשים כלבבי שמדברים בשפה שלי, ובגללם אני פה, ואם טוב לי זה בזכותם, כי לא טוב היות האדם לבדו. ואוי לו למי שהוא נטול־חבר'ה, חסר־פלוגה. האדם הוא תבנית נוף פלוגתו. הפלוגה היא החברה האנושית שהיא התמצית של המדינה, ולא הבנקים כפי שנהוג לחשוב בטעות.

ראיתם מה קרה לכם כשחשבתם שהבנק יכול להיות הידיד שלכם, ומסכן מי ששיבץ אותו בפלוגת הספקולנטים, שהיא הפלוגה הגדולה ביותר במדינה, אבל היא לא הפלוגה שלי, ולא בגללה אני כאן, ועוד פעז לחלום, ועדיין לא גן החלום.

הפלוגה שלי היא פלוגה דפוקה וממורמרת וזה ממש פלא שהיא לא מחזירה ציוד ומשתחררת סוף־סוף. יחידה נבחרת. אבל עדיין לא ברור למה היא נבחרה בדיוק. הפלוגה שלי (שהיא מושא אהבתי לארץ הזאת, למי שהצטרף אלינו רק עכשיו, כמו שאומרים) מורכבת מגרעין של מתלבטים כרוניים, שהספק מאחד אותם והפלד של התמידי מפצל אותם. פלוגה של ספקנים מתפלפלים, סיירת של קוסמים ומגידי עתידות, סיוע אווירי של אסטרונאוטים, ארטילריה של אנטי־גזענים וסוציאליסטים תמימים עד בלי די, לוחמים של נמי קשת, שנהיים אמיצים עם כל לגימה נוספת. כאלה שעדיין מתריעים על עוול כשהם מרגישים עוול, מפגינים נגד עושק, עומדים על המשמר עם שירים וספרים, פטפטנים חסרי לאות שבמשפט אחד יצטטו לך את ברל כצנלסון, ניטשה וג'ון לנון. כאלה שיכולים עוד להגיד, „אבל אנחנו צריכים להגשים את עצמנו, לא?" ולא להתפקע מצחוק אחרי זה.

פלוגה חיובית שעברה קרבות קשים וידעה קורבנות רבים. בוגרי בתי־ספר לחלומות שהתגייסו לכל החיים לצבא קטן וכפוי טובה. אנשים רזים עם ראש גדול, משוררים שלא כתבו אף שיר, גאוני קלנוע שעדיין לא כתבו שורה אחת של תסריט אבל מפליאים לשחק את חייהם, ציירים של בתי שימוש, פסלים של ארמונות־חול על שפת־הים, מנהיגים של חתולי־רחוב. אלה הם האחים שלי, זאת הפלוגה שלי, ובגללה אני ממשיך להילחם בחזית הקוסמית של החלומות לעתיד טוב יותר, למרות שמיום ליום יותר קר לי בעורף.

הפלוגה שלי לא תוותר. כל עוד תהיה פלוגה, ימשיך המאבק הזה לארץ אחרת, שהיא ארץ חלומות שאולי לעולם נראה אותה רק מנגד, כמו המ"פ הראשון שלנו, משה רבנו. פלוגה קטנה, זעירה ומינורית, ואין עליה סיפורי גבורה מלבד הסיפור הזה: היא עדיין מאוהבת בכל ליבה בארץ הזאת, למרות המדינה שמפריעה לה כמה שהיא רק יכולה.

ומי יודע, אולי זהו סיפור הגבורה הגדול מכולם.

זאת, עורך יקר, הנקודה החיובית שלי. שיש כאן אנשים כלבבי, נשים וגברים אותם אני אוהב בכל ליבי. רשימה ארוכה של חברים שאיתם אפשר להעביר ערב פלוגה, כשלהי הקיץ הלוהט הזה, בארץ הנפלאה הזאת, סביב למדורה על שפת־הים או בתוך אבטיח על העשב הצונן, ולשנוא כיתה את המדינה עד אור הבוקר, עד אחרי החגים.

שנה טובה, פלוגתי, אפשר להוריד כובע־פלדה, אפשר לעשן, אפשר להמשיך לחלום...

החברים שלך הם הפלוגה שלך, וכמה שאתה יותר אוהב את החברים שלך, יש סיכוי שהמדינה שלך, אותה אתה לא תמיד אוהב, תשתפר ותהיה למולדת הראויה לאהבה. אהבת מולדת היא קודם כל אהבת האדם היושב בה.

כל טוב ישראל

דו"ח שנתי

עבריייני ארגון הטרור היהודי בונים את חניותם על חולשת המפד"ל וממשלת שמיר. הטרור, טוען שר המסחר והתעשיה, הוא מפלצת המריחה כל חולשה.

דרום־אפריקה: אפרטהייד בסך־הכל חזרתי משבועיים חופשה.

(המשך מעמוד 9)

נוכח העליה ברמה ההשכלתית של הקצונה בצבאות ערב שמסביב, יש טעם במתן הדעת לעובדה שרבים מבין הקצינים הטובים אינם חותמים קבע, ולאו דווקא לעובדה שבשנים האחרונות יותר ויותר קצינים מתהלכים עם ישבנים מחוררים ויבלות על המרפקים. יושבים על סיכות ומנסים להתמרפק למעלה.

כאן בא לידי ביטוי מדאיג הקשר הישיר בין בטחון לאומי לרמת־חינוך והשכלה.

■

לכמה גורמים פוליטיים והתיישבותיים יש עניין מיוחד בהרגשת הטרור וניפוחו. הטרור כקרשון לתפור בו. אליקים העצני, למשל, עף אל־על עם כל אבן אשר עפה בערי הגדה המערבית. אבי פרחן עולה כפורח עם כל דקירת־סכין. האבן הזו, הדקירה הזו, לא תוכל להישאר ללא תגובה, צועקים העצני, כהנא ועתניאל שנלר ופרחן.

שתי שנות שלטון מפלגת העבודה לא האטו את קצב הפיתוח בהתנחלויות אבל האטו במשהו את קצב ההתנחלות. ליותר מזה לא עמד בהם כוח. ומה שהוחסר בשנתיים שעברו, יושלם בשנתיים הבאות.

תנועת "יש גבול" חגגה לאחרונה 19 שנה לשהייה בשטחים. הם ביקשו, בין השאר, את יהונתן גפן להשתתף ולהופיע בעצרת. למה לכם לחגוג 19, אמר גפן, חכו עוד שנה ונחגוג 20.

מפלגת המרכז

קיומן העצמאי של קהילות יהודיות לאורך ההיסטוריה, לא התפרש מעולם כשלטון אנשי הדת. היהדות לא הכירה, חומרית וכוהנית, בקבוצה מועדפת של מורי דת והלכה. בכנסיה הקתולית, למשל, חולשים ראשי הכנסיה על הון ונכסים בשווי מיליארדי דולרים.

השילוב המוזר והאנומלי של דת ישראל ומדינת ישראל מביא דתיים לנסות לאכוף ניסוח בתעודת־זיהוי, ודוחק חילוניים לוויכוח על טבילה והקזת־דם. האנומליה הזו המזווגת עם שיטת הבחירות – הפכה את המפלגות הדתיות לגורם הפוליטי (והכלכלי) החזק ביותר בארץ, ללא שום פרופורציה לגודלן. המפלגות הדתיות הן מפלגת המרכז האמיתית, וכל היתר רק סובבות סביבן. לא ייפלא שגם ממשלת אחדות, המורכבת משתי המפלגות הגדולות, לא העזה להשיב ריקם את פניהם העזים של עסקנים פוליטיים דתיים. שינוי שיטת־הבחירות, שדחיפותו אינה מוטלת בספק, לא קודם כהוא זה. המחוייבות הנפחדת למפלגות־הלוויין הדתיות, מוריד אותו מסדר־היום.

היה זה, נדמה לי, השר אריאל שרון אשר אמר: „אני גא להיות יהודי, אבל מצטער שאינני דתי". דבריו אלה לא הסתירו אינו כוונה נסתרת של הכאה על חטא, של בקשת מחילה וכפרה על יחסים שבינו לבין חברו או בינו לבין המקום – אלא מתן ביטוי להכרה מצערת בעובדה פוליטית.

כאשר על־פי המפלגות הדתיות יישק דבר, יקומו ויפלו ממשלות, יש הגיון בכך שמשרד ראש־הממשלה של פרס ומשרד הבטחון של רבין עומדים הכן להקל על מנכ"ל ש"ס אריה דרעי, את שיפוטו הקל והנעים בשרותו המקוצר בצה"ל. או – מסבירים פנים לאברהם (אברום) שפירא המייצג תנועה לא־ציונית, אשר חלקים נכבדים ממנה רואים בתנועה הציונית והתגשמותה בישראל משום הכרזת מלחמה על השם ותורתו.

המפלגה הדתית־לאומית, המאכרת את הנוער לטובת הצדדים ומוצאת עצמה מרי מערכת בחירות עם צרור נקוב, אצה רצה כל עוד נשמה בה, אל הקיצוניות, בכדי להיות מפלגת האל (חיזבאללה) האמיתית. בלי שאלה בלי תשובה בוא הביתה לחיזבאללה.

לא ייפלא, אם כך, שהגברת לאה שקריאל, בת לאחד מפעילי הפועל־המזרחי, יהודי שנמנה עם האבות המייסדים של החינוך הדתי־ממלכתי, אשר נבחרה לשמש חברה במועצה דתית, איננה מגובה על־ידי המפד"ל.

לא ייפלא, אם כך, שעברייני ארגון הטרור היהודי בונים את בניינם על המבוכה האלקטוראלית של המפד"ל ועל ממשלתו של יצחק שמיר. הטרור, טוען שר המסחר והתעשיה, הוא מפלצת המריחה כל חולשה.

ד"ר בורג חולך, משה נסים באו שתי חמתעות.

חו"ל: דרום־אפריקה

חשבון יחסי־החוץ של ישראל כולל כמה הפסדים קטנים אשר נבעו מהשקעות והימורים על קרן הצבי; מלבנון בואכה אתיופיה ועד איראן.

ההימור הישראלי על השלטון הלבן בדרום־אפריקה, תוך התעלמות כמעט־מוחלטת מהרוב השחור (את הקשר אל השחורים מותירים בידי מזכ"ל נעמ"ת מאשה לובלסקי ובידי דרג שולי ועלום של משרד החוץ) – איננו נגוע רק באי־מוסריות, אלא בעיקר בקוצר־רואי. ביחסים בינלאומיים, כמו בכביש, אל תהיה צודק תהיה חכם.

שלטון המיעוט של דרום־אפריקה משחרר את הרסן („איכות חיים" ייקרא לזה) תוך מאמץ ברוטלי לשמר את שיטת המשטר הקיים. אבל כאשר ייטיבו עם השחורים כן ירבה וכן ירחש.

ראש־הממשלה סיים את ביקורו בקאמרון בהודעה משותפת אשר גינתה את משטר האפרטהייד. יש הרבה אמת בטיעון הישראלי הרשמי, שהסיוע שלנו לדרום־אפריקה קטן בהרבה מזה המוגש לה על־ידי מדינות אירופה (בריטניה, צרפת, מערב־גרמניה) ומזה שמדביקים לנו – אבל ההצהרה הישראלית הרשמית נגד משטר האפרטהייד מזכירה את הבדיחה המפורסמת על הדיפלומט האמריקני המגיע לביקור בדרום־אפריקה.

מה דעתך על משטר האפרטהייד? שואלים אותו במסיבת־עתונאים בשדה־התעופה.

משטר האפרטהייד, הוא אומר, אין לי מושג. אני חוזר עכשיו משבועיים חופשה.

אמנון אברמוביץ

בוחבוט בארץ הפלאות

שלמה בוחבוט, ראש המועצה של מעלות. בעמדת שליפה, בלי אקדחים.

מעלות. פריחה אחרי השפלות העבר. התושבים לוקחים את השלטון בידיים. חוק ההישרדות מצווה על נסיונות התמזגות בין יהודים לערבים. לא תשדיר שרות.

מאת שרית פוקס
צילומים: ראובן קסטרו

וצאים מזמן רץ, מגיעים לזמן עומד. זוהי מעלות. גן ירוק תלוי בנחת בין שמיים וארץ. הרים כחולים הורפים עיר אל קצה הארץ. קצת הלאה – הגבול, ומעבר לו חבל ארץ ספק ידיד ספק אויב. הכחול נצבע פעם-באדום. התושבים הולכים במתינות. מה בוער? התור בסופרמרקט מנמנם. כדי להידחק צריך לייבא מרפקים מתל־אביב. עצי אורן ופיקוס, ברוש ואקליפטוס, שיחי פיטוניות סגולים, עצי קלסטימון אדום, נעים כרוח כל־כך כקלילות, כאילו העיר שטה. האויר הוא נתיב שקוף במעלות. יצאנו מזמן המציאות, נכנסנו לזמן הבדיה.

מיד מבחינים במצבה קטנה: „יד למשפחת כהן הי"ד. נזכור תמיד יקירינו שניקטפו באיבם בידי מרצחים בכ"ב באייר תשל"ד". ממול עומד הבניין בו רימה משפחה, להוציא הבן החרש שהסתתר מתחת למיטה. חתולים מתוקים עד מוות מצויירים על גבי אותו בניין, מעשה ידיהם של צייר־העיירה ביטון זייס, ועוזרו הדרום־אפריקני, דייויד. על קירות בתי הספר והגנים, על מקלטים וחדרוני זבל בחצרות – ציורים כמו צמר־גפן ורוד כלונה־פארק. טשטש את העקבות. הזכר את הוד־קוממי העבר. על גבי מקלט 5 – גוליית הפלישתי שרוע שדוד וכרות ראש למרגלות דוד מלך ישראל. וגם מצדה במלוא יפעה אדמדמה, שנית לא תיפול. פרחי גן־עדן על קירות בית הספר התיכון המקיף של אורט, ועל קירות גנים, ילדים עצובי עיניים – הדמעה כבר נוגבה.

מאחורי מקלט 5 באה לקראתנו שרה המשוגעת בתלבושת ליצן: גרביים כתומים, נעליים אדומות, שמלת טלאים צבעונית ומרהיבה, מעשה ידיה. בלילות היא צועקת, „תעזבו אותי, מה אתם רוצים ממני". מיהי שרה? יוסף כהן, היושב שעות על הספסל ומגרש זבובים באגודת ענפי מחטי־ארנים, טוען ששרה היא אשה רעה. אחרת לא היתה מחרידה בזעקותיה את דממת הלילה של מעלות. שעות ארוכות מגרש יוסף כהן זבובים, אף שאין רואים כאן זבוב. הזמן נח לצידו וממתין לו.

יופייה של מעלות, שפרץ בעשר השנים האחרונות, הוא פיצוי אחרון להשפלות העבר שידע בשיא־אונו, כאשר הגיע למעלות לפני שלושים שנה. כמו רבים מוקני מעלות שהגיעו ממרוקו, היה יוסף סוחר אמיד בעל שררה, ופתאום תקעה לו הקרן־הקיימת טוריה ביד ואמרה לו לטעת עצים. נטעו הסוחרים, נטעו ונטעו כמו חמורים, ואת הכסף שילמו להם בתום השבוע בלשכת הסעד. לתעתע בהם. כאילו היו אוכלי לחם חסד. שידעו מי כאן השלטון. שלמה בוחבוט ראש המועצה מחזיר עכשיו את השלטון לתושבים בידו הנוקשה. אומרים עליו בהערצה מהולה ביראה שהוא השריף של מעלות.

מאוחר מדי לפצות את יוסף כהן. המרכז המקסים לקשיש מציע לו נוחם קטן ואחרון. אחר־כך נבקר בו. „אני אוהב את קזבלנקה כל הזמן", אומר יוסף כהן. „לה קאפיטל דה מרוקו סה לה קוה", הוא נאנח, זר לקסמיה של מעלות המחודשת. קזבלנקה היא הבית.

הצלם מצלם אנשים נינוחים האומרים תודה על כל קליק, כאילו השפעו עליהם רוב ברכה. אם ושני בניה מגיעים להצטלם בקיפוץ עליו. הצעיר נקרא מרחב „כדי שירחיב את גבולנו". „מעלות היא משפחה גדולה", מסבירה לנו האם. „הפלוס הוא שיש אחדות בעצב ובשמחה. המינוס הוא שמישהו עושה אפטצ'י וכולם יודעים שעשה".

מביש לומר זאת, אבל שנת האסון ב־1974, בה חיסלו מחבלים משפחה וטבחו בתלמידים שעברו כאן בטיול, עוררה את מעלות לקראת פריחתה. עד אז השמיעה עיירת הפיתוח שנולדה ב־1957 תחינות מקצה ארץ לתקציבים, ולא נענתה. אבל נחוץ היה ראש מועצה עוקר עיכובים כמו שלמה בוחבוט כדי לרכוב על גל הנדיבות התקציבי. בוחבוט הוא השריף הנועז של מעלות. הוא שינה את נופה הזנוח, יזם תוכניות בנייה ("בנה ביתך") ושכונת וילות ("הסיגליות") הצופה אל ואדי קורן. הוא דירבן מפעלי ומפעלוני תעשייה והיום מתקרב מספרם לעשרים. הגדולים בהם הם "אלסינט", "טלרד", "ישקר", "מ.ג.ט", "טרמופיל". גידול של שישים וחמישה אחוזים בתעשייה. בימיו פתחה "אורט" את בית־הספר התיכון הראשון, שופרה מערכת החינוך, נכנסו מחשבים לבתי־הספר. גננות זכו בהשתלמויות יחד עם הורי הפעוטים. הופק סניף קופת־חולים ובנק נוסף ליחיד שהיה קיים. התקציבים באו מהממשלה ומפרוייקט שיקום השכונות.

כל טוב ישראל

> **בוחבוט מפעיל את האנשים קדימה והלאה. קפיץ תקוע בגבם. הבוגדים מתחסלים. יד קשה, לטיפה פתאומית, מידשם בדוק ליצירת תלות והערצה. „איך את חושבת שעיירת המצוקה פרחה פתאום, אהז"**

בקופת חולים של מעלות יש כבר פיזיותרפיסט, וגם פסיכולוג קליני, ורופא בריכור, ועובדת סוציאלית קהילתית, ואפילו רופא גריאטרי. הגינקולוג עובר שעות נוספות. הוקם מרכז לקשיש. הזקנים מקבלים לטיפות־חיבה שיש בהן הכאה על חטאי הזנחתם בעבר. בעזרת פרוייקט השיקום מתנדבים התושבים לפעולות שונות. פעם נהגו לחשוב ולעשות לטובת עצמם ומשפחתם. היום נהנים לעזור גם לשכן קרוב ורחוק. אכפת להם מהסביבה. איך היא נראה. איך יראו אותם.

פרוייקט השיקום, שבכל הארץ משפץ רק בתים וקהילות של יהודים, לא פסח כאן על תרשיחא – הכפר הערבי השכן שקדם למעלות ומזמן חי לצידה תחת גג של מועצה מקומית אחת. כבישים הורחבו, שופצו מדרכות, הוצבו גדרות תומכים לקירות נופלים. עובדים קהילתיים נשכרו לטפל בתושבים. אמנם שמעתי מרגנים שאת רשת החשמל של תרשיחא הקימו על העמודים הישנים שנעקרו ממעלות. אבל שלמה בוחבוט מכחיש.

ראש המועצה לשעבר, אליהו בניתא, אומר כי ויתר על מקומו במועצה לטובת „שלמה, תלמידי וממשיכי", אבל מבקש לזקוף לזכותו את ראשית התנופה. הוא מספר כיצד סחטו המפעלונים היוזמים של שנות השישים את הממשלה. זו נתנה־למפעלונים מענקים לתקופת ההכשרה של הפועלים. בתום חצי שנה מסובסדת זרקו את הפועלים והביאו טירונים חדשים כדי לא להפסיד את הסובסידיה. בניתא אומר שהוא הביא למעלות את תע"ש ו"גיבור" ו"טלרד". אחרי המועצה הלך לנהל את בית־ההבראה, והגדיל פי שישה את מספר המיטות, מ־44 ל־260. והבית מלא עד אפס מקום. „הפולנים בתל־אביב אומרים שבית ההבראה של מעלות זה כמו שוויץ".

השריף בוחבוט ניצב בעמדת שליפה, בלי אקדחים, מעורר אהבה ושנאה במעורבב. „אני אוהב אותו כי הוא מנפנף ראשים חופשי", אומר לי אחד מנאמניו. בוחבוט מפעיל את האנשים קדימה והלאה. קפיץ תקוע בגבם. הבוגדים מתחסלים. יד קשה, לטיפה פתאומית, מירשם בדוק ליצירת תלות והערצה. „איך את חושבת שעיירת המצוקה פרחה פתאום, אהז", הוא שואל, „פשוט הפסקנו לבכות. כי מי שבוכה מרחיק מעליו סימפטיה. עד 1976 לא שילם כאן אף אחד מים ומיסים. החוגים ניתנו חינם. מצאתי חובות כבדים בסכום 40־30 אלף לירות. ב־1976 מערכת החינוך שאפה לאפס. אנשים ברחו מכאן. אני החלטתי לאלץ את התושבים לשלם מיסים.

(המשך בעמוד הבא)

התיכוניסטים, פרחי העיר, מול פרלמנט הוותיקות (מימין ובצילום למעלה): במקום המנהיגות הישנה שנערפה באה מנהיגות צעירה ומשכילה. הבנים משיבים להורים את הגאוות.

מעלות, עיר שתושביה מהלכים במתינות מול נוף כחול־ירוק. אפילו התור בסופרמרקט מנומס (למעלה) ובקפה יש אווירה נינוחה (מרכז). הרחוב (למטה) מדגיש יופי שפרץ לאור בעשר השנים האחרונות.

(המשך מהעמוד הקודם)

אנשים מעריכים מה שהם משלמים. הייתי נוקשה. עיקלתי משכורות לסרבנים. כן כן, עיקלתי. והתושבים החלו לשלם. היום 30 אחוז מהפיתוח בא מהמיסים".

אחרי שנבחר בוחבוט כחבר המועצה המקומית, הוא ביצע במעלות מה שהוא אוהב לכנות בלשון מלכותית בשם "הפיכת חצר". "הידחנו את ראש המועצה אלי בן יעקוב. הוא היה פוליטיקאי שלא ידע את שפת המקום. הוא ניסה להילחם והוציא צו משפטי נגד כינוס ישיבת ההדחה. ראש הממשלה הפעיל לחץ כבד להשאיר את בן־יעקב, אבל קיימנו את הכינוס. 6 מתוך 11 הצביעו נגדו".

שלמה בוחבוט לא שָׂר קידות לסמכויות על פי התארים. לא אחר כמו בוחבוט יבהל מראש־ממשלה. "אחר־כך הדחתי לאט־לאט את כל עובדי המועצה. ידעתי כי בלי שינוי מנגנון אי אפשר לשנות את פרצופה של מעלות. אמרו עלי: דיקטטור. השינאה פיעפעה. מקום קטן, השמצות גדולות. אבל ידעתי כי אין דרך אחרת להצעיד קדימה את מעלות. עשר שנים לקח לי לייצב את המערכת. כן, אני ניהלתי את מעלות ביד קשה, ואני רוצה לנהל אותה לבד, כלומר בלי הוראות ממשרדי הממשלה. הם מחתלים אותי כמו תינוק, ואני לא רוצה חיתולים. רוצה לבד. דבר נוסף, אני לא מתבייש לומר 'לא'. למי שלא מגיע סעד – לא יקבל. פוליטיקאים אחרים הולכים בין הטיפות כדי לא להתלכלך בלהגיד לא. לא אני. מעלות שהיתה תחנת מעבר, שמעטים רכשו בה דירות, והמורים בבתי־הספר היו מורי אוטובוס – באו ב־8 הלכו ב־4 – כל זה השתנה. את יודעת, אנשים מעדיפים את מעלות על פני נהריה, כאשר מחירי הדירות זהים. 45 אלף דולר לדירה. 65 אלף דולר לוילה. מעלות כמעיין המתגבר. אני? עדיין מתלבט אם להמשיך בראשות המועצה. הייתי רוצה להתקדם פוליטית עם עזר וייצמן".

שלמה בוחבוט, יליד מרוקו, בן 44, עלה לארץ בגיל תשע עם אחותו, התחנך בקיבוץ עין הנצי"ב, ניהל קרב שליפות אכזרי עם סטף ורטהיימר. ארכיטקט מעלות גדי עירון הוא שמספר לי על כך. עיתוי הקמת עיר הוורדים של סטף בשטח צמוד למעלות ניקר את עיניו של בוחבוט. הוא נעלב משאיפת ההתבדלות של סטף, הוא חשש שהכפר בעל היומרות האליטיסטיות יקדים את תנופת מעלות עד שתושבי מעלות יהיו לחוטבי עצים ושואבי מים של אנשי הוורדים. "עכשיו כבר מותר לגלות", אומר לי גדי עירון, "שהצלחנו לעכב את פיתוח כפר הוורדים ברשויות ממשלתיות שונות לשנה־שנתיים, וכך נתנו דחיפה למעלות".

ראש המועצה בוחבוט יתמה כנראה על הוידוי הזה. הוא מציין מספר שסטף פגע באגו הקיבוצי שלו: "הוא אמר לי: אני איתך לא מוכן לגור". אוי לו למי שאינו מוכן לגור עם בוחבוט. עכשיו נדמה לאנשי מעלות שהגורלות התהפכו. לעיר הוורדים אין תשתית מוניציפאלית. בוחבוט חש התרפקות על דלתו. רבה נדיבותו כלפי מנוצחים: "אני מזמין אותם להצטרף. כבר חיברתי אותם לרשת הביוב בלי אף אגורה שחוקה".

ועוד גידול־פרא אחד לפחות מנקר את עיני בוחבוט. זוהי לשכת התעסוקה. שריד מימי הפיכת החצר. "מנהל הלשכה מאוד לא אהוב עלי. הוא מתפקד כמו בשנות החמישים. באים, רושמים וזהו. הסגנון הפקידותי, הישן, הלא איכפתי". במעלות כמאתיים דורשי עבודה מתוך כ־8,000 תושבים. בוחבוט סבור שחלקם מתפנקים ו"סתם לא רוצים לעבוד".

במקום המנהיגות הישנה שנערפה נטע בוחבוט את פרחי העיר. מנהיגות צעירה ומשכילה, בניהם של מושפלי מעלות הישנה, משיבה להורים את גאוותם. כך ג'נט אסידו, ממלאת מקום מנהלת המחלקה לחינוך; וחיים דדון מנהל בית הקשיש, ופאני המנהלת שם את אגף העיוורים; ויהודה גבאי העובד הקהילתי; ואמנון סלע החולש על צי אוטובוסים ויהיה בין יוזמי הקניון שייבנה בעירה. כל אלה ילדי מעלות הראשונים שגדלו בין סלעים ואדמה עקרה בשיכונים מכוערים. בחמש לפנות בוקר היו ממתינים לאוטובוס שייקח אותם לבית־הספר בנהריה, מקשיבים ליללות התנים.

ג'נט מספרת לי כיצד התגלגלה משפחתה למעלות בכחש ממשלתי. "על האניה ממרוקו בשנת 1961 ביקשנו להגיע לחיפה. הגענו כשש בערב, במשאית בלי חלונות. המשאית הסתובבה ארבע שעות בתוך מעלות ובעשר, כשירדנו, אמרו לנו: הגעתם לחיפה. ירדנו לחירבה. השירותים היו חור ברצפה. זו היתה נפילה איומה. אבי שהיה סוחר מכובד במרוקו, נטע כאן עצים חמישה־עשר ימים בחודש. אבא הפסיק להיות אבא. אפילו בנו הרוויח יותר ממנו. ילדיו דיברו עברית והוא היה מנותק. הלך וצעק. זו היתה תקופה המכוערת של מעלות. תחנת מעבר. באות שלושים משפחות, יוצאות ארבעים".

סופה של תחנת המעבר שנהפכה לבית־קבע. מוסדות קשרו והשרישו בה את התושבים. בית־הספר התיכון יצר זיקה בין הצעירים למקום. יוקרתה של נהריה, המטרופולין, הלכה והתעמעמה. עכשיו יש במעלות אפילו אכסניית אמנים – בית דירות אוורירי הנשקף על חגיגה ירוקה. המרכז הישראלי לטפח האמנויות היוצרות, או בקיצור הילי"ה. קורינה המייסדת גייסה פטרונים ומועצה מייעצת מפוארת מפרופ' שאול פרידלנדר, והסופרים יורם קניוק ואנטון שמאס, עד לתעשיין דוד מושביץ. היא שיפצה דירות בבית מוזנח של עמידר. כמו אמנית מסורה דאגה לנעימויות קטנות. הדלתות מרופדות מבחוץ כדי שהטריקה לא תרעיש. ארון החשמל מצופה מראות. הציירת מרים אלון מקיבוץ גניגר מתביית בדירתה החדשה בחודש הקרוב. היא עומדת המומה מול החלון הפתוח: "אני לא צריכה ללכת לנוף. הנוף בא אלי לחלון". בבית מחכים עכשיו לתומרקין. האמנים האורחים מתנדבים בדרך־כלל לערוך סדנאות לאנשי המקום. מול החלון מצפים 42 דונם לבניית המרכז הקבוע והמפואר, מתחרה ל"משכנות שאננים" הירושלמי.

המורה בדימוס מתרשיחא, עותמן הורשיד: "אני התחתן בפני התושבים לא לעזוב".

במרכז לקשיש מראים לדור המדבר את קצה הארץ המובטחת. יושבים שם תריסר עיוורים – רובם מחמת הזנחה רפואית – וממלאים רימוני פלסטיק

תלמידי בית־הספר במעלות שהיא "כמעיין המתגבר".

נסוכריות, הררי רימונים של פלסטיק. חלקם מתקינים ראשי מסטאים לצה"ל. פאני מלמדת את הישישים לעשות קרמיקה וגם ליצור פיל מבד ג'ינס ולצייר פרצופים על פלסטיקים מהפסולת של מפעל "טלרד". יושבת שם מסעודה (שם בדוי) העיוורת, מחוצת הרצון, מרדה בקושי. היא היתה יפהפיה שנכתשה באגרופי בעלה. הוא גם תקע קילשון בגבה. בת ארבעים שנראית כבת שמונים. "זה טוב שיש לאן ללכת", היא אומרת, "ככה עוברים את הזמן ומרוויחים 300 לירות בחודש". מאמינה באלוהים? למה לא. מי כמוה לא יאמין?

פאני רוחצת את העיוורים בחדר האמבטיה המפואר, עושה להם פדיקור ומניקור. "מבטחים" משלמת להם. יש גם מספרה והלוקס עם רולים ופֵן. לא ייאמן. לוקחים אותם לפיקניק בחורשה. החלום הוא להיות מפעל מוגן של משרד העבודה והרווחה. חלום אחר הוא דיור מוגן: שיכון קשישים סביב המרכז. כעת קשה להם להגיע לכאן מבתיהם. בפואייה של המרכז יושבות הקשישות הרואות, כשביסים צבעונים ומלהגות: קשות יום, מקומטות, צבות. ורגליים. הציירת מרים אלון מגניגר ירדה מהסטודיו שלה באכסניית האמנים לצייר אותן. גזע מקומי, שבור אך לא רצוץ.

מבין כל מפעלי מעלות, המפעל ליצור מכחולים "סי אנד אס" של משפחת ציזיק הוא הרומנטי מכולם. בעליו, קימי ונעמי ציזיק, הם אנשים ענוגים כמו מכחוליהם. אירופים במוצאם, אנגלו־סכסים מטובם וגינוניהם. עולמם של אנשי מעלות, הם אומרים, מיפה את תרבותם. הם הרוויחו פתיחות וחמימות. דבריהם על ערכים נשמעים כמו זכרון קרמון או פארודיה. כך או כך, אבותיו של קימי הקימו מפעל מכחולים בלונדון בסוף המאה שעברה. ב־1940 הם נהרגו בבליץ, וביתם נמחה. נותר המפעל. קימי הנכר הבכור נקרא מחיפה ללונדון להציל את המפעל. נסע עם נעמי, מורה לפיסיקה ומתמטיקה שנעשתה פועלת ייצור במפעל המכחולים הלונדוני, הנחילה לפועלים האנגלים את המיומנות הישראלית.

אחר־כך רצו להקים מפעלון בצפון הקריר והיבש, כי ידיים מיוזעות מזיקות למכחולים. בכרמיאל, אומרת נעמי, פגע בהם ראש המועצה עד עמקי נשמתם. הוא אמר כי הייחוס שלהם מוצא חן בעיניו, אבל המפעלון קטן מדי. קימי אומר כי התאהב במעלות. מאותו רגע זקף מולם בוחבוט אצבע כמו מאיימת ושאל: "תגורו פה או לא תגורו פה?". מפעל המכחולים שלו מייצא בכ־154 אלף דולר בשנה. יצואן מוסמך 1984. "זכינו לאוכלוסיה בלתי רגילה שבנתה עצמה כחברה בריאה", הוא אומר, "אנשים עוזרים זה לזה. כשאני נוסע לחיפה מיד אני קולט זמזום של תלונות. חוזר למעלות: הזמזום נפסק. אנשים שמחים בחלקם. קל יותר לבוא מאנגליה למעלות, מאשר לחיפה".

במפעלון שבאזור התעשייה יושבות הפועלות מחוייכות ושלוות, ולמה לא? הבוס הוא גם קצת אבא: מקפיץ את הבנות באוטו שלו להחזיר את הילדים מהגן; אם נתקעים בקופת חולים ביום גשם, קוראים לו לבוא; הוא מנרב חופשות לענייני הלב. המכחולים נוצרים מזנבות, זנב הסנאי וזנב החולד (מן הצובל).

(המשך בעמוד 37)

דויד אוחנה (מימין) ושלום שבתאי, ראש מועצת אור־עקיבא: אור ירוק וגיבוי מוחלט.

טיפול "שורש"

לפני כמה חודשים, דויד אוחנה הוריד את הזקן. "רציתי להראות רציני", הוא אומר. היום הוא כבר יכול לגדל שוב זקן. כולם מתייחסים אליו ברצינות. יש לו קו פתוח לאלופי צה"ל, ביום ובלילה. אפילו את ראש הממשלה, שמעון פרס, הצליח לגרור לפרוייקט שלו באור־עקיבא, וגם את השרים עזר וייצמן ומשה קצב.

כשהחל את עבודתו באור־עקיבא, היו בעיירה 120 צעירים המסוכסכים עם החוק. היום אין עציר או אסיר אחד מאור־עקיבא, שגילו 14־18. כשהחל את עבודתו באור־עקיבא, היו 30 עריקים בעיירה. היום יש בקושי עריק אחד, מפני שגם זה כבר "מטופל" בידיו של דויד.

דויד, בן 29, לא החל את עבודתו כמנהל היחידה לנוער ולצעירים לפני עשרים שנה. כל העסק החל לפני כשנתיים. אבל הוא החל את דרכו בעיירה לפני 24 שנים, כשהגיע למקום עם משפחתו בהיותו בן חמש. והוא מכיר את הישוב הזה. מכיר היטב. עבר כמה בתי־ספר ("הייתי קצת פרחח") עד שסיים את "עמל" (חשמל + רכב). בצבא היו לו 68 משפטים ("מ־54 יצאתי זכאי") לפני שנעשה חייל מצטיין של פיקוד הגדנ"ע.

על מה שעשה בגיל 13 הוא עדיין מעדיף שלא לדבר. דויד רק חוזר ואומר: "הייתי פירחח, כן, אבל אף פעם זה לא הגיע לידי עימות עם החוק". כשסיים את שרותו בצה"ל היה ברור לו שימשיך לעבוד עם נוער. ואז נבחר שלום שבתאי כראש המועצה, ודויד סיפר לו על 150 צעירים המסתובבים בעיירה ללא מסגרת. חלקם עריקים. הוא החליט שיצליח להעלות אותם מחדש על הפסים ושבתאי נתן לו אור ירוק וגיבוי מוחלט.

דויד אוחנה הלך לצה"ל ואמר לקצינים שהוא רוצה להחזיר את כל העריקים לשרות. הם לא האמינו לו. הוא הלך עד הרמטכ"ל והציע לו עיסקה: העריקים שיחזרו אכן יישפטו, אך לא יקבלו יותר מחודש־חודשיים בכלא. רב־אלוף משה לוי הסכים. דויד אסף את העריקים, ושיכנע אותם לחזור לשרות ולסגור את החשבון. אחרי שראו כולם שהמלך של אוחנה ולוי זו מלה, כבר לא משוטט בעיירה אלא העריק ההוא, הבודד, וכנראה לא לזמן רב.

עכשיו עובד דוד על ה"בייבי" החדש שלו: פרוייקט "שורש". כלומר, טיפול בבעיות חברתיות מן השורש. הוא מקים רשת איתור ומעקב של יחידים ומשפחות הסובלים ממצוקה זו או אחרת, ומארגן קורסים להשלמת השכלה, תוכנית מיוחדת להורים, והכנת נערים לשרותם הצבאי. "רשת בהיקף כזה טרם הופעלה בשום מקום בארץ", הוא אומר, "עבדנו על זה שנתיים".

דויד אוחנה משוכנע שיצליח. "אני גדלתי באור־עקיבא, המצב היה קשה, ובכל זאת לא אני ולא אחי ואחיותי עבריינים. וזה לא קרה כך סתם". איך יעבוד הפרוייקט? "למשל, יש ילד המתקשה באנגלית. הוא מתבייש ומתחיל להעדר מבית־הספר. באמצעות רשת האיתור אנחנו נעלה עליו, ופסיכולוג יעזור לנו לבנות תוכנית טיפולית ספציפית לילד הזה. יהיו ילדים שיצטרכו כמה תכניות טיפול ויהיו כאלה שיצטרכו תוכנית אחת". כל העסק יעבוד בצורה דיסקרטית. לילד יחיד יהיה "אח בוגר". בקבוצה יקראו ל"אח" הזה "מדריך". המדריכים יהיו חיילים.

התקציב של אור־עקיבא לא היה בנוי לפרוייקט כזה. דויד לא התייאש. הלך לאמנים, לקציני צה"ל, לשרים ולפוליטיקאים, והצליח לחרים מופע ענק בקיסריה. האמנים לא ביקשו תשלום. כרטיסים לא נמכרו, אבל הקהל נתבקש לתרום והסכום שנאסף יעזור להשקות את "שורש" שיצמיח גזע וענפים. אלא שדויד לא יחכה עד אז. הוא כבר חושב על פרוייקט המתנדבים הבא. "יש הרבה רוח התנדבות בארץ", הוא אומר, "צריך רק לדעת לנצל אותה נכון".

עמוס לבב

כל טוב ישראל

קליפורניה במגדל העמק. גיורא ירון פותח סניף של עמק הסיליקון. מפעל סופר־מודרני לתכנון שבבים למחשבים של חבנת ענק אמריקנית. קפיצה למאה ה־21.

מאת תמר גיא
צילומים: שמואל רחמני

מגדל עמק הסיליקון

ב"וול סטריט ג'ורנל", העיתון היוקרתי של ניו־יורק, כותבים על מגדל העמק. זה, בעיני ד"ר גיורא ירון, רגע של שיא בעשייה שלו בשבע השנים האחרונות. אם המפעל הציוני היה זקוק לדמות שתעטר פרוספקט ציוני, נכון לעכשיו – גיורא היה מועמד רציני.

כשהגענו, הצלם ואני, למשרדי חברת „נשיונל סמיקונדקטור" – נתקלנו בחבורה של צעירים במכנסים קצרים וסנדלים שועטים לעבר חדר הישיבות להרמת כוסית. לאחד העובדים נולד בן. בסוף השיירה הרוהרת צעד בנחת בחור בלונדי מוצק במכנסי טריליו, טפח על כתפיים, התנהל מצד לצד ודיבר כמו מ"פ. התג האישי אישר שזהו המנכ"ל. אחרי־כן הודה שהיה מ"פ בגולני, גם שהוא אחד הזקנים במפעל – כבר בן 38.

גיורא ירון נולד בקיבוץ מנרה בגליל העליון, אך כשהיה בן שש עברה המשפחה לרחובות, שם החל האב להרצות בפקולטה לחקלאות. את כיתות ה'־ו' בילה גיורא עם משפחתו באייווה, במסגרת שנת שבתון. עשר שנים מאוחר יותר, לקראת סוף לימודי התיכון של הבן, שוב נדדו הירונים לעבר ארה"ב – הפעם לעיר רולי שבצפון קרוליינה. גיורא שיפץ את השפה האנגלית אבל לא אהב את החברה האמריקנית. ואולי כבר התגעגע לצילה, חברה הקבועה שלו.

את שירותו הצבאי החל בקורס טיס, הורח משם ועבר לגולני. „בדיעבד -- אחד הנסיונות המרתקים בחיים". הוא שירת באחת התקופות הקשות לעם ישראל – מלחמת ששת הימים ותקופת ההתשה. בחיוך הוא נזכר בויכוחים שהיו לו עם המח"ט ראו – קותי אדם ז"ל, שניסה לשכנע אותו לחתום קבע. לא היה קל לסרב, אבל שלוש שנים קשות בחובה הספיקו לצעיר הנמרץ להחליט להפנות את המרץ לכיוון האקדמי.

בירושלים החל גיורא ללמוד מתמטיקה ופיזיקה. הוא מודה בקושי ש„כן, גמרתי בהצטיינות". אחרי־כן המשיך לתואר שני בתחום התקנים של מצב מוצק, וכבר התחיל להתקרב לתחום שיעסיק אותו בחמש־עשרה השנים הבאות – מוליכים למחצה (סמי־קונדקטורס). לתואר השלישי היה לו מנחה מעולה – ד"ר דב פורמן. היום המנחה שלו מהאוניברסיטה הוא מנהלו של המפעל המתחרה העיקרי, מטעם חברת "אינטל" בירושלים.

כבר סיפרנו שכשהיה באמריקה התגעגע לצילה. „ברחובות כולם תמיד הזכירו את גיורא וצילה יחד". זה עדיין תקף, בתוספת של שלוש בנות (גילי, בת 12, נועה בת 10 ותמר בת 3). השניים נישאו בגיל צעיר וכדי לפרנס את המשפחה בתקופת הלימודים עסק גיורא בחלטורות של סטודנט. בין היתר עבד כטורקטוריסט שסייע בהנחת קו צינור המים מאל־עריש לבאלוזה, וגם כמאבטח במלון "המלך דוד" בירושלים.

באוקטובר 73' ספגה משפחת ירון מהלומה. אחיו של גיורא, איתמר, קצין בגולני, נהרג בעת הסתערות על החרמון תוך שהוא מנסה להציל חייו של חבר פצוע. על פעלו קיבל האח את עיטור העוז לאחר המוות.

אבל גיורא התגבר, והמשיך הלאה במסלול הכמעט־מתבקש. בגיל עשרים ותשע נסע לעבוד במסגרת לימודי פוסט־דוקטורט בחברת "יוז אירקרפט", ובמשך שנה וחצי חי בנוחות רבה בניופורט־ביץ', אבל התגעגע הביתה.

„נכון שאם מדברים על קריירה – צריך הייתי להישאר שם. אני אומר שהשיבה הביתה, לישראל, זה לא עניין של ניתוח רציונלי. זה עניין של חינוך והחלטה אמוציונלית. אני נפגש הרבה עם אלה שהתחילו כמוני אבל נשארו שם – אריה פיינגולד ("דייזי"), לוי גרצברג ("צורן").

„ארנון גר ("איי אנד ג'י"), למשל, היה איתי בקורס קצינים. היום הוא בטח שווה עשרה מיליון דולר. הם כולם רוצים לחזור. נשמות חצויות. השאלה היא כמובן עד כמה אתה מוכן לוותר. לא רק בכסף. גם בנוחות ובתארים כמו 'פרזידנט' של חברה זו או אחרת.

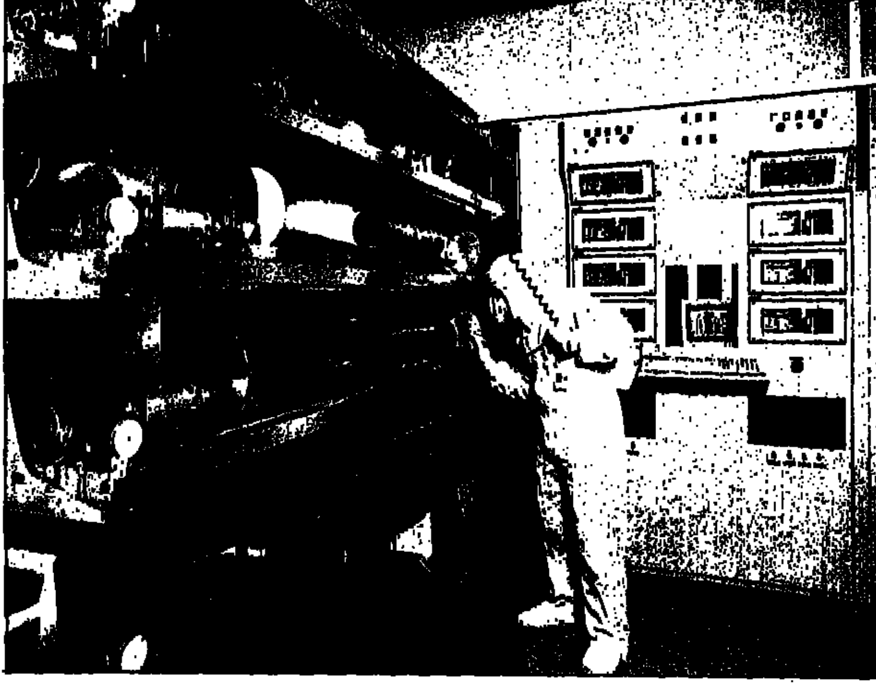
„ביום העצמאות מתכנסות שם מאות משפחות כאלה, עם נשמות חצויות. נכון, היה שלב שהאשמתי אותם. היום אני רואה את הישיבה שלהם שם כעובדה מצערת. אני כל הזמן רק חשבתי איך אני חוזר". ואז נפלה לידיו כתבה בשבועון אמריקני ובה מספר פייר למונט, סגן נשיא חברת הענק "נשיונל סמיקונדקטור" שהחברה מתכננת להקים מעבדת פיתוח בישראל. בראש המעבדה מיועד היה לעמוד הישראלי צבי סוחה. (היום מנהל בארץ מעבדה דומה של 'מוטורולה'). „התיישבתי וכתבתי לאיש מכתב, והצעתי את שירותי". החל דיאלוג של חודשים ובשלב מסויים התחיל גיורא לעבוד בחברה עצמה, בארה"ב. בינתיים הקים סוחה את המעבדה בארץ ובה ארבעים־חמישים איש, וגיורא המשיך לגלגל שם את הרעיון להקים מפעל ייצור.

„גייסתי ארבעה חבר'ה ישראלים – אלחנן פנקס, ישראל רד טשטיין, ישראל לרנר ושי קפלן, ויחד עיבדנו תוכנית מפורטת. אבל ביוני 81' הכל נעצר. ההאטה הכלכלית בארה"ב הקפיאה גם את התוכנית להקמת מפעל בארץ. הגויים שבחבורה אמרו לנו שאם סגן־נשיא אומר לנו שזה נעצר זמנית – זו בעצם דרך עדינה לספר לנו שהעסק מת. אבל אנחנו לא ויתרנו. הגענו לנשיא החברה, צ'ארלי ספורק, ואמרנו לו די בתקיפות שהגיע הזמן להחליט. הוצאנו שוב את תוכנית העסקים שלנו ובמרץ 83' קיבלנו את אישורו של צ'ארלי".

את תקופת הלבטים הזו כבר בילה גיורא על הקו הרצליה – סנטה־קלרה. כ־82' פרש צבי סוחה מניהול המעבדה בארץ, והאמריקנים ביקשו מגיורא לנהל בינתיים את העסק.

ההחלטה של צ'ארלי רק החלה את דרך היסורים של הקמת המפעל בישראל. שטח מתאים להקמתו אותר במגדל העמק אבל מדי פעם "הזיזו" אותו מעט עד שנקבע המיקום הסופי. („האמריקנים לא הבינו איך יכול להיות ששטח אדמה של שישים דונם במגדל העמק עולה לנו חמישים אלף דולר, ולא הרחק משם – בטבעון – עולה דונם אחד כמעט מאה אלף דולר. אצלם לא קיימים פערים מטורפים כאלה").

(המשך בעמוד 40)

"נשיונל סמיקונדקטור" במגדל העמק. למעלה: אחד מה"אולמות הנקיים" שדורשים רמת סטריליות גבוהה. המנכ"ל, ד"ר גיורא ירון (במרכז): „אם יהיה ניגוד אינטרסים בין עבודתי בחברה אמריקנית להיותי ישראלי – אני פשוט אוריד את הדרגות". מימין: המוצר הסופי של החברה, פיסת הסיליקון שעליה כמה מאות מעגלים משולבים.

נשיא בטנדר

השבוע הגיע לארץ לרגל פתיחות המפעל, צ'ארלי ספורק, נשיא נשיונל סמיקונ־דקטור. האיש שהרים חברה כושלת לייצור טרנזיסטורים שהיתה לפני פשיטת־רגל, והפך אותה לחברת ענק המייצרת רכיבים ומערכות ממוחשבות, שמכרה בשנה שעברה ב־1.6 מיליארד דולר.

כל מה ששמעתם וקראתם על נשיא של חברת ענק אמריקנית לא רלוונטי במקרה הזה. „הוא טיפוס אדיר", אומר לי גיורא ונהנה לספר על בוס שמעסיק שלושים וארבעה אלף עובדים, אבל לעבודה הוא מגיע בטנדר ישן. „אין לו אפילו מקום חניה במגרש, שלא לדבר על מזכירה. בהחלט יתכן שהטלפון יצלצל אצלי וצ'ארלי יהיה על הקו. אבל אין לטעות בו. הוא טיפוס מאוד דומיננטי. מוביל בתעשייה, במיוחד בכל הקשור למאבק נגד היפנים. גם המשכורת שלו איננה בס־דר הגודל של עמיתיו. משהו כמו 300 אלף לשנה, בערך חצי ממה שמקבלים הקולגות שלו בחברות אחרות. הוא מאמין שכסף צריך ללכת למחקר ופיתוח".

„אופי הניהול והעבודה של החברה מאוד פתוח. כמעט ישראלי. פעם התמנה בנשיונל סגן נשיא שעבד קודם־לכן בחברת מחשבים נדולה, אמריקנית טיפוסית. האיש מיד אירגן לעצמו חדר ענק, גדול פי שלושה מזה של הנשיא, סגור, כמובן, מזכירה ושאר גינונים. לקח לו בדיוק שנה לעזוב את החברה".

גם לגיורא אין מזכירה. „אני עושה לעצמי קפה. לא צריך משרתת".

כל שבוע יושב גיורא עם עובדים מכל הרמות: „בתעשיית ה'היי־טק' מוכרח להיות ערוץ תקשורת פתוח אל אחרון המהנדסים, כי קבלת החלטות מותנית בקבלת נתונים מדוייקים. זה ממש סיכון מול סיכוי".

החבר'ה בנשיונל בישראל צעירים; רובם מתחת לגיל שלושים. גיורא מעדיף „לגדל אותם לבד". הוא רואה הרבה חיוב בעבודת הצעירים שבאים עם הרבה מרץ, לפעמים אולי עודף. „החברה פה כמו קומנדו. עם סכינים בין השיניים. נכון; עושים גם שטויות, אבל עדר כזה, כשהוא מושך – מסוגל לעבור דרך קירות".

צ'ארלס ספורק, נשיא "נשיונל סמיקונדקטור"

לובה אליאב ופורטרט שמן של סבו: מי קפץ מוקדם מהעגלה?
(צילום: שמואל רחמני)

הולך בשדות, נגד הרוח

לובה אליאב. תמיד בשביל אחרים. אף פעם לא ביקש דבר לעצמו, מלבד כוח לשנות דברים. אלה שאומרים עליו שהוא משתרך אחרי בני־דורו, לא תופסים שעליהם להזדרז כדי להדביק את הקצב שלו.

מאת יעל פז־מלמד

בעוד חודש, אולי חודשיים, שוב ייצא אריה (לובה) אליאב למסע. שתיים־שלוש מזוודות, בעיקר עם ספרים, קצת בגדים, והוא שם. איפה זה שם? זה יכול להיות עיירת־פיתוח או בית־כלא. אולי שכונת־מצוקה באיזור תל־אביב. אם הבחירה תהיה עיירת־פיתוח, כי אז יש להניח שטניה, אשתו, תצטרף אליו לדרך, ויחד הם יחפשו דירה קטנה בשיכון לזוגות צעירים. לובה יקום השכם בבוקר, ימהר לתלמידיו – עקרות בית/ עולים מאתיופיה/ פועלים קשי־יום וצמאי־דעת. טניה כבר תמצא לעצמה תעסוקה. בשדרות, למשל, השתתפה עם נשות המקום בחוג לעבודות טלאים. וכמובן צריך לנקות את הבית, ולבשל, ולאפות, ולחכות לבעל־המורה השב מעמל יומו. כבר שנים שהיא מחכה לו. לפעמים שלושה ימים, לפעמים שלושה חודשים.

לובה תמיד בדרכים. עשרות שנים. אדם בן 65, שאם לא קוראים לו, הוא הולך לבד. יש שנים שהוא מתהלך בארץ, יש שהוא נודד מעבר לים. הרפתקן וסקרן חסר־תקנה, עם נשמה של ילד, אוהב אדם ואוהב את הארץ הזאת, שחלקים נכבדים ממנה כבש במו ידיו. אם רק היו נותנים לו, היה שב ועוקר הרים. עשייה קראו לזה פעם, וזו האש הבוערת בו. תנו לו ליישב, תנו לו לפתור בעיות גדולות, תנו לו להתרוצץ ולהפעיל אנשים וליפול מן הרגליים – ונתתם לו אויר לנשימה. אבל היום כבר לא נותנים לו. לא קוראים לו. וזה, מבחינתו, המחיר הכבד ביותר שיכול היה לשלם בעבור דעותיו הפוליטיות.

וכך קרה שלפני שש שנים, התייצב יום אחד במתנ"ס באור־עקיבא ואמר למנהל במקום: „אני רוצה להיות מורה". „אולי מנהל", שאל הבחור הצעיר. „לא", השיב לובה. „אני רוצה להיכנס כל יום בשמונה בבוקר לכיתה, ללמד לפי מערכת מסודרת ולקבל משכורת של מורה". משקיבלו אותו לעבודה, עזב את ביתו ועבר להתגורר במקום. בפורים התחפש לושתי ורקד עם התלמידים, בחנוכה שר אתם „מעוז צור" ובערבים היה יושב וכותב. אחר־כך עבר לקרית־שמונה, אחר־כך לשדרות, אחר־כך לכלא איילון ללמד אסירים אזרחות והסטוריה. ובין לבין היה שותף למשא־ומתן על החזרת השבויים, וכמובן ניסה להיכנס לכנסת, ועל־כך עוד ידובר.

ומכל הדרכים הללו הוא חוזר תמיד אל ביתו, ברחוב קרל נטר בתל־אביב. גן־עדן נחבא אל הכלים בלב העיר, מול הבורסה הישנה. בית משפחתי. בקומה הראשונה גרו הוריו. משנפטרו, התגורר שם אחיו. היום, כשגם האח כבר לא בין החיים, מתגוררת שם גיסתו. בקומה השניה גרה אחותו ומשפחתה. בקומה השלישית בנו להם לובה וטניה את ביתם. מעלית פנימית מחברת בין הקומות. לובה נותן למבקר הסברים מדוייקים כיצד עולים במעלית. הוא אפילו אינו שוכח להזכיר שיש לסגור את דלת המעלית כדי שהיא תנוע, ו„ללחוץ על הכפתור השחור". לפני כן, הוא מספר שצריך לרדת שלוש מדרגות ומסיים את ההסברים בהפיאנד אמיתי: „כשתגיעי, תפתחי את הדלת, ושם אני אחכה לך".

פרוזדור ארוך וחשוך מוביל אל סלון לא גדול, מסודר מאוד ונעים. ספרים בכל מקום. קירות שלמים, גם בהול. מן הסלון יוצאים למרפסת. שני שולחנות עגולים ופשוטים מברזל עם כסאות־מרפסת מברזל. על השולחנות מפות פשוטות מצוחצחות ומעומלנות, מוחזקות על־ידי מהדקים גדולים. כסא־נוח. הרוח הבאה מן הים מלטפת את הצמחים ואת היושבים, הברזנט הירוק נפתח לכל עבר, טניה מגישה קפה ופירות, ואין איש זוכר שלמטה, ב„סיטי" של תל־אביב, עוברים מליוני דולרים – שחורים וירוקים – מיד ליד.

איך הוא יכול ללכת מכאן? מה מביא אותו לנדוד? הרי הוא כבר לא ילד. בגילו רוצים את הכורסה הקבועה וקצת שקט. מה מריץ אותו?

„אני הרפתקן. כל החיים הם הרפתקה, וכך צריך להסתכל עליהם. אני רוצה לראות הכל, להיות בכל מקום, להכיר את הדברים בעצמי, מקרוב. הנה אני כבר בשנות השישים לחיי, ועדיין לא הכרתי את האנשים היושבים בכלא. לא נפגשתי עם רוצחים, גנבים. צריך למהר, צריך להכיר. מדברים על עיירות הפיתוח, על איזורי מצוקה. איך נראים החיים במקום כזה, מה קורה שם? אני חייב לדעת. אז אני הולך. וזה נכון שלמעלה, מעבר לכל הדברים, ישנו רצון עצום לעזור לאלה שקשה להם, לתרום היכן שצריך, ציונות לשמה. אבל לא רק. יורים קטיושות בקרית־שמונה. מה קורה לאנשים במצב כזה, מה עובר עליהם כאשר הם יושבים במקלטים, מה הם חשים כשנופלת קטיושה. אני רוצה לראות את החיים כהרפתקה, למרות שכל הרפתקה מורכבת ממאות ואלפי פריטים קטנים שהם לא כל־כך הרפתקנים. אבל הסך־הכל הוא שחשוב. אי־אפשר לחיות את הדברים מן הבית הנפלא הזה בלב תל־אביב. חייבים לצאת".

פעם הוא היה הולך על הרפתקאות „בגדול". שנתיים (64"62') עמד בראש הצוות הישראלי לשיקום חבל קאזווין שבאיראן שנהרס ברעש אדמה. האשה והילדים נשארו בקרל נטר. אחת לשלושה חודשים היה מגיע לביקור. שנה, (73'), עמד בראש הצוות הישראלי לשיקום פליטי העיר מנגואה שבניקרגואה, שנהרסה אף היא ברעש. שלוש שנים (57"54') היה ראש צוות התכנון וההקמה של חבל לכיש; שנתיים תכנן והקים את העיר ערד; שנתיים ישב במוסקווה כמזכיר ראשון של שגרירות ישראל שם. וזה, כמובן, רק קצה קצהו של העניין. למעלה מארבעים שנות פעילות ציבורית שבה מחליפים כל שנה־שנתיים כיוון ותפקיד, יוצרות גורש אדיר של עשייה. על כך גאוותו, זו תמצית חייו.

את הדברים הגדולים מעולם לא עשה לבד. זה לא אייבי נתן ששוכר מטוס קטן ויוצא לעזור בעצמו לרעבים ולמקופחים. לובה תמיד נקרא אל הדגל. וכשקראו לו – הלך בראש כולם. הוא לא מאמין בפעילות־יחיד, למרות שהוא מאוד מעריך את אלה המאמינים בה. הוא בעד פעילות שיוצאת מתוך הממסד, שכרוכה בארגון צוות גדול של אנשים. רק כך אפשר לשנות סדרי־עולם.

בראשית שנות החמישים הטיל עליו לוי אשכול, אז ראש המחלקה להתיישבות של הסוכנות היהודית, לתכנן ולבצע את קליטתם של מאות אלפי העולים החדשים שהגיעו מארבע כנפות־תבל, ובעיקר מארצות צפון־אפריקה. הימים קשים וכואבים. שש־מאות אלף איש במדינה חדשה וקטנה, עייפים עד בלי קץ ממלחמות, בלי כסף, בלי תשתית חקלאית ותעשייתית, צריכים לקלוט למעלה ממליון עולים חדשים. זו, אולי, תחילתה של הטרגדיה.

> „זה היה קורע לב. מה הם חשבו לעצמם? הנה עומד לו איש לבן ואכזר ומוריד אנשים בכוח מן המשאית. אבל האיש האכזר הזה גם נשאר איתם. בכה יחד איתם, תמך במי שצריך, עזר לחולים ולחלשים".

יש רבים הטוענים שעל הטעויות שנעשו אז כולנו משלמים היום מחיר כבד. בשצף־קצף מסתער לובה על המקטרגים, על אלה האומרים: אסור היה להקים את עיירות הפיתוח. וכשהוא מדבר על אותן שנים, מצטמרר העור ונעשה חידודין־חידודין. כי הוא היה שם.

„יש היום אסכולה האומרת שקליטת העליה ההמונית של שנות החמישים היתה איומה ונוראה. שצריך לעלות עם בולדוזרים על עיירות־הפיתוח ולמחות אותן מעל פני האדמה. אבל יש אסכולה מרושעת יותר, האומרת שישבה אז איזו 'מועצת זקני אשכנז' וחשבה רק איך לדפוק את השחורים, ואיך להפוך אותם לחוטבי עצים ולשואבי מים. יכולים להאשים אותי במה שקרה אז, אני לא מתחמק מאחריות. כן, אני הייתי בתוך העניין, ולוי אשכול ועוד רבים וטובים. ואנחנו כולנו עומדים למשפט. האמת היא שעשינו שגיאות גדולות מאוד. גישנו כמו עיוורים באפלה. לא היה לנו מושג אלמנטרי על התרבויות והנורמות של אלה שאנחנו קולטים, בעיקר מעדות־המזרח. אני מודה באשמה. אבל עשינו. ואת המילה עשינו צריך להאיר באותיות קידוש לבנה, שתהיינה

(המשך בעמוד הבא)

כל טוב ישראל

סיפור אחר

רס"ר אלוש (משמאל) ומתנדב: כאן הם יותר בטוחים. (צילום: אירית זילברמן)

למתנדבים בטנק

מי מביא 3,000 יהודים לארץ מדי שנה? אריה דולצין, יו"ר הנהלת הסוכנות? לא ולא. רס"ר אלוש מביא אותם. ומי משכנע יותר מ־200 מהם לעלות ארצה? חיים אהרון, ראש מחלקת העליה בסוכנות? מה פתאום. רס"ר אלוש עושה זאת. לפרוייקט העצמאי הזה קוראים "שראל". החל בו תת־אלוף (מיל.) אהרון דוידי. הוא מביא היום ארצה 3,000 מתנדבים, העובדים שלושה שבועות במחנות צה"ל. בכמה מחנות חוסכים המתנדבים לצבא 5,000 דולר ביום.

אבל השורה התחתונה היא ציונות, בלי מרכאות, שעושים אותה חיילים מהשורה, חמשים וטכנאי צריח עם ידיים משומנות בגריז, ולא עסקנים ציונים מסואבים המטיילים ברחבי העולם במחלקות ראשונות.

ברס"ר אלוש נתקלתי לראשונה לא במחנה עמנואל, בין הטנקים, אלא בגולת אמריקה הדווייה. אמריקנית קשישה הראתה לי בהתרגשות איגרת אויר מישראל, כתובה בכתב־יד יפה, באנגלית רהוטה. "איילין היקרה", נאמר בה, "קראתי את ביקורתך על ישראל. יתכן שאת צודקת. אך אין לך זכות לבקר אותנו, עד שתבואי לחיות עמנו פה. שלך, מיכאל אלוש".

רס"ר אלוש, המרכז את המתנדבים במחנה עמנואל, משיב על שלושים מכתבים המגיעים אליו מרחבי העולם מדי שבוע. הוא עושה זאת בזמנו החפשי, במו ידיו ושולח אותם על חשבונו. "אלה ידידי", הוא משתומם על השאלה, "לידידים אכתוב על חשבון הצבא?"

סגן מפקד הבסיס, סא"ל עקיבא, מספר שמדי חודש מתוגבר בסיסו ב־45 מתנדבים, חלקם יהודים אמידים, לא תמיד צעירים. הוא מתקשה להבין אותם. "הם באים לעבוד בגריז, בשמן, בחום. חיים עם עוד ארבעה איש בחדר קטן, ועוד משלמים עבור זה ונהנים מכל רגע". רס"ר אלוש דווקא מבין. "אנחנו פה עושים ציונות ולא מרגישים. זה כבר כל־כך שגרתי אצלנו, ואנחנו כה עסוקים, שאיננו מרגישים בכך. אבל הם, המבקרים, רואים זאת, ואנו נותנים להם להשתתף עמנו, ולו גם לזמן קצר. לכן הם באים".

באים וחוזרים ובאים. אחדים חוזרים חמש פעמים. יהודי בשם קאופמן, בן 73, כבר עושה זאת בפעם העשירית. "אלה המילואים שלי", הוא אומר. היה חשש שמפגשם של חיילים צעירים עם צעירים אמריקנים, יפרוח תעשית "גרין קארד" גדולה. סא"ל עקיבא נזכר בקושי במקרה אחד. חייל התחתן עם מתנדבת וירד, ותיום הם חוזרים, והחייל שב לבסיס, לשרת בקבע. רס"ר אלוש מספר על עוד מקרה. "האיש מתקשר אלי, ואני ממש מרגיש את הגעגועים בקולו. הוא שואל על שירים חדשים, על מצב הליגה לכדורגל. גם הוא יחזור, אין לי ספק בכך".

לא מכבר אירגן הרס"ר אלוש מפגש בנושא הירידה בין החיילים לבין המתנדבים. "האמריקנים צעקו על החיילים, סיפרו להם כמה קשה באמריקה, כמה גבוה שכר הדירה, כמה יקרים הלימודים. אין לכם מה לחפש שם. תוכלו לגור רק בשכונות מסוכנות. כאן בישראל אתם יותר בטוחים, ככה אמרו להם. השיחה הזאת נמשכה עד אמצע הלילה", הוא צוחק.

עכשיו נעשה קצת לא נעים בדרום אפריקה, אז פתאום רואים יותר צעירים יהודים משם. דיוויד וסיימון עובדים על מנוע של ג'יפ. "אנחנו נשארים בארץ", הם אומרים. "הצעירים אולי יעלו מדרום אפריקה. המבוגרים לא: הם הולכים לניו־זילנד". איילין קיינן, בת 21, גם היא מדרום־אפריקה, היא העוזרת של רס"ר אלוש. באה לשבועיים לפני חצי שנה. יש לה חבר חייל והיא החליטה להיות עולה. "קודם התאהבתי בארץ המיוחדת הזאת, ורק אחר־כך התאהבתי בדויד", היא צוחקת אל החבר שלה העומד על טנק.

ליאורה ודליה באו מאנגליה. אביהן ירד מהארץ, ועכשיו הן סוגרות מעגל ועולות. והן מתחילות את המסע בחזרה לארץ על גבי טנק, בעזרתו של רס"ר אלוש. "תגיד לו שאתה רוצה לעלות, והוא יעשה הכל בשבילך", הן צוחקות. סטיבן, אף הוא מאנגליה, אומר: "יהודים נותנים כסף לארץ. לי אין כסף, אז נתתי את עצמי". ומה הוא מקבל בתמורה? "חברות, הרגשת שייכות, החום של הישראלים".

רס"ר אלוש שומע כל העת סיפורים על נפלאות אמריקה ולא מתרגש. לא מתפתה. "להיפך, זה רק מחזק את אהבתי למדינת ישראל. אני רואה כמה הרבה המדינה הזאת עשתה בשלושים ושמונה שנים, ואני רואה כמה הרבה עוד יש לעשות פה. לא שם".

רס"ר מיכאל אלוש, יליד תוניס. ציוני. בלי להרגיש.

עמוס לבב

„חברים אמרו לי: מה אתה עושה? אל תקצין דברים, אל תלחם עד הסוף. בעזרתנו הגעת לשיא בקריירה הפוליטית שלך. חכה. אבל אי־אפשר היה."

(המשך מהעמוד הקודם)

למצבת־כבוד לכל אותם שעשו ועכשיו הם אינם, ואין מי שיציל את כבודם. זו נבלה ורשעות לחשוב שישב צוות שתיכנן איך לדפוק את עולי המזרח".

"אוכלוסיה קטנה, עייפה, רעבה ומבכה את מתיה קלטה בחמש שנים גלים של למעלה ממליון יהודים, כאשר אין לה אף תוכנית אחת מוכנה כיצד לעשות זאת. ולא היתה תוכנית כי לא היה זמן להכין אותה. הכל היה אילתור אחד גדול, עם תושיה אדירה. לקליטה של שנות החמישים אין דומה בעולם כולו. תוך כדי הקליטה צריך היה להקים את צה"ל ואת המדינה ולפתח תעשיה, ולא היה זמן לסדר עדיפויות. צריך היה למצוא בתוך ימים קורת־גג לעשרות־אלפי יהודים, וצריך היה להאכיל אותם ולמצוא להם מקורות תעסוקה. ולא היה כסף. לא היה כסף לכלום. ויקי שירן וחבריה בתמ"י שהיום באים בכל־כך הרבה טענות, האם הם מבינים בכלל במה מדובר? כלשמרינה שלמה אין עגבניה ואין מלפפון ואין שמן ואין סוכר, וכל הזמן מצטרפים אנשים חדשים. ואז אמרנו: את המעט נחלק לכולם. והכרזנו על צנע".

"ואחר־כך היתה בעיה עצומה של דיור. התחלנו להקים צריפונים – נגמרו הצריפונים. הקמנו פחונים – אזלו הפחונים. עברנו לכרונים – גם זה נגמר. נשאר רק להקים אוהלים, וגם זה לא הספיק. כל אלה שצועקים היום 'נעשתה נבלה', לא היו שם. מי שהיה – יודע. אם התגלגל לידינו פח – בנינו פחונים. העיקר קורת־גג. וכשצריך היה למצוא תעסוקה לרבבות, התחלנו עם עבודות־דחק. עבודות איומות וקשות, עם שכר נורא, אבל היתה עבודה. מה יכולנו לעשות? ובכל זאת, כך מכוסים היום כמה אלפי דונמים במדינה ביער. זה שעושים שם שיפורי־שיפורים, זה כבר סיפור אחר. למישהו היה זמן, בתוך העבודה הקשה והעייפות הנוראה והייאוש הגדול שלפעמים חדר ללב, לקחת אנתרופולוג, סוציולוג? רק אחרי חמש שנים התפנינו בכלל לחשוב על זה. כשהקמתי את ערד כבר הכל היה אחר. כבר למדנו מהטעויות, היה זמן לתכנן. למרות הטעויות האיומות שנעשו, מפעל הקליטה של שנות החמישים הוא מפעל מפואר. בנינו את הארץ הזאת".

והיה ערב אחד שלובה לעולם לא ישכח, ואין כמוהו לתאר את המצוקה ואת נחישות ההחלטה של השלטים כמו גם את היסורים הנוראים של הנקלטים. זה היה בנבטים שבנגב, ליל חורף קשה ואפל ב־53'. משאית הביאה אז עשרות עולים חדשים מקוצ'ין שבהודו אל שממת המדבר הנוראה ואל הלילה השחור. כשהגיעו העולים למקום, סרבו לרדת מהמשאית. לובה וחבריו ריכזו על ליבם – והם בשלהם. ואז הורה לובה לנהג המשאית להרים את ההיכר ולשפוך את האנשים מן המשאית. את אלה שנאחזו – הורידו בכוח.

"זה היה נורא. קורע לב. מה הם חשבו לעצמם? הנה עומד לו איש לבן ואכזר ומוריד אנשים בכוח מן המשאית. אבל האיש האכזר הזה בילה עם חבריו באותו מקום חצי שנה, הקים צריפונים, הבין להם שמיכות ומיטות וחלב חם לילדים ואוכל. והאיש הזה גם נשאר איתם. בכה יחד איתם, תמך במי שצריך, עזר לחלשים. אני לא עזבתי אותם במשך שנה. עזבתי את ביתי ומשפחתי, ישנתי איתם, אכלתי איתם, הדרכתי אותם בחקלאות, הייתי איתם תמיד. הגיעו מתנדבים מכל הארץ, והיו איתם כמוני. כולנו היינו יחד. אמרתי לאנשים: 'אני אחראי לכך שמי שירצה לעזוב, יקבל מקום אחר. אבל את הלילה הראשון אתם חייבים לעבור כאן. זאת הארץ'. אחר־כך איש לא רצה לעזוב. היום מושב נבטים הוא מן המושבים היותר מפוארים שקמו לנו".

וזה הסיפור כולו. כך התחיל הכל. בייסורים קשים. גם כאוטו־ג'וני בכו אנשים בלילה. וגם בתל־חי.

אחרי סדרה ארוכה מאוד של תפקידים, הן ממלכתיים והן מפלגתיים, נבחר לובה אליאב ב־1970 למזכיר מפלגת העבודה, אז בשלטון. התפקיד טמן בחובו עוצמה אדירה, הנאמנות לראשי המפלגה ולדרכה הבטיחה, כמעט בוודאות, קידום לכיוון של מינוי לשר בכיר ואפילו למעלה מזה. שנתיים אחר־כך עזב לובה את מפלגת העבודה בטריקת דלת, מוקצה מחמת מיאוס בעיני מנהיגיה, בעיקר גולדה מאיר ומשה דיין, והלך למדבר הפוליטי בו הוא מצוי בעצם, עד היום הזה. הילד־הטוב־של־המפלגה, האיש שתמיד היה

(המשך בעמוד 42)

ראש גדול

ה"איינשטיינים" של צה"ל. פרוייקט "תלפיות", ייחודי בעולם. הבסיס בקריית האוניברסיטה. חיל־האויר הוא בעל הבית. נבחרת צעירה של מוחות מבריקים. עתודת המחקר והפיתוח של מערכת הבטחון. מכחישים שהם גאונים. נעלבים כשקוראים להם "סיירת שכל".

מאת עמוס לבב

צילומים: יוסי זמיר

כל טוב ישראל

בצה"ל, המתמודד היום עם בעיית הראש הקטן, יש 106 ראשים גדולים־עם־קבלות. בצבא בטוחים שיש שם עוד הרבה ראשים גדולים, אבל אצל 106 בוגרי "תלפיות" זה רשום גם בתיק האישי. לספקנים יראו תעודות הב.א. במתימטיקה ופיסיקה שכל ה־106 אוחזים בהן כבר בגיל 21. יראו להם גם את סגן אבי לייב, בן 24, שקיבל תואר "דוקטור" לפני שבועיים ואומר ללא היסוס: "בלי 'תלפיות' לא הייתי עושה את זה בגיל כל כך צעיר". ידברו איתך גם על מונחים שקשה למצאם בתיק האישי, אבל כל "תלפיון" מדבר עליהם בלי מרכאות. תחושת שליחות, מוטיבציה, יוזמה ויצירתיות. כולם יכחישו באוזניך בתוקף שמדובר בחבורת "יורמים" או "גאונים". הם אפילו יעלבו אם תספר להם שבצבא קוראים להם "סיירת שכל".

"עזוב את המלים האלה", מבקש ד"ר מאיר ויינשטיין, סגן שעי לראש מו"פ (מחקר ופיתוח) במשרד הבטחון. "החבורה הללו פשוט אנשים מוכשרים. מערכת המיון שלנו לא מחפשת, ואינה מסוגלת לחפש, איינשטיינים". ובכל זאת, מדי שנה מתגלים רק כ־25 "תלפיונים" כאלה, ומתוכם מסיימים כ־20 שרות צבאי מיוחד וייחודי.

סא"ל ד"ר אביהו הוא מפקד היחידה המוזרה הזאת, הממוקמת בלב אחד הקמפוסים של אוניברסיטה ידועה. קוראים לה "המכון התעופתי ללימודים מתקדמים של חיל האוויר", ופרוייקט "תלפיות" הינו רק אחת המחלקות שלו. עד כמה שהוא יודע, זהו פרוייקט ייחודי בעולם. "תלפיות" עבר חבלי לידה ממושכים, ולמעשה לא הצליח לצאת לאוויר העולם עד שנמצא המיילד, הרמטכ"ל דאז, רפאל איתן. "הוא נתן את הדחיפה", אומר ד"ר ויינשטיין, ומזכיר את אבי הפרוייקט, פרופסור פליכס דותן, שרץ עם המחשבה הזו כמה שנים עד שרפול "נדלק" על הרעיון.

"לפרוייקט שתי מטרות", הוא מסביר, "להביא לצבא אנשים צעירים ומוכשרים כדי להכניסם לנושא המחקר והפיתוח, ולהקים

(המשך בעמוד הבא)

"תלפיונים" (משמאל לימין) אופיר שוהם, ניר ברנע ויוסי אברבנאל: אחרי טירונות בצנחנים, שימשוף באוניברסיטה.

„אנו לא מייצרים כאן גאונים שיישבו במכון למתימטיקה. אנו מייצרים קצינים טובים. אבל אלה אינם חיילים רגילים. הם לא אומרים 'כן המפקד'. הם שואלים 'למה, המפקד'? הם לא מקבלים כל הוראה כפשוטה".

(המשך מהעמוד הקודם)

בצבא פוטנציאל להנהגה טכנולוגית". בחודשים הקרובים מסתיימת תקופת הקבע בת חמש השנים של בוגרי המחזור הראשון של "תלפיות". זה יהיה מבחן חשוב, ובצבא מצפים לראות כמה מה"תלפיונים" הוותיקים יאריכו את שרות הקבע. דרך ארוכה הם עברו עד היום. כשנכנסו לכתה י"א החל תהליך המיון שהקיף אלפי צעירים מבתי־ספר בכל רחבי הארץ, כולם מהעשירון העליון של הרפ"ר (דרוג פסיכולוגי ראשוני). הם עברו יום בחינות מרוכז מאוד, ומתוך האלפים שנבחנו נותרו 200. מתוכם נבחרו 30 צעירים שעשו את רוב שירותם הצבאי בלימודי מתימטיקה, פיסיקה ומחשבים. כעשרה נשרו, ועכשיו מביטים על עשרים החכמים שכבר הוכיחו את יכולתם בצבא ובתעשיות הבטחוניות, ורוצים לראות כמה מהם ישארו בצה"ל. ד"ר ויינשטיין מעריך בודאות, על סמך מעקב ושיחות, שלפחות ארבעה יחתמו. הוא מאמין שאחרים יצטרפו אליהם.

ה"תלפיונים" עושים טירונות צנחנים (הבנות קורס מ"כיות). אחרי־כן הם לומדים לתואר ראשון באוניברסיטה (בקורס נפרד, משום שיש להם יותר מ־40 אחוזים מקצועות טכנולוגיים). הם לומדים במרים, יש להם מסדר בוקר, הם מתגוררים במעונות באוניברסיטה. צבא לכל דבר. הצבא גם משלם לאוניברסיטה בעבור הלימודים (המרצים באים אליהם). בחופשות הם עוברים דרך כל יחידות צה"ל. הקיץ, למשל, הם עשו קורס צניחה, קורס חי"ר מתקדם, קורס שריון, קורס תותחנים וקורס הנדסה. כל זה בארבעה חודשים. ראש גדול.

„אף אחד לא הבטיח להם גן של שושנים", אומר ד"ר ויינשטיין. „גם לימודיהם אינם קלים. יש עליהם הרבה לחץ". בסוף השנה השניה הולכים ה"תלפיונים" לקורס קצינים, ועם קבלת התואר מתחילות חמש שנות הקבע. הבנות מתנדבות לשנת תוכה נוספת, כדי "ליישר קו" עם הבנים. כאשר מקבלים ה"תלפיונים" את תעודת הבוגר, הם כבר מכירים את כל צה"ל ואת התעשיות הבטחוניות. עכשיו כל היחידות מתחילות לחזור אחריהם, אפילו לחטוף אותם. כשהחל הפרוייקט כמעט לא התעניינו בהם. היום הם אומרים "אני תלפיון" עם הרבה גאוות־יחידה. „אנו נותנים להם לבחור היכן ישרתו", אומר ד"ר ויינשטיין. „זוהי פריווילגיה גדולה". כל הזמן הם במעקב. ד"ר ויינשטיין ואחרים מבקרים אותם, מקבלים רו"חות. „צה"ל צריך אנשים טכניים", הוא אומר. הנושא מנוהל על־ידי ועדת היגוי, ואגף כוח אדם בצה"ל אחראי לו. בראש ועדת ההיגוי עומד עוזי עילם, ראש מפא"ת (מינהל מחקר ופיתוח אמצעי לחימה ותשתית לייצור).

המחנה של ה"תלפיונים" באוניברסיטה נמצא באחריות חיל האוויר. בראש כל מחזור עומד קצין, בוגר "תלפיות" בעצמו. „היום זוהי במפורש אבן־דרך", אומר ד"ר ויינשטיין. „בשנים הראשונות היינו צריכים לעשות מלחמות כדי לקיים את הפרוייקט. היום כל יחידה בצבא רוצה 'תלפיון'. אנו מתחילים לקצור את הפירות".

מה רע בעתודאים?

„אין רע", אומר ד"ר ויינשטיין. „אבל 'תלפיות' הוא גם פרוייקט מחנך, וחניכיו גם מקבלים תמונה כללית על הצבא, יש להם מוטיווציה רבה, מוטיווציה לשרת בלי מרכאות, ואנו מטפחים אותה. בגיל צעיר הם מצליחים לראות את המערכת ראיה כוללת, וזהו קונץ לא קטן לאנשים צעירים".

על דלת חדרו של סגן־אלוף ד"ר אביהו באוניברסיטה כתוב "לשכת המפקד". על דלת חדרו של רב־סרן יצחק באוניברסיטה כתוב "מפקד תלפיות". בפתח יושבת חיילת, ויש גם ריח מוכר של קפה. רק גזעי העצים בחוץ לא מסויידים. גם אין רס"ר. „האנשים נמצאים במסגרת צבאית, אבל באווירה אקדמית חפשית", מסביר סא"ל אביהו. על "תלפיות" הוא אומר – „רעיון יוצא מן הכלל". לדעתו זה יוצר למערכת בעייה גדולה, כי „אנחנו מביאים לה אנשים שאנו אומרים שצריך לטפל בהם אחרת. באופן ייחודי ולאורך כל הדרך". גם הוא נזהר מלקרוא להם מחוננים, או חכמים או – חס וחלילה – גאונים. „כל האנשים האלה מעל לממוצע, וצריך לטפל בהם באופן ייחודי לפחות עד דרגת רס"ן. אתה לא יכול לקחת בחור כזה ולהתייחס אליו כאל עוד קצין. מי שעושה זאת, למעשה מפסיד את כל ההשקעה, כי האדם לא ינוצל נכון. הנסיון מוכיח שאם יש מפקד טוב, המערכת יוצאת נשכרת וכולם מרוצים. מפקד שקשה לו להתמודד עם אדם ברמה כזו, יוצר חיכוכים".

"תלפיון" שיתפקד ברמה של קצין טוב, לא יספק את סא"ל אביהו. הוא מצפה ממנו להיות מעל לרמה של קצין טוב מאוד, בנכונות לקבל תפקיד, במוטיווציה, ביצירתיות. רס"ן יצחק ממשיך לעקוב אחרי החכמים שלו (סליחה, המוכשרים שלו) גם אחרי ששובצו ליחידות צה"ל. „עד היום הם השתלבו יפה, הם אנשים נוחים מבחינה חברתית". גם רס"ן יצחק הוא בוגר האוניברסיטה בפיסיקה. השאלה אם הוא מטפל ב"יורמים" מקפיצה אותו, הוא כבר שמע אותה בעבר. „בחלק מתהליך המיון שלנו נבדקת יכולתו של הבוגר לשמש כקצין במערכת הצבאית", הוא מסביר. „אנו לא מייצרים כאן גאון שיישב במכון למתימטיקה. אנו מייצרים קצין טוב". הוא מסכים, עם זאת, שאלה אינם חיילים רגילים. „הם לא אומרים 'כן המפקד', הם שואלים 'למה, המפקד'? הם לא מקבלים כל הוראה כפשוטה", הוא מחייך.

סא"ל אביהו וגם רס"ן יצחק מביטים בציפיה על המחזור הראשון שצריך להחליט בימים אלה אם לחתום קבע או להצטרף לבריחת המוחות. „אין לנו קורס ערכים מיוחד", אומר רס"ן יצחק. „הערכים צריכים לבוא לידי ביטוי בכל הפעילויות שלנו כאן". סא"ל אביהו: „ערכים מתבטאים בקורסים שלנו, בצורת החיים. להעתיק בבחינות, למשל, זהו דבר בל יסולח". רס"ן יצחק: „אמינות זה ייהרג ובל יעבור, ואנו משדרים להם את זה. ה'תלפיון' צריך גם להיות נסבל מבחינה חברתית. איש פיתוח אסור שיהיה מנותק".

רק 25 מחוננים (סליחה, סליחה, מוכשרים) מכל הארץ, זה מספר קצת מדאיג...

סא"ל אביהו: „זה מעט מאוד. אנו רוצים להגיע גם להתיישבות העובדת. אנו מוכנים אפילו לפתוח מכינה ל'תלפיות' לאנשים מקיבוצים ומושבים. נשמח אם צעירים מההתיישבות העובדת החושבים עצמם ראויים, יפנו אלינו". סא"ל אביהו אינו חושש שיש למכון שלו – יחודי ככל שיהיה – מונופול על החכמים של המדינה. הוא בטוח שישנם עוד מוכשרים שלא פונים ל"תלפיות". אבל הוא גם חושב שכמו שמטפלים בסטודנטים מחוננים, צריך לטפל גם במוכשרים הללו.

סא"ל אביהו היה פעם עתודאי. כאזרח למד לתואר שני והוסמך, חזר לחיל האוויר, נשלח לארצות־הברית ושב משם עם תואר דוקטור. היום הוא נוטל חלק גם בפרוייקט "מלחמת

(המשך בעמ' [illegible])

ד"ר מאיר וינשטיין (למעלה) וסא"ל אביהו: „אין לנו קורס מיוחד לערכים".

סיפור אחר

מ"פ קרבי שמואל. הגיל 23. מרגיש כמו בן 100

לפני יותר משנה עמד סגן שמואל לסיים את השירות הסדיר שלו, ומפקדיו הפצירו בו להמשיך בשירות קבע כמפקד פלוגה. שמואל, אז סגן מפקד פלוגה בחטיבת גולני, התלבט. אחרי היסוסים רבים החליט לבסוף להמשיך. הטיעון שהעלו מפקדיו – כי אם יפשוט מדים יבוא במקומו קצין פחות טוב ממנו – דיבר אליו.

היום, במבט לאחור, הוא אומר ש„האנשים בצבא הם קצת נאיבים". ציונות עדיין מדברת אליהם. הטיעון של "הטובים ביותר לקצונה" אינו רק בגדר אמירה המחמיאה לאגו, אלא בחירה בדרך חיים. אבל נדמה שבמשך הזמן הנאיביות נעלמת, וגם אצלו תפשה את מקומה ההחלטה להשתחרר מצה"ל כאשר יפוג החוזה שלו, בעוד כארבעה חודשים. „חמש שנים וחצי בגולני – זה קשה ושוחק. אין בית ואין חברה. כלומר, יש בית ויש חברה, אבל להם אין אותי. עכשיו אני רוצה לנסות דברים חדשים, לראות מה קורה בחוץ", הוא אומר בנימה של הצטדקות.

בגיל 23 נדמה לו לפעמים שהוא בן מאה. לדברי שמואל, כרוך השירות בחטיבה המעולה בתשלום אישי גבוה למדי. אחרי שסיים את בית־הספר התיכון ברחובות, הוא התנדב לגולני „כי הולכים לדבר הכי טוב". את מלחמת לבנון עשה כלוחם בגדוד הבוקעים הראשון. הקרבות הקשים חישלו אותו להמשך שירות ממושך וקשה עוד יותר שהיה רצוף משימות בטחון שוטף בלבנון, מירדפים אחרי מחבלים, חברים שנפלו. אחרי קורס מכ"ם הלך לקורס קצינים. לפני כשנה קיבל את הפיקוד על פלוגת טירונים איתם הוא עובר את המסלול הקשה של הפיכתם ללוחמים מן השורה.

„התפקיד הזה מציב בפני המפקד אתגר אמיתי. אתה מקבל לידיך ילדים מפונקים ועליך להפוך אותם לגברים לוחמים. מטבע הדברים נוצרות מתיחויות ועומדים במצבים קשים שיחד אנו לומדים להתגבר עליהם. אחרי־כן עולים יחד לגבול לבנון, לפעילות שוטפת, וכשאני רואה שהמאמצים שהשקעתי לא היו לשווא, זה עושה לי טוב על הנשמה".

„הפעילות בגבול הצפון אינה דומה לפעילות הקודמת, כאשר צה"ל היה בפנים. אומרים שבלבנון היה רע. אבל לבנון לימדה את המפקדים לשמור על חיי החיילים שלהם. מי שלא זהיר, מאבד אנשים. כשנמצאים בפעילות בשטח ויודעים שהכוח הקרוב ביותר נמצא במרחק מסויים, התגובות הרבה יותר מהירות. לא לוקחים שום סיכון. פעילות בגבול איננה פיקניק. גם אני איבדתי חיילים. לפני כחצי שנה נתקלנו במחבלים ושני חברה שלי נהרגו. בשעות הראשונות אינך חש דבר. אתה רואה אותם מוטלים בשטח ואין לך זמן לחשוב, כי צריך לפנות אותם. המחשבות באות אחרי־כן, כשחוזרים, ואתה רואה את כל הפלוגה עומדת ובוכה. רק אז חודרת בך ההכרה שהנה חברים שלך נהרגו וצריך ללכת להלוויה, אחרים נפצעו וצריך לבקר אותם בבית־החולים. כשחיים יחד בצורה כל־כך מרוכזת, ההרגשה היא שאיבדנו אחים".

„לדעתי, הפעילות של צה"ל בצפון מצדיקה את המחיר. היא כואבת וקשה – אבל הכרחית. אם לא נפגין כוח, יישובי הצפון יחטפו. אני מדבר כך כי עברתי את בית־הספר של לבנון. מי שעבר את לבנון לא יכול להיות ראש קטן".

„העבודה הזו נראית לי חשובה, אבל בכל זאת החלטתי לפשוט מדים. זה לא בגלל המשכורת או תנאי השירות, אף שהשיקול הזה מהווה גורם אצל אנשי הקבע שהם בעלי משפחות. את הסיבות שלי כבר ציינתי. אבל אני לא יודע אם באיזה שהוא מקום לא השפיע על החלטתי היחס של הציבור לצה"ל. מה שמשקף בעיני את דעת הציבור זה מה שאני קורא בעתונים, ולדעתי עושים עוול לציבור גדול שממשיך לשרת בקבע מפני שהוא חושב שצבא זה ערך עליון, הדבר הכי חשוב שיש לנו. אני בן 23 ועומד להתחיל דרך חדשה, אבל כשאני קורא שהקצונה הבכירה בצה"ל היא 'בהמית', אני נעלב בשבילם. זה נוגע בי אישית. בעיני כל תת־אלוף או אלוף הוא גיבור. הוא עשה משהו בצבא. מאחורי כל אחד מהם יש מפעל חיים. אינני מצפה שבכל בוקר יגידו להם 'תודה', אבל לפחות שינהגו בהם בהגינות".

„בשיחה שהיתה למפקדי הפלוגות של גולני עם שר הבטחון, גיליתי עד כמה הדבר הזה כואב לכולם. אני יודע שגם בצה"ל קיימות קליקות, כמו בכל מקום אחר. אבל החיילים שלי צעירים מכדי להבין שזה חלק מהחיים, וזה מזעזע אותם. כשמפקד גדוד, בחור בן 28, מגע...בתם אחרי שהיה זרוק שבועיים בשטח, קורא בעתון שלאנשים נראה שהוא נוסע ברכב צמוד, זה עושה לו משהו. כי גם הוא אדם שמושפע במידה מסויימת ממה שחושבים ואומרים. מג"ד בגולני הוא לא אדם טיפש. הוא יסתדר גם בחוץ, ואחרי־כן צועקים 'למה הטובים עוזבים'".

„אני אישית מאוכזב מהתופעה הזו. ייתכן שאם דימויו של הקצין היה טוב יותר, הייתי חושב פעם נוספת אם להשתחרר מצה"ל. אני עושה זאת בלב כבד, אבל אני צריך פסק־זמן גם כדי לחשוב אם לשרת בקבע זה לא להיות פראייר לאומי".

יוסף ולטר

שמואל: בעיני כל אלוף או תת־אלוף הוא גיבור. (צילום: ראובן קסטרו)

לחברת האלקטרוניקה הגדולה בעולם, יש מה לומר בישראל:

מס׳ 1 בעולם

רק חברת אלקטרוניקה אחת, יכולה להציג בפניך נתונים אלה:
כ-24 מיליארד דולר - היקף מכירות שנתי.
94% מהיקף המכירות - בוצעו בשוק העולמי (כלומר מחוץ להולנד).
כ-1,8 מיליארד דולר - השקעה שנתית במחקר ובפיתוח.
346,000 אנשי מקצוע מיומנים המועסקים על ידי פיליפס ברחבי העולם.

השם ההולנדי שכבש את אמריקה אירופה ויפאן

פיליפס נוסדה בהולנד לפני 94 שנים.
כבר מראשית דרכה הציבה לעצמה מטרה-להתמודד עם צרכיו של השוק העולמי. תפיסת עולם זו הביאה לפיתוח רצף בלתי פוסק של מוצרים, חידושים והמצאות, אשר שינו את חיי כולנו. תפיסת עולם זו, היא אשר עשתה את פיליפס לחברה רב לאומית.
כיום משווקת פיליפס ההולנדית 94% ממוצריה לשווקים המתוחכמים בעולם: אמריקה, אירופה ויפאן.

הסמל הבטוח של הקידמה

פיליפס נושאת את דגל הקידמה, החדשנות וה... בעולם האלקטרוניקה. פעילותה חבו-ומנית בתחו... האופטיקה, התאורה, הקול, החימום, המחשב... והתקשורת, מאפשרת לה יישום טכנולוגיות מתחו... אחד למשנהו. תהליכי התכנון והייצור המתוח... מאפשרים לה להענות במהירות רבה לדרישות השו... ולספק לו מוצרים טובים יותר וחדישים יותר. ולדוגמא - המצאת הקלטת, המצאת פטיפון הלייז... (קומפקט דיסק), פיתוח דור חדש של נורות חסכו... באנרגיה, מכונת הכביסה השקטה והלייזר ויז... (תקליט הוידאו).

מהיום בישראל-מגוון המוצרים המושלם של פיליפס!

...הכרת רק חלק קטן ממוצריה של ... יש לנו חדשות טובות בשבילך:
...בישראל, טלויזיות פיליפס, מערכות וידאו, ... קומפקט דיסק לייזר, מכונות כביסה, תנורי ... מדיחי כלים, שואבי אבק, מייבשי שיער, ... שורה ארוכה של מכשירי קול ניידים, ... סוללות אמינות ועוד רשימה ארוכה ... איכות חדשניים, העונים לדרישות הגבוהות ... את מגוון המוצרים המושלם של פיליפס אתה ... למשש בחנויות המובחרות וברשתות המורשות ... פיליפס.

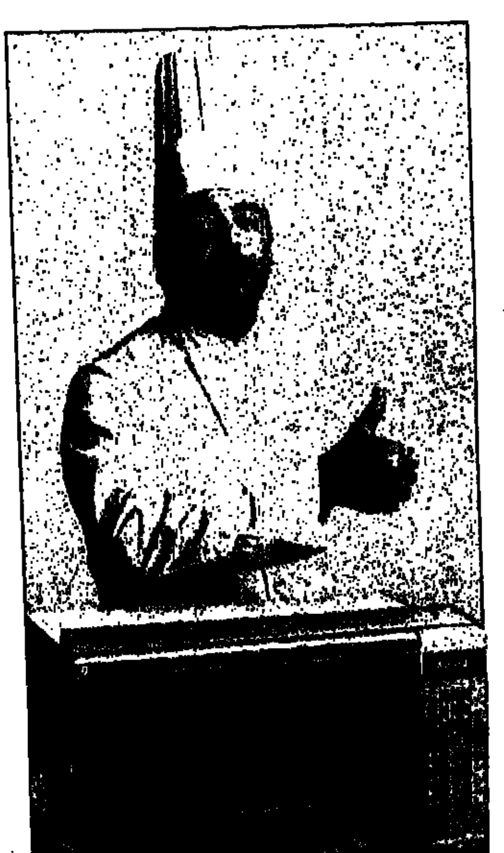
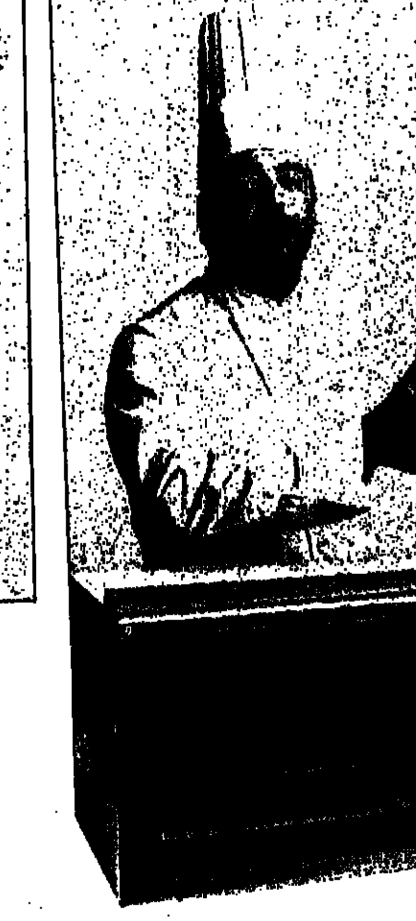
מהיום בישראל-שרות פיליפס ברמה בינלאומית

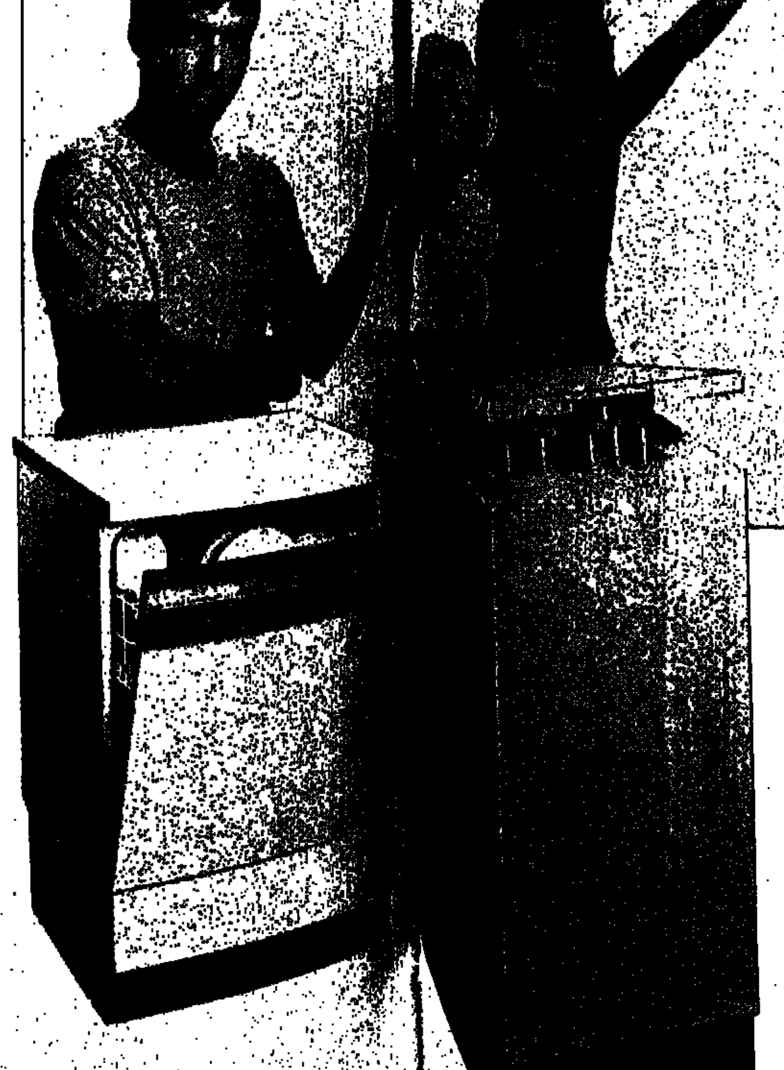
מהיום פיליפס מביאה לישראל טרמות חדשות בכל הקשור לשרות מעולה: הענות מהירה לכל קריאת שרות או הדרכה. צוותי טכנאים מקצועיים אשר הוכשרו במרכז ההדרכה של פיליפס בהולנד, במגמה למתן שרות בבית הלקוח. מערך ארצי של תחנות שרות פיליפס המתוכנן לכסות את הארץ כולה. מלאי חלפים מקורי לשנים רבות לכל מוצרי פיליפס. ביטוח ואחריות מלאים לכל מוצרי פיליפס.

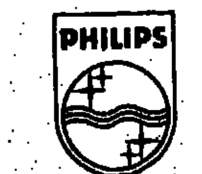
מהיום בישראל-פיליפס בידיים טובות וחזקות

מהיום פיליפס מיוצגת בישראל ע״י חברת אלקטרו מ.מ. סחר מקבוצת המשביר המרכזי. חוסנה ויציבותה של קבוצת המשביר המרכזי - חברת השיווק הגדולה ביותר בישראל, מעניקה מהיום לצרכני פיליפס בישראל, כתובת אמינה וגב כלכלי איתן - מהיום יש לכל צרכן פיליפס בישראל, כתובת בטוחה לאחריות ולשרות מעולה לשנים רבות.
מהיום יש לפיליפס בית בטוח בישראל - קבוצת המשביר המרכזי.

״מהיום, פיליפס.״

PHILIPS
פיליפס. חברת האלקטרוניקה הגדולה בעולם.

...בא שווק ושרות: אלקטרו מ.מ. סחר מקבוצת המשביר המרכזי

ראש גדול

(המשך מעמוד 25)

הכוכבים". אבל הוא גם רואה את חבריו הטובים בחוץ, רואה מה הם עושים בחוץ, ואומר בצער אמיתי: "הייתי רוצה לראותם בצבא. תרומתם יכולה להיות חשובה".

למה אתה בצבא? "כי אני חושב שמה שאני עושה זה חשוב", הוא משיב בפשטות. אבל הוא גם יכול להבין את חבריו שבחוץ. הוא נאבק בעול כלכלי, מספר על משכורתו הנמוכה כאיש צבא נכיר עם תואר אקדמי רם, ואומר: "שיתנו לאנשי צבא הקבע להתקיים בכבוד. לא בעושר. אבל שלא יהיה לי עול כלכלי כזה".

סגן אופיר שוהם, בן 23, סיים את "תלפיות" ב־1983 והלך לחיל הים, למחלקת אלקטרוניקה. עכשיו הוא עומד לסיים לימודיו לתואר שני בפיסיקה שימושית. בחיל הים שירת שנתיים וחצי, ועתה נעתר להפצרות וחזר להיות קצין־מחזור ב"תלפיות". "בחרתי בחיל הים בגלל שזה חיל עם רמה טכנולוגית גבוהה, חיל קטן היודע לקלוט 'תלפיונים'". הוא חקר שם עם עוד "תלפיון" נושאים בעלי השפעות ישירות על תורת הלחימה של החייל. עבד עם צוותים ממוסדות אחרים ומהתעשייה האזרחית. "יצרתי ב'תלפיות' בסיס ללימוד חומר חדש, ויכולת לדבר עם אנשי מקצוע כשווה בין שווים", הוא אומר. את ה"תלפיון" הוא רואה כחוליה מקשרת בין העולם האקדימי והחיילות בשטח. "בחיל הים חשתי שמיציתי את עצמי כחולית קשר כזו", הוא אומר.

האם כל הפרוייקט כראוי? אופיר אינו מהסס. "אני יודע שני דברים. ראשית, ל'תלפיות' מגיעים אנשים שלא היו מגיעים לעתודה אקדמית בכלל. שנית, במהלך ההכשרה כאן מקבלים יותר הכנה לתפקיד. היום אני משוכנע שאנחנו דרושים לצבא. אני רואה את התחרות בין היחידות על הבוגרים". הוא הסכים להיות קצין־מחזור כי השתכנע שזה חשוב. "בוגרים שכבר התנסו בעבודה זו, חשוב שיהיו אחראים על החניכים. אני גם יכול להשפיע על הפרוייקט. זו חוויה לעבור פה, וזה נותן לי הרבה מבחינה אישית. נכון, לא מבחינה מקצועית, למרות שאני ממשיך לשמור על קשר עם היחידה בחיל הים".

ניר ברנע, בן 19 מרמת־גן ויוסי אברבנאל, בן 19 מרמת־אביב הם "תלפיונים" שנה שניה. ניר שמע על הפרוייקט בבית־הספר שלו. "ידעתי שלוקחים לזה אנשים מסויימים", הוא אומר. מוכשרים? ניר משפיל מבטו. "קרא לזה איך שאתה רוצה". המציא לך שפנו אליך? "נגיד את זה כך: כשאמרו לי שהתקבלתי, הייתי בטוח שיש פה טעות". זהו פרוייקט יוקרתי בצבא? ניר לא נשבה. "אמרו לי שזה הכי יוקרתי היום". יוסי יוצא לעזרת חברו: "יש עוד דברים יוקרתיים בצבא". גאוות יחידה יש לכם? יוסי: "אנחנו מסתכלים על זה כך: הצבא בחר את האנשים הכי טובים שהצליח להשיג. גאוות יחידה כמו בצנחנים בוודאי אין לנו". למה? ניר: "אולי בגלל שאנחנו לא בצנחנים".

ניר מתעסק גם בציור ובספורט, ויוסי משחק "סקווש" וקורא הרבה מדע בידיוני. הם אומרים שהם "לומדים הרבה, אבל אין ממש לחץ". הם אכן חשים עצמם כאילו היו תחת זכוכית מגדלת, אבל זה לא מפריע להם. הם חושבים שהפרוייקט חשוב לצבא ולמדינה, אך אינם מתביישים במטרות האישיות שהציבו לעצמם.

יוסי: "אני מקבל תואר ראשון בחינם; כסטודנט אני נמצא עם קבוצת איכות; וגם קצת התנדבות לא תזיק אף פעם. אישית זה משתלם, וגם לצבא זה משתלם". ניר אומר כי הצטרף לפרוייקט "מסיבות אישיות ולאומיות, כשהאישיות הן הדומיננטיות". מה הם אומרים על תופעת הראש הקטן בצה"ל? שתיקה ארוכה. בסוף ניר משיב: "מה אתה אומר על זה?". אני מודאג מאוד. ניר: "המערכת לפעמים בנויה בשביל ראשים קטנים. לפעמים מצפים ממך להיות ראש קטן". יוסי: "אם טבח אמור להכין לנו אוכל בשעה שש ועד שלא קוראים לו הוא לא בא, זה ראש קטן. ומאיתנו מצפים לראש גדול". ניר ויוסי חושבים שהם לא פראיירים של אף אחד, גם אם יחתמו חמש שנים קבע. "קשה להרגיש כאן פראייר", הם אומרים. "מטפחים אותנו מאוד".

סג"מ בועז בריל וסגן ד"ר אבי לייב (כן, הצוציק הזה שרק עכשיו קיבל תואר דוקטור. לא, לא מחונן. מה פתאום!) עובדים ביתר במקום חשוב ובנושא חשוב שהשתיקה יפה להם. על העבודה אי־אפשר לדבר איתם. גם אבי רואה ב"תלפיות" שילוב של קריירה אישית וציונות. "יש חובה לשרת בצה"ל, ויש נושאים שדורשים יותר כישורים מאלה שנרכשים בתיכון", הוא אומר. אבי הוא מושבניק, בועז ירושלמי. בועז חושב כי היה מפיק מעצמו פחות בצבא אלמלא "תלפיות". "אני לא חושב שהייתי מנוצל ב־100 אחוז", הוא אומר. כשהגיעו ל"תלפיות", הוא נזכר, כל אחד חשב שהוא יהיה הנורמלי היחיד בקבוצת מוזרים. "מתברר שכולם ארץ לגבי עצמם", הוא צוחק. "מצאנו אנשים רגילים, מתעניינים בספורט, יוצאים, מבלים". אבי: "דווקא לתווית עלולה להיות תוצאה שלילית. אדם עלול להסתפק בזה שהגיע ל'תלפיות' קבוצת עילית, ולא להתאמץ יותר".

בועז: "אם אתה רוצה לבנות טיל שיפגע, אתה צריך לשלם איכות. זו לא התנשאות. זה פשוט חיוני. התחרות והשאפתנות מקדמות כל חברה". בועז אינו חושב שהצבא משקיע בהם כל כך הרבה. "פגז אחד של טנק עולה יותר משכר לימוד באוניברסיטה", הוא אומר. אבי: "חשובה התועלת לעומת ההשקעה. התוצאות טרם נבדקו. זה עדיין מוקדם".

אופיר, בועז ואבי טרם מדברים על השארות בקבע. את כולם מדאיגה בריחת המוחות, מהצבא ומהמדינה. אופיר מיטיב להגדיר את הבעייה: "אנשים כמונו תמיד רוצים לדעת עוד ועוד. בקבע אני חושש, יחסר לי העולם האקדימי. אבל אני גם אוהב את הצבא ונוח לי בו, ואני יודע כמה זה חשוב. אך לא אתחסד. קיים גם העניין של איך מסתכלים היום על אנשי צבא, ואיך הם מתפרנסים. אני בטוח שזה ישתנה. לא יתכן שזה ימשך כך. בריחת המוחות חייבת להדליק נורות אדומות".

עמוס לבב

רס"ן יצחק (למעלה) ו"תלפיונים" בכירים ד"ר אבי לייב בן ה־24 (מימין) ובועז בריל: "לבנות טיל מדוייק זה לא התנשאות. זה פשוט חיוני".

קו ירוק, קווים אדומים

מושב יתיר בהר חברון, סביב מצודת לוציפר האקס־ירדנית. שתי דקות מהקו הירוק. "אני מקבל חררה כשקוראים לי מתנחל", אומר המזכיר. חשוב להם להסביר את ההבדלים בינם לגוש אמונים. להאיר את הדקויות. לומר: לא הכל שחור, לא הכל לבן.

מאת מיכל קפרא
צילומים: ראובן קסטרו

ושב יתיר, עשרים משפחות, שישים וארבעה ילדים, "וזה כבר כולל את הרך שנולד אתמול". שבע שנות התיישבות, כמה מאות מטרים מחוץ לקו הירוק. כמה בדיוק? בתפישה פוליטית – הרבה. בנסיעה – אולי שתי דקות. בקושי. מושב שיתופי קטן שמתלבט בשאלה מה היה בן־גוריון אומר על ההתיישבות באיזור, ומדביק על הלוח במזכירות שלט: "הקיצוניות תהרוס את המדינה".

שי לביא, מרכז משק בן עשרים ושבע. לחיצת־יד חזקה. הוא יושב במשרד המזכירות הנמצא בתוך מצודת לוציפר האקס־ירדנית, ואומר: "אני מקבל חררה כשקוראים לי מתנחל. המלה הזו מעלה אצלי אסוסיאציות של ארבעה קרוונים, גנרטור וגבר שנוסע לעבוד בעיר. אנחנו אנשי ההתיישבות".

חשוב להם להסביר את ההבדלים שבינם לבין גוש אמונים, להאיר את הניואנסים, לומר: לא הכל שחור, לא הכל לבן.

מהדלת אפשר להציץ בילד כבן שלוש שמנסה – אגב נטילת סיכון רציני – לשלב שתי פעולות: דהירה על אופניים ושמירה על יציבותה של הכיפה. סיכת־הראש אבדה, כנראה. בסיבוב השלישי הוא נכנס בקיר. שומר מילואימניק עם נעלי־בד וורודות צופה באדישות בקטנצ'יק שמתארגן לסיבוב נוסף.

ערפל סמיך יושב על בקעת ערד. מדבר יהודה צבוע בכתמים צהבהבים. יער יתיר גדול וירוק. קרית־ארבע שוכנת בסך הכל עשרים דקות מהמושב, ובכל זאת באר־שבע היא "העיר הגדולה" שלהם. ביתיר, עבודת־כפיים היא לא רק סיסמה. בקריית־ארבע אי־אפשר למצוא ציור חקלאי. לא פיזי ולא אידאולוגי. אז נוסעים לבאר־שבע.

"לפני תשע שנים עשינו טיול באיזור, ראינו מדבר והחלטנו ללכת על העניין", מספר משה האגר. "האיזור לא היה מיושב, לא ביהודים ולא בערבים. רצינו להקים ישוב שיהיה מבוסס על העקרונות הישנים של תנועת העבודה, משולבים ברעיונות של התנועה הדתית הלאומית". כמעט מוטו.

בשביל צועדת משפחה חרדית. רובי הצלם מכוון את העדשה. "לא אל תצלם," הם מבקשים, "אלה אורחים. זה לא מייצג אותנו. אין לנו שום דבר נגד החרדים, אבל אנחנו חרדים לדברים אחרים".

למה?

"אנחנו חרדים לצבא, לישוב הנגב, לענבים, לעבודה עברית, לילדים".

חבורה משונה. קצינים בכירים, מג"דים, מס־פא"ים: "מה זה חשוב הדרגות?", או "אל תרשמי 'יחידה מובחרת', החבר'ה במילואים יצחקו". ובכל זאת זה חשוב. בייחוד להם. גרעין שהחל להתגבש מקשרים חברתיים שבסיסם בשירות צבאי משותף, טיולים בארץ, וישיבת מרכז הרב.

שי לביא: "הגרעין הזה ראה לעצמו מטרה להקים ישוב חקלאי באיזור השומם בדרום הר חברון. ישוב חקלאי – בשום אופן לא ישוב קהילתי. אנשים רצו לחזור לשורשים, לעבודת הכפיים. זו הדרך שהנחתה אותם. אני באופן אישי הגעתי ליתיר לא בגלל שהיא יושבת מעבר לקו הירוק, אלא בגלל שראיתי – כמו האחרים – אתגר לאומי ואישי בישוב חבל ארץ נידח. חונכתי בבית וגם ב'בני־עקיבא' לכך שיש דברים חשובים יותר מקריירה אישית. באותה מידה יכולתי היום להיות בוגר החוג למחשבים, עובד קבוע ב'אלסינט' או 'אלביט', כזה עם אוטוביאנקי שמשקה את הגינה פעם

בשבוע. כמובן שאנשים לא הקימו את הכל עם מבט מצועף בעיניים. היו גם אתגרים אישיים, אבל הרוב כאן יכול היה להסתדר היטב בעיר. לא בדיוק מהנעבכים".

לכל אורך השיחה יחזור המשפט: "האיזור לא היה מיושב בערבים או ביהודים", משפט על תקן נקודת־מוצא רעיונית. "אולי זה סמלי שאנחנו יושבים על גבול הקו הירוק", אומר שי לביא, "לי היתה בעיה לגור בתוך אוכלוסיה צפופה. לא בנוי לזה. אני מתלבט מאוד עם השאלה הפלסטינית. אין לי תשובות. אני לא יכול לומר שהאוטונומיה היא התשובה, ובאותה מידה אני לא יודע אם יש אינסטנט־פיתרון. לדעתי, פתרון הבעייה הפלסטינית יצריך טווח זמן של כמה דורות, ומה שיקבע את היחסים בין שני העמים תהיה דווקא הדינמיקה בשטח: ירידת המתח בין היהודים והערבים, והתיישבות יהודית שתשכיל ללכת יחד עם הציבור הערבי – ולא נגדו. אנשים שיושבים צמוד לאוכלוסיה ערבית, במקום להציג תשובות של חיים ביחד, מראים תמונה קיצונית של הרחקה והרחקת האוכלוסיה הערבית. כך רק יקשו על כל פיתרון שהוא".

עוד נקודת מוצא: עיקרון העבודה העצמית. "אנחנו לא מכניסים לפה שכירים. כשיש דרישה אדירה לכוח־אדם בתקופות הבציר והקטיף, אנחנו מעסיקים סטודנטים".

למה לא פועלים ערבים?

"למה את לא שואלת על פועלים יהודים? לא רוצים להגיע למצב של פאודלים. בעבודה הערבית ובתלות של המשק הישראלי בה, אנחנו רואים בעיה לאומית. תראי מה קורה בחבל עזה: חקלאים שם נוסעים עם משקפי 'רייבאן' במכוניות אל־קמינו, ומכוונים את הפועלים שלהם לשטח. זה מפריע לי בתל־אביב באותה מידה. אני לא רוצה לבוא ולומר 'עבודה ערבית יוק'. אבל לא כעבדים. היום רואים בהם עבדים. זו בפירוש בעייה סוציאלית".

תקציב ממוצע למשפחה עם שניים, שלושה ילדים: חמש־מאות חמישים שקל לחודש. שוב ערך: הסתפקות במועט. את אחינועם אנחנו פוגשים על הספה בסלון של אחד מבתי המושב. היא בת שנה, אולי קצת יותר. ברקע תקליט של אלבינוני. האם מאופקת,

(המשך בעמוד 38)

"בעם ישראל יש אנשי רוח ויש אנשי מעשה, אבל השילוב בין השניים – נדיר. אין בדרך־כלל השפעה של חיי הרוח על חיי המעשה. בעצם הישיבה שלנו כאן יש חיבור בין שמיים וארץ. הדת אינה מנותקת מן החיים. החשוב מכל הוא להבין שעצם העיסוק בחומר לא מחייב השתעבדות לו".

בתמונות (מימין ובכיוון מחוגי השעון): מזכיר הפנים אורי וביכורי ענבים; הדור השני ומצודת לוציפר; שי לביא ובניו; המתנדבות, רגע אחרי האוטובוס; חיזקי פרויד וכיבשה; לא רוצים להגיע למצב של פיאודלים.

אנשים שמחים באמצע הלילה

זה קורה ביפו ובחולון ובבל שאר המקומות שעלו על הגל השמח – המועדונים הקרויים "יווניים" או "תורכיים". האוכל בסדר. התזמורת פגז. הלהקה שגעון. רקדנית הבטן עלא־כיפאק. כאן לא עובדים עליך בעיניים ולא דופקים לך מחירים מהסרטים. אתה מתפרק אשכרה.

מאת מנחם תלמי

צילומים: שמואל רחמני

בשעה שאוכלוסיה מסויימת יוצאת רוויית חוויות וריגושים מזוככים מקונצרט התזמורת הפילהרמונית, מופע בלט או הצגת תיאטרון מפעימה, מתחילה אוכלוסיה אחרת לזרום אל מוקדי החוויות שלה – מועדוני הלילה הקרויים במקומותינו "יווניים" או "תורכיים". תופעה זו – בעבר תופעת־שוליים – נהפכה כבר מזמן לחלק נכבד מעוגת הצריכה הבידורית של המדינה, וה"סטייל" הזה של מועדונים "יווניים" ו"תורכיים" עדיין נמצא בתאוצה. רקדנית־בטן המחוללת על שולחן האורחים ומאצ'ו ישראלי המצטרף אליה לריקוד קצר ובסופו תוקע שטר של כסף בחזייתה או במקום נחמד אחר, שוב אינן תופעות יוצאות־דופן.

וזה כבר לא סיפור של ישראלים החוזרים מביקור באיסטנבול או פיראוס. זה קורה ביפו. זה קורה בחולון. זה קורה על אם הדרך בין מקוה־ישראל לאזור. זה קורה בכל המקומות שעלו על הגל הזה – "פאמי־בבק", "פנטזיה", "פלאקה", "מתאוס" ואחרים. אלה הם

"פנטזיה": "יוון הקטנה" באיזור התעשייה בחולון.

מקומות של עליצות והתפרקות עממית, ללא יומרות, ללא העמדת פנים, המכנסים תחת קורת גגם אנשים שרוצים לשמוח, שיודעים לשמוח, בדרכם שלהם, ברוחב היד העממי והכנה שלהם.

תראה – אומר לנו יעקב עומרי, תושב חולון, נהג בחברה לאספקת שרותים, דקה לאחר שתקע שטר של כסף בין שריה הרוטטים של רקדנית מעכסת – אני כסף הכל שכיר. אבל שווה לי לבוא לכאן פעם בכמה זמן, עם האשה והחברים, ולאשפז פה אפילו רבע משכורת נטו. האוכל בסדר. התזמורת פגז. הלהקה שגעון. הרקדנית עלא־כיפאק. והמצב־רוח אתה רואה בעצמך. אז למה לא? במקומות האלה לא עובדים עליך בעינים. לא דופקים לך מחירים מהסרטים. אתה מתפרק אשכרה. זה השמחה שלנו.

אכן, יש שמחה במקומות הללו. רועמת מאוד, אבל אמיתית. הרמקולים מתנפלים עליך בעוצמתם וקצבם. הזרימה סוחפת.

"פאמי־בבק", יפו: רקדנית־הבטן יסמין, חביבת הקהל. "שנשן [illegible]", מסבירים מומחי הבטנים והעכוזים.

המשקאות מספקים חיזוקים, מפילים מחיצות. תוך דקות הבנאדם נתנתק מהחוץ, מרחיק בעיות, משתחרר מלחצים, צולל מתייך וטוב־לב אל הקצב הסוחף, מרחף לו בעולמות משוחררים. מוחאים כף, רוקעים ברגל. קמים לחולל. מלווים את הזמרת בבתיו החוזרים של השיר. אין שיר שלא מכירים את מלותיו. אין לחן שלא יודעים לפזם אותו. נאנחים ממעמקי חלב למראה ירכיה הרוטטים ובטנה המתנועעת של הרקדנית הנודעת, זו סעוורת־הטמפרמנט, המגירה מבטים רטובים־לוחטים. שילכו קיבינימאט הצרות ועושי הצרות. ה"נרווים" משתחררים. ה"סעיף" יורד אל מתחת לקו המדד.

רחוקים וזרים נהפכים לחברים. לשעה אחת. לערב אחד. אם ייפגשו כאן בשבוע הבא, כבר יצרפו שולחן לשולחן. הופפה הופפה איזה קצב, איזו מנגינה משגעת, איזה בני־ארם נחמדים. שולחים זה אל זה כוסיות משקה. מניפים אותן בברכה מחוייכת. לדבר אי־אפשר. לא שומעים. מערכת הרמקולים אדירה. מפגיזה את עור־התוף, הולמת במוח. הלקוחות אוהבים את זה. ריפוי בקצב ובהלם, שסתומים עלומים נפתחים לרווחה. הופפה הופפה בא לך להזדהות, להיות חלק מהאווירה, מהזרימה. מותר לך לקום מהשולחן, להתייצב מול הזמרת ולחולל בהופעת־יחיד מגושמת. אין בעייה לשלוף את השטר ולתחוב אותו חגיגית מתחת לגומי מכנסיה של הרקדנית רשנת־האיברים. כולנו פה משפחת השמחים, הלומי לילה ארוך של שכחה והתמכרות ללחן, לקול, לטיפוף, לתישוף ולקצב. הרבה אורות רצים. גם המלצרים. עם צלחות של מאוסים ובשרים. עם בקבוקים של בירה ועראק, עם ערימות של פיתות מתוממות.

צלחות מעופפות ב"פנטזיה": עם כסף ופרחים, בלי "ריקושטים"

חרוב הולכים על מזטים (42 סוגים!) ומשקאות, כשהעראק והוויסקי מוליכים בראש.

מאחורי התעשייה ה"יוונית־התורכית" הזו לא עומרים אמרגנים ולא אנשי בידור שצמחו מתוך הענף. אחד הגדולים והפופולארים שבמועדונים הללו הוא "פאמי־בבק", ביפו, ליד כיכר השעון. הוא בבעלותם של הזמר התורכי הפופולארי איזידור, קבלן חלוקת הלחם אליעזר פלינט, סוחר ירקות ופירות לשעבר בשם ישעיהו אשכנזי.

איזידור, שקולו בוקע מהרבה קסטות תורכיות ויווניות מקומיות, הוא הכוכב של בת־ים ויפו, הוא המוליך של "פאמי־בבק" מושא הערצתם של המונים. כשהוא פוצח בשיר הידוע "מאווי־מאווי" – איזה אנחות, איזה ברק־שמחה בעינים, איזו ציפייה המתפרקת בתשואות הודייה. לאחרונה תרגמו את השיר התורכי לעברית וקוראים לו "כחול־כחול". שלאגר סוחף. איזידור הוא התורכי היחידי בעסק התורכי ששמו "פאמי־בבק". גם הוא לא צמח

(המשך בעמוד הבא)

מוחאים כף. רוקעים ברגל. קמים לחולל. מלווים את הזמרת בבתיו החוזרים של השיר. נאנחים ממעמקי הלב למראה ירכיה הרוטטים ובטנה המתנועעת של הרקדנית הנודעת, סעוורת־הטמפרמנט, המגירה מבטים רטובים־לוהטים.

לקרוא על בטן מלאה

המועדונים החדשים של תל־אביב מעשירים ומעדנים את החיך הישראלי בשפע של מטעמים ממיטבם של מטבחי יוון ותורכיה. השפעתם הים־תיכונית על המטבח הישראלי איננה חדשה (עיין ערך שווארמה, למשל). המועדונים אינם מסעדות, אבל המבחר שליקטנו ממטבחיהם דין כדי לעורר תיאבון. מומלץ לקרוא על בטן מלאה.

מן התפריט היווני של "פנטזיה":

- אזיאדה – מימרח תפודים מבושלים, עם שמן, לימון ושום.
- דולמת – עלי־גפן כבושים עם מלית של אורז, קינמון וצימוקים. מבושל במים, שמן ולימון.
- ארטישוק – ממולא בגזר קצוץ, אפונה, שמיר. מבושל במים, שמן ולימון.
- ג'ינג'יק – לאבנה שמוסיפים לה חלב, שמיר ושום.
- סלט תפודים – רבעי תפוד מבושל, עם בצל קצוץ, עגבניות, ביצים קשות.
- סלט חצילים – חציל קלוי על האש, מעוך עם שום, לימון וגבינה מלוחה. גירסה נוספת: בתוספת עגבניות, מלפפון, בצל וחומץ.
- סרדלה – סרדין ששוהה תקופה ארוכה בכבישת מלח. רוחצים אותו, שולפים את אדרותיו ומטבילים אותו בשמן.
- צ'ירוש – דג צר ומאורך שיובש והומלח. לפני ההגשה נקלה על גריל, מוגש כשהוא מושרה בשמן זית.
- טאראמה – האיקרה היוונית. ביצי דגים כבושות במלח שהושרו בשמן, נמעכו ועורבבו עם החלק הרך של הלחם.
- אגרסאדה – מוח בקר מבושל במים, מוגש עם רוטב של ביצים טרופות, לימון וקמח.
- קיפטאס – מעין קבאב במינון של רבע כבש ושלושת רבעי בקר. טוחנים עם תבלינים שונים, שהחשוב בהם הוא האיניבר.

מן התפריט התורכי של "פאמי־בבק":

- יפרק – עלי גפן ממולאים אורז ופירות מיובשים.
- פיאס – סלט שעועית עם בצל וביצה קשה.
- פילאס – בורייקס קטנים עם גבינה מלוחה, מטוגנים בשמן.
- לחמה אג'ין – מעין פיצה ספוגה שומן כבש, ועליה פיסות קטנות של בשר כבש.
- טוואורמה – "גולאש" תורכי. מוגש לשולחן בכלי מיוחד על גבי מיתקן חימום.
- דונר – שווארמה של כבש, הנחתכת לפיסות דקיקות ביותר.
- קבורמה – פיסות דקות של בשר כבש, עשויות עם פלפל חריף. מי שאינו שומר על כשרות מכין את זה בכלי חרס, מכסה בגבינת קצ'קוואל ומכניס לתנור.
- איסכנדר – שווארמה מכבש, המוגשת על גבי מצע בצקי. מי שאינו מקפיד על כשרות מוסיף לזה יוגורט.
- אדנה קבאב – אחת מגאוות הקבאב של התורכים: חורבת שומן כבש. לישה ידנית. גלילים ארוכים.
- אשורה – רפרפת על בסיס פירות, חיטה ותבלינים שונים. טובל במי שושנים.
- סוטלאש – תרגימה על בסיס של חלב ואורז.
- שקר־פארה – עוגיות סולת צפות בדבש.

בעלי "פנטזיה", חיים פילו (מימין), שאול זינו, אשתו של חיים ושולחן לדוגמה.

(המשך מהעמוד הקודם)

מתוך עולם הבידור. איזידור זה שם הבמה שלו. השם האמיתי – יצחק מזרחי. המקצוע – כימאי שהתמחה בתעשיית גבינות בתורכיה. שם היה חובב נלהב של שירים תורכיים מסוג מסויים, "גרופי" של זאכי מוראן, מגדולי הזמרים הפופולאריים של תורכיה. הוא למד לחקות את סגנונו והיה מופיע במסיבות חברתיות שלא על מנת לקבל פרס. ב־1982 עלה ארצה. עד שימצא תעסוקה ההולמת את מקצועו וכישוריו החליט לפרנס עצמו בשירה. מהר מאוד למד שהשוק הישראלי רעב לסוג זה של בידור. הוא פנה לבת־ים, שם יש, כך אומרים, אוכלוסיה של 30 אלף יוצאי תורכיה. שוק לא נורמאלי. נישא על גלי הצלחה והערצה שכח מזרחי־איזידור מעיסקי הגבינות, קיבל את הכינוי "איזידור הגדול" וצלל לעיסקי הזימרור.

לאליעזר פלינט, יליד נוה־צדק בת"א שהיה בזמנו שחקן ידוע בנבחרת הכדורגל של "ביתר", אשה מיוצאות תורכיה, שגררה אותו לבת־ים פעם ועוד פעם לשמוע את "איזידור הגדול". בין מזרחי לפלינט – שהיה בילדותו מנערי מקהלתו של החזן רביץ – התפתחה ידידות שנהפכה עד מהרה לשותפות עיסקית. הם הקימו את מסעדת הבידור "פאני" בטיילת של בת־ים, ולפני כשנה פתחו את "פאמי־בבק" ביפו. הם השכילו לתפוש את הגל הנכון והפכו את המועדון היפואי הזה לסיפור הצלחה גדול עם להקות תורכיות מתחלפות, עם חיזוקים ישראליים של מוסיקאים ורקדניות־בטן מקומיות, עם קוקסינלים מפה ומשם שמסקרנים את הקהל ומעוררים את דמיונו המשתלהב. היום הביקוש שם גדול מכוח ההיצע. וכך, מרבית ימות השבוע מוזמן המועדון מראש להופעות סגורות שנרכשו על־ידי חברות ומשפחות שמקיימות שם את שמחותיהן. לקהל הרגיל והמזדמן הותירו שם ערב אחד או שנים.

רוקדים ב"פנטזיה": תוך דקות הבנאדם מתנתק מהחוץ, מדחיק בעיות, משתחרר מלחצים.

"פאמי־בבק". שמחה גועשת. רמקולים בעוצמה אדירה. המלצרים מביאים לשולחנות את הטוואורמה, מין גולאש תורכי, המוגש בצלחת חרס גדרך לה המוצבת על מיתקן חימום. איינור בולשאק, רקדנית־בטן תורכיה עם בטן כמו ערימת חיטים, קורקבן מפואר ותוח משגע, כבר לא רוקדת. איזה ביאוס! אנחנו מרגישים ממש כמו יתומים. מישהו צועק לנו באוזן שאיינור נכנסה להריון. אנחנו מפריחים אנחת צער. זה בסדר גמור, מרגיעים אותנו, הבחור התחתן אתה. תורה לאל ושיהיה במזל טוב. איינור בולשאק הרגולה איננה, אבל יש אחרות. שימו לב ליסמין. ישראלית. חביבת הקהל. שגעון של ביצועים. מהקלאסה של ברי סימון – מסבירים לנו מומחי בטנים ועכוזים האוכלים בעיניהם רקדניות־בטן מזה זמן רב, ומה שאנחנו טרם למדנו בנושא המרתק הזה, הם כבר מתחילים לשכוח.

לא הכל תורכי כאן. יש גם פינות ישראליות, קיצביות ולוהטות לא פחות מהתורכיות. הנה מישהו מזמר למיקרופון מלים עבריות אסלי: "עמנו ישראל מתפעל, זוהי ארץ גאולה... שלח אלינו את הגואל לישראל, נשמח כולנו, גם נשיר, גם נפלל"...

סמוך לארבע בבוקר וב"פנטזיה" עדיין השמחה בעיצומה. מאחר השולחנות משגר לנו גש, האחראי על הכניסה במועדון "נובמבר" היפואי, כוסית של ברכה. גש, יליד סלוניקי, מניצולי ברגן־בלזן, אומר שלפחות פעם בשבוע הוא מגיע ל"פנטזיה" כדי "להחליף אוויר ולהתמלא בדלק". בעל מסעדה בלקנית ידועה באיוור אומר לנו שיש לו כאן יום קבוע, וכו תמיד אפשר למצוא אותו פה, בין השעות אחת־עשרה לשלוש בבוקר, לפעמים גם יותר מאוחר. בדרך הביתה, אם השמש טרם זרחה, הוא עוצר עם חבריו ב"מתאוס" לתפוש שם את זנב השמחה ולהרים כוסית לכבוד היום החדש. אנחנו באים ל"פנטזיה", הוא אומר, מלאים עצבים מכל השבוע. לכולנו יש עסקים וכולנו שוכבים תחת המקל של מס הכנסה, ביטוח לאומי, מס רכוש, מס־ערך מוסף – תזכיר לי אם שכחתי משהו, בקיצור – מתחת לכל הצרות האחרות ששופכים במדינה הזאת על העצמאי. אתה יודע איך זה. לא יעזור לך אם אתה רוצה להיות האזרח הכי ישר, הכי הגון, הכי בסדר. הם תמיד עובדים עליך שעות נויאפות. ואפילו אם אף פעם לא תופשים אותך בשום דבר, הם משגעים אותך עם טפסים ודרישות תשלום מפה עד הודעה חדשה. תלך תבוא, תבוא תלך. כל הביורוקרטיה החולה של המדינה הזאת יושבת עליך ומנפחת לך את הראש. אז פעם בשבוע אנחנו באים לפה כמו שבאים לרופא, כמו שבאים לפסיכולוג. להוריד את העצבים. שיהיה כוח להמשיך את השבוע הבא.

מי שעלה וכבש את הגל היווני הוא יצרן עגלות ילדים שהיה מן הגדולים בארץ בתחומו, גבר בשנות הארבעים שהקים את המועדון שלו בלב איזור התעשייה של חולון. בצהריים זו מסעדה יוונית שקטה מאוד, זולה, מיועדת לעוברים בסביבה התעשייתית הזו. משעות הערב המאוחרות ועד שעות הבוקר המוקדמות – מוקש בידור יווני, סוחף לא פחות מהתורכי, שואב קהל נלהב מן הפריפריה הקרובה והרחוקה יותר. את הרמקולים העזים שלו אתה יכול לשמוע למרחוק עד עלות השחר. לא מפריע את מנוחת השכנים. אין שם כאלה. כשמגיעים לסביבה ראשוני הפועלים לעבודת יומם, גוועת המוסיקה ואחרוני המבלים קמים לנסוע הביתה.

המקום הזה, של חיים פילו, נקרא "פנטזיה". לא מכבר לקח לו חיים כשותף את שאול זינו, שמפעיל בסמוך בית־מלאכה לתיקון תקרים. כמי שאמון מזה שנים על מקומות בילוי יווניים ודומיהם היה שאול זינו לקוח נאמן של "פנטזיה" אותה הקים חיים פילו סמוך ל"פנצ'ריה" שלו. מאורח קבוע ומכובד נהפך לשותף מכובד המוסיף לשמוח ולרקוד באותו מקום כמימים ימימה. את המטבח של "פנטזיה" ניהלו בתחילה אמו ודודתו של חיים פילו. במרוצת הזמן למדה אשתו של חיים את סודותיהן, ועכשיו נושק המטבח על פיה. רק כשיש אירועים גדולים וחריגים מזעיקים את האמא והדודה לסיוע.

ימי חמישי, שישי ושבת הם הלילות הגדולים של "פנטזיה". שישי ושבת – מפוצץ. אין לך מה לחפש שם לפני חצות. האוירה מתחממת בין שעה אחת לשתיים בלילה. באותן השעות מתעופפים באוויר המקום הרבה פרחים, שטרות כסף ולעתים קרובות גם צלחות. מקומות אלה מייבאים מיוון צלחות מיוחדות שבעת התנפצותן הן אינן מתיזות "ריקושטים" העלולים לסכן את הקהל הלהוב.

אפשר בערבים האלה לאכול ארוחה מלאה, של בשרים ופשטידות ומה לא. אבל הרוב הולך על מזטים ומשקאות, כשהעראק והוויסקי מוליכים בראש. המטבח של "פנטזיה" מנפיק 42 מינים שונים של מזטים, כשכל ערב יש תחלופה של כעשרים סוגי מנות. הלקוחות שלנו, מסביר חיים פילו, מעדיפים "פינוקים" על פני ארוחות כבדות. יש לנו בשרים על האש, דגים ותבשילים, אבל הלהיט הם המזטים. החל מסרדלות ואז'אדות וכלה בקצ'קוואל מטוגן עם ביצה ופסטרמות תורכיות.

בימי חול הקהל מורכב בחלקו הגדול מלקוחות קבועים. לרבים יש שם – כמו שאומרים – "היום שלהם" – והם אינם מחמיצים אותו. ב־30 שקל הבנאדם יכול לבלות לילה שלם על מבחר מזטים, כמה כוסות שתייה חריפה וכל השמחה שסביבו ובתוכו. הקהל מורכב מזוגות ומחבורות. בודדים כמעט שלא מגיעים.

ב"פאמי־בבק" של יפו תוחבים את שטרות הכסף לחזייתה ותחתוניה של רקדנית־הבטן. ב"פנטזיה" הסטייל מתון יותר. הזמרת מקבלת את תודת הקהל בשטרות ובהרבה פרחים שמרעיפים על ראשה. השטרות מתפזרים בין נשירת הפרחים ושברי הצלחות. מפעם לפעם עושים הפסקה – לטאטא את השברים וללקט את השטרות.

תאמין לי – אומר אחר יוסף ורסאנו, קבלן שיפוצים – מי צריך לנסוע לחוץ לארץ, מי צריך ללכת לפלאקה באתונה. יש לנו פה חוץ־לארץ עלא־כייפאק. אני מכיר את אתונה. המקום הזה כמולון שם את את כל המקומות של הפלאקה בכיס הקטן. תשאל את הזמרים היוונים האלה. אפילו הם יגידו לך שכאן, אצלנו, הכי שמח להם להופיע, שכאן יש להם את הקהל הכי טוב שראו אי־פעם. תראה בעצמך איך הקהל אוהב אותם. תראה איך הם אוהבים את הקהל.

מעת לעת יוצא חיים ליוון "לצוד" להקה. הוא מחפש את המועדים במקומות הקטנים והעממיים, לא אלה הבנויים לתיירים. הוא מביא אותם ארצה ומלמד אותם כאן שירים יווניים שכבר לא שרים ביוון, אבל מאלה השגורים כאן בפי בניהם ובכריהם ונינידהם של יוצאי אתונה וסלוניקי, שגדלו עם השירים האלה בבית. אין פלא, איפוא, שאתה יושב ב"פנטזיה" ורואה איך הקהל מצטרף ללהקה, יודע את הבתים החוזרים ולעתים מזמר את כל מלות השיר – השמחה גדולה. וכשהיא מגיעה לאחד משיאיה אתה רואה את המלצרים והטבחים ושוטפי־הכלים מציצים ממקומותיהם ומצטרפים גם הם לשיר ולמחיאות הכפיים. שמחה עממית אמיתית. בלתי־אמצעית. בלתי־מסוייגת. בשתיים בלילה, בארבע לפנות בוקר. לא להאמין.

ברנשים וחתיכות

אין האפשרויות המוגבלות מפצה בשנים האחרונות את אזרחיה המקופחים על־ידי שפע מאורות שתיה ולילה הפורחות בעיקר בתחומיה המוניציפאליים של ניו־יורק־שעל־הירקון, הלא היא תל־אביב. זה קורה, כנראה, משום שמספר הולך וגדל מהברנשים והחתיכות המתגוררים בעיר האמורה מתקשים להירדם מבלי שהערו לקרבם כמות ידועה של שיכר ומזון והחליפו מלה או שתיים עם מספר ידוע לא־פחות של טיפוסים. אנשי־עסקים ממולחים מרחרחים את הפוטנציאל הגלום באזרחים ואזרחיות המשוטטים ברחובות העיר בחוסר מעש, גרונם ניחר וביטנם מקרקרת, והם קופצים ופותחים מקומות חדשים לרוב בפינות שונות של עיר־הגברים הזאת, שבשנה האחרונה הולכת ונעשית יותר ויותר גם עיר־נשים.

באחד מערבי הקיץ אני מנווטת כהרגלי פה ושם באוטוש, חורבתי העתיקה, חוככת בדעתי באיזו מן המאורות היותר־מאוכלסות כדאי להטיל עוגן. אפשר לקפוץ לספריה, משבעה אינטלקטואלית של פייטנים, כתבנים, ושאר מושכי־עט, להשחיל איזו בירה ולהתעטף על נתח פשטידה צמחונית לצלילי באנג'ו. אפשר גם לנחות בבוננזה; להתלבש על אומצה עסיסית ולשמוע שאנסונים מפי מרסל הוותיק. ואולי כדאי ללכת אצל איבגי, לראות קצת תמונות של כוכבים מהסינמה, או לרדת לשפת הים, לתפוס בריזה במפגש האבטיחים או בחוף המערבי.

בין כה וכה אני מגיעה לקרן הרחובות אבן־גבירול והשופטים, וכיוון שאני נתקפת צמא עז אני מזדחלת ונכנסת לממזגה של איציק, אשר מריץ אותה בשותפות עם צמד ברנשים חביבים מאוד מאוד העונים לשמות איתן ודרור. הממזגה הנ"ל היא המקום הלוהט ביותר בעיר כבר כמה שנים, ורבים מאזרחי עירנו נוהגים לפקוד אותה בשעות שונות של היום והלילה. לפעמים המקום צפוף עד שאין להכניס שם אפילו פקק, אך באותו ערב מתמזל עלי מזלי ואני נופלת על כסא פנוי לחלוטין אצל דלפק הסביאה.

לצדי שפוכים אזרחים שונים, הלוגמים בעיקר שיכר מזוג מהחבית ומלהגים על הא ועל דא. מדי פעם משגר מי מהם קריאה לעבר המוזג צ'ארלס־הארוך, או לעבר המוזגת פנינה, למען ימלאו מחדש את הכוס או יגבירו את קול המוסיקה.

אני מפריחה 'האללו' רחב לעבר פיוטר בונה־הערים, ידידי מנוער – ברנש הגון ממנו אינו מרפט מעולם עור סוליה על מדרכות העיר – שמגיע למאורה של איציק הישר מחמשרד, וממהר לחסל שלוש כוסות וודקה עד שהוא מרגיש בשל לחלוטין לתנומת לילה. אני משגרת גם 'האללו' ידידותי לכיוון סאקסי, שקרוי כך על שום שהוא מחבב ביותר את הסאקסופון, כמעט כמו שהוא מחבב את הטיפה המרה. הוא פותח ומפזם לי סיפורים כהנה וכהנה, ולמעשה אני נהנית ביותר לשמוע את הסיפורים האמורים.

אצל הדלפק אני רואה גם את ג'ינס, הלבוש תמיד בבגדי דאנגריז. ג'ינס דנן ממולא ומבוסם תמידית, וניחן בפרצוף מהסוג שגורם כאב עיניים אפילו לאמו הורתו. הוא תוקע ארובותיו בחתיכות הרבות שמאכלסות בזמן האחרון את הדלפק ומציע להן מיני מזג אלה ואחרים על חשבונו, הצעות שנדחות לאלתר, כיוון שג'ינס קשישא אינו טיפוס מלבב ביותר, גם אם הוא מחיר לשקשק בשקלים. אבל בסך הכל אין הוא אישיות שלילית יתר על המידה, והאזרחים כולם מרוצים שהוא אינו שומט את אגרופו בלקקנו של מאן־דהוא ומרפט את לסתו ריפוט של ממש.

בתוך הטורקלין החדש שמקימים בממזגה למען יוכלו האזרחים המרובים לפקוד את המקום גם בימי החורף הסגריריים, אני מבחינה בברנש בהיר־עיניים ויפה־קלסתר, המשלח מספר רב של הצצות בחתיכה נאה ביותר, והיא משלחת אליו מספר הצצות נכבדות משלה, וכשברנש וחתיכה מתחילים לשגר מבטים זה אל זו וחוזר חלילה, הרי לכם עניין. השניים גם מתחילים להתנשק הלוך ושוב בצורה ידידותית למדי, ואני רואה שכתבן־העתונים נועץ בהם את רואותיו ולובש פרצוף נוגה מאוד מאוד, אף־על־פי שהכתבן דנן אינו טיפוס רגשני כלל ועיקר.

אולם הכתבן אינו מצטער לאורך זמן, משום שלביבת שחרחורת וצעירה ביותר מתגלגלת אותה שעה אל הדלפק ומחכה בשקיקה למוצא פיו. סידור זה מוצא חן בעיני הנ"ל, כיוון שאין הוא בוחל כלל ועיקר לשמוע את עצמו מקשקש בלשון. והואיל והוא מבקש לשמח את הנקבה שלידו, הוא רוכש אצל מוכר הפרחים חבילה שנראית כאילו מישהו סוחב אותה מקברו של איזה בר־מינן שקנפץ ומתפגר שבוע לפניכן.

בשעה השלישית לפנות בוקר בקירוב, אחרי [illegible] המוניות מסיימים את [illegible] מתחילים הטיפוסים [illegible] המאורות הפרטיות שלהם, [illegible] היום.

שרית פרקול

[illegible] (צילום: שמואל רחמני)

בוחבוט בארץ הפלאות

(המשך מעמוד 17)
גנות תלויים על הקיר, אבל השיער מגיע קווצות־קווצות באגודות, מונגליה וגרמניה. שלושה מילימטר של זנב הצוכל שווים 500 חלה. לשיער יש שפיץ וזנב, מסביר קימי. מציירים בצד השפיץ. העובדות פורשות את קווצות השיער, מודדת קווצה בתבנית, אוגדות בחוט זהב את הקווצה, צרות צורה בליטוף אצבעות, מחזקות את הקשר, מדביקות, מכניסות לשרוול פלסטיק. אם נקרית שערה לבנה על ורכה של עובדת, חובה עליה לתלוש. התפוקה: 15־30 מכחולים בשעה. 200 מכחולים ביום. ציזיק נאנח ומצטער שהוא נדרש לא לכתוב את שם ישראל על המכחולים המיוצאים למדינות רבות בעולם דרך אנגליה ודרום־אפריקה.

כהשוואה למפעלון המכחולים, מפעל הטלפונים "טלרד" שנבעלות "כור", הוא ענק. כרמלה, מלפפת שנאים (טרנספורמטורים) לשעבר, צמחה בתוך המפעל לדרגת מתאמת ומפקחת יצור. המפעל צח מנקיון והמרחבים מעוטרים באדום. כתולה מבקרת כתברתי את השנאית המלפפת החדשה, לילאן: 560 פעם ביום, כפול שלושה ליפופים לכל שנאי. כמה אלפים? בבית היא עוד מלפפת, את הילדים והסירים, מגחכת ליליאן. אדם קטנטן, יצרן על סרט נע. האם הוא נעשה מאושר יותר באווירה הנלול של מעלות? כנראה שכן. מעלות, ארץ חדשה. ארץ מקלט להמונים, ביישנים, אלה שאינם בנויים לתחרות היסטרית ובעיר חמושה יכלו להלך בקטנות כל ימיהם. כאן הם ממריאים.

לפנות ערב בתרשיחא, הכפר הערבי הצמוד. סוסן האנא, סגן ראש המועצה, נשוא פנים וצחור שיער, מצביע בגאווה על כיפה יקקת במרומי הכפר. זהו מסגד שיח' מג'הר שקיים מאות שנים, על הטרסות מצופות הזיתים. וכאילו אמר: אנחנו נטועים בנצח. אתם הדרתם אחריכך. משפחות ענפות עומדות ויוצקות בטון נמסגרת פרוייקט "בנה ביתך" שהופעל על־ידי המועצה. סוסן האנא מסביר לי כי לתקן כפר ישן קשה פי כמה מלתכנן עיירה חדשה, ואף על פי כן, ראש המועצה, ולא מפני שאני סגנו, רוגל בשיתוף. עד שלמה בוחבוט היו רק הבטחות. כאשר סללו כביש נתנו להרגיש שהורידו לנו טובה מהשמים. בוחבוט חולל אצלנו מהפכה. הוקם בית־ספר תיכון חדש, מתוכננים שיכונים, יהיה מגרש משחקים".

והוא מוסיף ומספר איך לפני שנים הביאו לכאן בדווים משבט ערב אל זוויאר. "מה אגיד לך, זה היה נורא, הריח, הלכלוך, העיזים". סוסן מצביע על כמה בדווים זנוחים לעומת אנשי תרשיחא המשופחים. "אבל ילדינו ילמדו עם ילדיהם. מוכרחים להביא אותם לרמתנו". אנחנו מתארחים בביתו של המורה כרימוס עות'מן הורשיד. בימי המנדט היתה לתרשיחא מועצה מקומית עצמאית. בכפר היו 6,000 תושבים. 85 אחוז מוסלמים, ו־15 אחוז נוצרים. אביו של עות'מן, יוניס הורשיד, היה המוכתר. ב־1948, כשפרצה מלחמת השחרור, הוא שיכנע את המיעוט לא לברוח. אבל נשארו רק 63 נפשות. סוסן, שמספר זאת, היה ביניהם. "נכון" מאשר עות'מן, "אבי התחנן בפני התושבים לא לעזוב. הוא הכיר טוב יהודים, סיפק טבק לאחים בודנו בעלי 'עסיס'. חודשים אחדים אחרי הבריחה הגיעו לתרשיחא עולים חדשים מרומניה והתיישבו בבתי הבורחים. דיברנו רומנית ואידיש. וורבטתה רומנשטה, חה, חה, חה. היינו אתם בקשר הדוק. ועד מקומי משותף. היה לנו גנרטור אחד לשעות הלילה, יחד הבאנו מים. בשנת 1956 הגיעה העליה מצפון־אפריקה וכעבור שנה הוקמה מעלות".

סוסן אומר בגאווה מקניטה: "אני הייתי הפועל הראשון שנכנס עם טולל־בונה למעלות. היהודים עזבו את תרשיחא, וב־1963 החליטה ועדת מנכ"לים להקים רשות מוניציפאלית אחת. מאז אותו מועצה משותפת. אבל האמת היא שב־1971 היתה התעוררות בכפר בגלל החזנחה. הכפר עמד על רגליו ורצה להקים מועצה נפרדת. משרד הפנים סירב לפרק את השותפות. עד שבא שלמה קובוט", ובאומרו בוחבוט, כאילו אמר: הגואל. "עד היום קיימים בכפר צעירי 'איכפת להם'. הם רואים את הגיגון במעלות והלב נצבט להם. ניסינו לשתול עצים בכביש הראשי. אבל כעבור יומים מצאנו אותם שבורים". בעל הבית מעיר כי אם אין במעלות־תרשיחא נישואין מעורבים זה מפני שכל אחד מכיר את גבולו, ו"זה מראה על רמה".

כאן מתערב בשיחה אורח נוסף המכונה אבו־חליל, אף הוא עסקן, ומעלה לתוך הסלון האידילי קצף ממעמקים סמויים: "למה לא נותנים לבחורים מהכפר לשרת בכוחות הבטחון?" הוא שואל. מבוכה ושתיקה.

"באמת למה?" אני שואלת.

"כי ליוצאי צבא יש זכויות־יתר", אומר אבו־חליל ומתבייש מיד. "זה לא רק זה, אם אני חי בארץ אני צריך להיות נאמן לה עד הסוף".

העלבון מבעבע בסלון בקילוח מנומס. בעל הבית אומר: "לא לגייס זה רק תירוץ להמעיט זכויות. אני עצמי נרשמתי ב־1954 בלשכת גיוס של נצרת לצבא, על־פי קריאה מן העתון, מעולם לא קראו לי". אורח חרש, גאסן חדד, מנהל משרדי המועצה בתרשיחא, מחדד את הכעס: "למה, למה לשלול מאתנו זכויות?", הוא קורא, "הרי בכל המדינה מפלים את מי שלא משרת".

סגן ראש המועצה מבוייש: "מי שרוצה מתגייס", הוא אומר, ויודע הוא ויודעים כולם מה שהוא יודע, אבל אסור לו.

לילה במעלות. פרלמנט הזקנות העריריות מתיישב על ספסל אבן לצד בניין המועצה. "אנחנו לבד. הילדים הלכו", אומרת אחת בשם כולן, "הלכו לעיר הגדולה. טוב להם שם". שתיקה. "כל־כך טוב שלא באים לבקר". מדברים על הילדים שהלכו. אחת יושבת דמומה ומלפפת את מקלה בכוח. "אוטו דרס אותה, כואב לה, לא מדברת", מסבירות. מרביצות ציחקוקים כדי לא להתמסר למחשכים.

פאב יחיד עומד במעלות, ספונדעץ, כמו מסבאה במערב הפרוע. אור אדום בוקע מתוכו. זהו פאב "סייסמוגרף". מעפעף בעין אדומה. אם לא באים אנשים הוא נסגר מיד. עד שאני מגיעה – כבר סגור. האלכוהוליסט של העיירה, הקשיש בעל התבלול, נשען מיואש על הקיוסק השכונתי.

ברוב שעותי במעלות מלווה אותי אבי אסייג, ראש מחלקת פיתוח וקשרי חוץ, בוגר הפקולטה לתעשייה וניהול בטכניון. רק חודשים ספורים בתפקיד ובמעלות, וכל היום מרעיף עליה שבחים. בסוף היום השני הוא נלכד בקסמי המלים שלו. "אני מתאהב במעלות מרגע לרגע, התמכרתי לעצמי". אבי הגיע למעלות עם עשרת אלפים דולר. יש לו דירה בת שלושה חדרים. משכנתא במחיר פיסלי. הוא מספר לי על חזונו של שלמה בוחבוט, העריץ המקסים: אגם מלאכותי על פני חמישים דונם בואדי קורן ("צפון בלי מים זה כמו חתונה בלי תזמורת", קבע ראש המועצה), מוטל דרכים, מרכז אמנויות (כמעט גמור), שכונת וילות "יפה נוף" וענק הענקים – הקניון שייבנה בכספי משקיעים, ביניהם אמנון סלע, בעל צי האוטובוסים.

בבוקר במעלות, נשמע מחדרו של שלמה בוחבוט קולה של מזכירתו. המזכירה, יפה כסוסה אצילה, זועקת בטלפון בבהלה למישהו: "שלמה השאיר לי מכתב חריף ל... (השם שמור אצלי). התברר לו שהוא האשם בשביתה שהיתה אתמול בתיכון בתרשיחא. הוא זה ששלח את התלמידים בחזרה". קולה מצטלצל בהתרגשות, "שלמה מסר שיש להביאו לוועדת משמעת ולהסיק כלפיו מסקנות מיד". ערפו את ראשו קרא שוב המלך במעלות ארץ הפלאות.

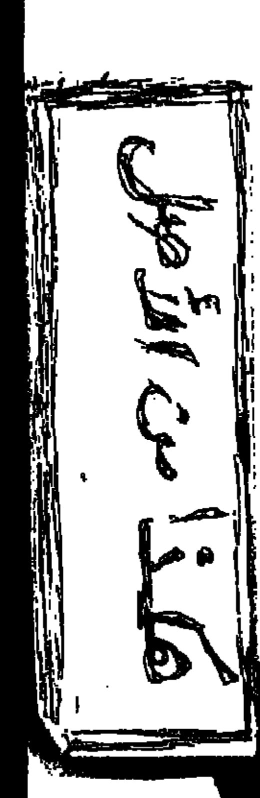
מעלות, לא תשדיר שרות. תמונת־מצב על התהוותה של חברה במקצב גלילי רוגע, עמלנות ופטריוטיות מקומית קנאית. נסיונות התמזגות בין ערבים ויהודים. שני הצדדים יודעים כי חוק הישרדות מצווה על כך. יצירת זיקה לאדמה, למקום, לא על בסיס המיסטיקה של "אתה בחרתנו" ו"לנו לנו ארץ זאת". משהו קדמוני כמו "נבנה ארצנו ארץ מעלות".

בפרידה ממעלות, הולכת אל בית־הספר "נתיב מאיר" בו נעשה הטבח ההוא ב־1974, של התלמידים המטיילים. פרפר צהוב, לא מצויר, מלווה אותי אל הקומה השניה. מקדש קטן לזכר הנרצחים. וילון מכסה תמונת ענק של חייל מציל ילדה פצועה חוצקת. היתה פעם ילדה בבית־הספר שהתעלפה בלי הרף בזמן השיעורים. עד שגילו שעיניה הולכות לתמונה. הוסיפו וילון. כתוב שם: "מקום שליבי אוהב, לשם רגלי מוליכות אותי".

החוצה. בקצה מעלות הצפוני הכפר הערבי פאסוטה. בקצה הדרומי – הכפר הערבי עאליה. מישהו כבר היה כאן קודם, אבל האם יש לאן ללכת? שרה המשוגעת צועקת מלים בלולות. "היא רבה עם אלוהים", מסבירה לי עוברת־אורח. "רצחו לה את הילדים לפני העיניים, זה היה בשואה".

שרית פוקס

סגן ראש המועצה סוסן האנא: "לתקן כפר ישן קשה פי כמה מלתכנן עיירה חדשה. עד שלמה בוחבוט היו רק הבטחות. כאשר סללו כאן כביש נתנו להרגיש שתורידו לנו טובה מהשמים. בוחבוט חולל אצלנו מהפכה".

קו ירוק, קווים אדומים

(המשך מעמוד 31)
מסרבת, משום מה, שנרשום את שמה. „מצא חן בעינינו", היא אומרת, „שזה לא היה יהודה ושומרון ה'קלסית', של 'חמש דקות מתל־אביב'. בעלי ואני גרנו ולמדנו בירושלים, והיה ברור לנו שלא נישאר בעיר. תוך־כדי לימודים התארגן הגרעין, והצטרפנו. בהתחלה היה מאוד קשה. לא היה חשמל, לא היו מים, אפילו כיוב לא היה. היתה גיגית קטנה – וזהו. האמת, היום אני לא בטוחה שהייתי עומדת בזה עוד פעם".

בחוץ מגיע אוטובוס. „הנה אוטובוס, הנה אוטובוס", זועקים נפעמים הילדים בעלי החסך בכלי־תחבורה ציבורית. כשהיינו שם, אמרו לנו שאת החשמל יחברו ליתיר „עוד שבוע־שבועיים". בינתיים – פועל גנרטור. בינתיים – משמע שלוש שנים. אוזניו של שי לביא, מרכז המשק, מיומנות בניואנסים ובווריאציות של השאלה התורנית „מושב יתיר? איפה זה?".

„לאנשים לא נעים לומר שהם לא יודעים איפה נמצאת יתיר, לכן הם מקפידים לשאול איפה זה 'בדיוק'. שלא ישתמע חס־וחלילה שהם לא יודעים. הם יודעים בערך". ויש עוד שאלה שצריך להתרגל אליה: „נו, אתה עוד שם? מתי כבר תהיה בנאדם?". „זו שאלה שמאפיינת במיוחד דורות זקנות", מצהיר מרכז המשק.

היום, כשרוב המושבים נמצאים במצוקה כלכלית קשה, מראה המאזן של יתיר אפס חובות. לא פשוט. „צריך להפריד בין מושבים ובין משקים שיתופיים", אומר שי לביא. „המושבים השיתופיים מאפשרים התייעלות כלכלית, גמישות ואורך נשימה. מושבי עובדים הסתבכו בגלל בעיות שיווק לא מאורגן, ניהול כושל, וחוסר יעילות שנובע מעצם מהות היחידה. יחידה גדולה יותר מאפשרת תיפעול כללי נוח. צריך גם לזכור שאנחנו משק צעיר ולכן עול החובות אינו גדול. בשנות השבעים העליזות משקים רצו קרימה, והיום הבעיה הגדולה ביותר היא שהגיע מועד הפרעון. אנחנו לא הולכים על הלוואות בשוק האפור, לא רצים. אבל יש בכך גם מיגבלה: הצמיחה לטווח הרחוק – נעצרת".

ליתיר ארבע־מאות דונם מטויים, מתוכם מאתיים דונם כבר נטועים: כרם, מטעי שזיף, אגוזי המלך, דובדבנים מתוקים ופיסטוק. מתוך אלפיים וארבע־מאות דונם שנמצאים בבקעת ערד ומיועדים לגידולי שדה, מעובדים כאלף וחמש־מאות דונם של כותנה, תפוחי־אדמה וחיטה. נוסף לכך יש גם לול פטימים עם מכסת גידול קטנה, ועדר כבשים. בדרך אנחנו פוגשים את חזקי פרויר, פליט מקיבוץ טירת־צבי, שבלי שהיות מרובות מארגן קנקן גדול של משקה בטעם פטל ופולט פניני הומור: „אתם יודעים מתי גברים עוזבים את הקיבוץ? כשאין להם אשה – או כשיש להם אשה". בריחה סטייל ההתיישבות העובדת.

פעיות המה־מה־מה של כבשי המורנו תופשות תאוצה. „תגעו, תגעו, איזה צמר רך". המורנו־בייבי'סנחים עכשיו בשלווה. חזקי מכין עוד קנקן פטל. עכשיו, אחרי הלטיפות, ספיגת האבק, הפוצי־מוצי לגדיים, אפשר לדבר. „כשעזבנו, אשתי ואני, את טירת צבי – חיפשנו מושב שיתופי. שיהיה שיתוף, אבל לא כמו בקיבוץ. דבר נוסף היה מאוד חשוב לי – לא לוותר על החקלאות. לא חיפשנו הר חברון, זה לא היה חשוב לנו. כשגרתי בטירת צבי ההתייחסות לזה היתה דרך 'מבט לחדשות'. רק כשחיים פה ונתקלים בבעיות הקיום מבינים כמה חשוב שיבואו לכאן".

„אחד הדברים שמצאו חן בעיני היה הרבגוניות בדעות הפוליטיות שקיימת כאן. אם כולם היו פה גוש אמונים, זה היה מפריע לי מאוד. לישובים עם אידיאולוגיה ברורה ואחידה יש יותר מדי סכמות ושבלונות שמכתיבות את דרך החיים. לאנשים פה יש דעות שונות. זה מקום שמנסה לצעוד בין הטיפות. אין פה כהנא. אולי 'תחיה', אולי 'מורשה', אבל היו גם כאלה שהתלבטו אם להצביע 'מערך' וכאלה שמזוהים עם 'נתיבות שלום'. דווקא הרבגוניות הזו מקשה על הקליטה. אנשים מעריפים סביבה ברורה ואחידה".

למה אין חילוניים?

„רובנו כאן למדנו בישיבות. זה משק שיתופי שמוגבל מבחינה הלכתית. הוא לא יכול להרשות לעצמו את הקומפלקסים של חברה חילונית־דתית, על אחת כמה וכמה בגלל היקפו הקטן".

מהריר אנחנו עוברים לכרם. ברוך שי מתלוצץ ואומר – „הופס, עברנו את הקו". המכונית נעצרת. שי צוחק. הוא התכוון לקו הירוק. עד לכרם יש זמן לדון בשאלה אם ישוב הנמצא מעבר לקו הירוק, מטשטש אותו או מנציח אותו. התשובה, מתברר, תלויה בעיקר בזווית הראיה, כלומר בזווית הישיבה.

משה האגר, בחור גבוה עם זקן גדול, מתיישב מתחת לאחת משורות הכרם, קוטף אשכול ענבים ומניח אותו על השביל. משם, מתחם שורה בתוך כרם עם אשכול ענבים באמצע, החיים נראים אחרת. שלווה. אחרי־כן באה האידיאולוגיה. משה האגר, חקלאי ותאורטיקן: „כבר ב־'64 ראתה המדינה את חיוניות האיזור, ולכן היא נטעה את יער יתיר. לא היה ספק בחשיבות ההתיישבות באיזור הלא צפוף הזה". מכתב שכתב יוסף וייץ, אביו של רענן וייץ אל יגאל אלון, בשנת 1967, מככב בכל שיחה עם אנשי המושב. נתיחתו נאמר: „יגאל יקירי! אתמול נחוגה חנוכת בית היערנים ביתיר, הבית הראשון בשלוחת הר חברון, באיזור התכוננותה של מלכות דוד בן ישי... האם יהיה המשך לבית הבודד הזה שחונך אתמול...".

„בדרום הר חברון", אומר משה האגר, „רוב המגורים הם מן־כלל בגב ההר. נהוג היה שכאשר יש גשם, יש גם חקלאות. שנה שאין גשם – אין גם חקלאות. החקלאות הלא־אינטנסיבית נוטה לדילול האוכלוסיה. מאחר שהאמצעים, הידע והטכנולוגיה שיש ברשותנו מאפשרים לנו לעסוק כאן בחקלאות בלי תלות גלויה בכמות המשקעים, יש בהתיישבות באיזור משום כיבוש השממה. אלא שבתפישה שלנו, ישוב צריך להתפרנס מהאדמה אבל לא להיות לה לעבד. האדם, יחד עם היותו חקלאי, צריך להיות בעל תפישה רחבה יותר. זה מתבטא כלימודים, בכיבוד השבת בה עוצרים את כל הפעילויות, ובשמירה על הכללים החלים בשנת שמיטה".

„בעם ישראל יש אנשי רוח ויש אנשי מעשה, אבל השילוב בין השניים – נדיר. אין בדרך־כלל השפעה של חיי הרוח על חיי המעשה. בעצם הישיבה שלנו כאן יש חיבור בין שמיים וארץ. הדת אינה מנותקת מן החיים. היא לא אומרת אל תשתה יין, אלא מקדשת את היין; היא לא אומרת תתנזר מאשה, אלא לפני־כן תקדש אותה. החשוב מכל הוא להבין שעצם העיסוק בחומר לא מחייב השתעבדות לו, והרעיון העמוק הזה בא לידי ביטוי בשנת השמיטה. כאשר נאמר שהפרי הראשון לא ייקטף, הכוונה היא לא לתת לך את התחושה המטעה של בעל־הבית. אם קוטפים את הפרי מיד – יש בכך מן הניצול של העץ, הרצון לנצל אותו עד כמה שאפשר. הציפייה בת שלוש השנים עד קטיף הפרי נותנת לחקלאי את הבגרות הדרושה לו כאשר הוא ניגש למלאכת הקטיף. היחס שלו אל העץ והפרי נהפך לעמוק יותר. הקטיף הוא לא רק עניין כלכלי, להוציא מהעץ כמה דולרים. זה לא תפקידו היחידי. אם עבודתו של אדם תהיה כולה בשביל הכסף, הוא יהיה לא יותר מאשר שועל או חיה אחרת. אדם חייב לשמור על תרבותו".

רונית, אשתו של משה ורכזת הבינוי של המושב, מקשיבה בשקט. בזמנה הפנוי היא יורדת לעזור בכרם. בימים אלה ממש בונים תושבי יתיר את בתיהם הקבועים. אחרי־כן מנסה משה לדבר על ליבו של שי, מרכז המשק, שיאשר את תחילת הקטיף. לשי יש שיקול כלכלי. עוד לא.

את רון, שהוא גם ראש המועצה, אנו פוגשים על גבעה קטנה. גם רון טייל באיזור, ראה־נפגע־והגיע. מה שהלהיב אותו ואת חבריו מרתיע היום אחרים. „ראינו איזור שומם, רחוק מכל מרכז, היחיד באיזור יהודה שראוי לחקלאות. והנוף, תסתכלו על הנוף – כל אלו חברו יחד". לדבריו, התנאים הקשים והריחוק מהערים מאטים את פריחת האיזור. „קשה להביא יהודים לכלום כאשר באיזור השומרון נוח יותר. היום יש גם בעיה עם עצירת המשאבים וההשקעות הכספיות. אובייקטיבית אנחנו מבינים את זה, אבל זה לא קל".

מתוך שישים וכמה ישובים של תנועת ההתיישבות אמנה, רק ארבעה מושתתים על חקלאות. „ביהודה ושומרון", אומר רון, „המצאי החקלאי הוא דל מאוד ולכן רוב ההתיישבות היא קהילתית ולא חקלאית". ובכל זאת, „לתק"ם יש ישוב אחד, שמתפעלים אותו חבר'ה זמניים שיוצאים לשנת שירות. הישוב הזה לא חבר מלא במועצה, הם מקבלים ממנה שירותים, אבל מסרבים ברגע זה להצטרף. מעבר לכל חילוקי־הדעות הפוליטיים, זה לא הגיוני שבאיזור כזה כך יהיה המצב. אבל זה רצונם".

השיחה גולשת לאפשרות של הסכם שלום. „כולנו בעד שלום. זו שטות להציג אותנו אחרת. אבל מה שיקבע", אומר רון, „זו המציאות בשטח. ככל שהיא תהיה רבת ישובים, או נקודת הפתיחה במשא־ומתן תהיה שונה".

אורי הג'ינג'י, מוכיר פנימי, חונך בשומר הצעיר. בין הדילוג מהשומר הצעיר ליתיר עבר עוד משוכה – החזרה בתשובה. „השומר הצעיר", הוא אומר, „היא תנועה 'דתית' במהותה. בגיל עשרים ושתיים מצאתי עצמי משתמש בכלים שהחינוך הזה נתן לי עם נופך של קדושה ויראת־שמיים. אין זריקה טוטאלית של ערכים. לדעתי, יתיר היא הדוגמה הטובה ביותר לדרך בה כל יהודי צריך לחיות". אורי אחראי גם על הפעילויות התרבותיות: שירה בציבור, סרטים, הצגות, חוגים למוסיקה ולטבע. כשאני שואלת אותו אם בספרייה שלהם יש גם ספרים חילוניים, הוא נפגע עד מעמקי נשמתו.

„אנחנו גם מייחסים חשיבות מרובה לשביעות רצונה של האשה. לגבר יש הסיפוק וההרואיקה שלו: הטרקטור, העבודה; ואילו האשה תקועה בבית. חשוב לנו לתת סיוע, להקשיב, להבין ולרצות, כי בעקיפין אנו עוזרים בכך גם לעצמנו".

ישוב בן שבע שנים, עסוק בלהתקיים, לרצות את הנשים, לחנך את הילדים ולחוש בשילוב של חיי רוח וחומר. „זה די מתסכל שבמשך שבע שנים הגענו רק לעשרים משפחות", אומר רון, „אבל כאשר מסתכלים על אלפי הדונמים בבקעת ערד, על הכבשים, החשמל שעומד להגיע, מתברר שיש לנו חלק במפעל. אף אחד לא בא לפה כדי להתעשר או לחפש איכות־חיים. הדרך שלנו חשובה גם מבחינה חינוכית וגם מבחינה רוחנית. זה אולי נראה קטן, אבל זה גדול".

ביציאה אנחנו שוב עוברים ליד השלט „קיצוניות תהרוס את המדינה", אבל בדרך חזרה, כשהמכונית עוברת בקרבת הקיבוץ של התק"ם מעברו השני של הקו, אני מציצה מהחלון ומשערת ששם בוודאי חושבים שקיצוניות, כמו כל דבר, זה עניין יחסי.

מיכל קפרא

„מצאה חן בעיני הרבגוניות בדעות הפוליטיות שקיימת כאן. לישובים עם אידיאולוגיה ברורה ואחידה יש יותר מדי סכמות ושבלונות שמכתיבות את דרך החיים. זה מקום שמנסה לצעוד בין הטיפות".

ספור אחד

לא מקטרים, מדברים בפרחים

לפני כמה ימים הציע מישהו בעמק־חפר: „אתה רוצה לראות ציונות – סע למושב אמץ, ותיכנס למשק של טיטו". הצעה שאי אפשר לסרב לה, כמעט סקופ עיתונאי, אחרי תמונות הצמיגים השרופים בחזית מושב בצפון; הררי הפרחים הזרוקים בפתח מושב בדרום; והראיונות החוזרים עם חקלאים צרובי־פנים ופושטי רגל המאשימים את כל העולם באסונות שירדו על ראשיהם.

כדי להבין את הזיקה של טיטו, הוא יצחק ברדיצ'בסקי, למדינת ישראל, צריך לציין כי ב־29 בנובמבר 1947 הוא היה סטודנט למטאורולוגיה בצ'ילה שהזדמן לביקור בבנין האו"ם ונקלע שלא באשמתו להצבעה המכריעה על עתיד פלשתינה־א"י. טיטו לא הבין את המהומה. הוא לא התעניין, לא התרגש. זה עבר לו ליד האוזן.

לימים היה טיטו טייס בחברת התעופה הלאומית של צ'ילה, תושב תבירה סנטיאגו שהלמה את ציפיותיו וחלומותיו. ישראל? תפסיקו להצחיק. איך קרה שלפני 14 שנה שינה האיש את מסלול חייו וביצע מה שנשמע למי שמכיר אותו ואת הטמפרמנט שלו, כנחיתת אונס? כמו במקרים רבים אחרים – חפש את האשה. הרעיה סילוויה היא שקבעה את היעד, שלא היה מסומן בכלל במפה של חברת התעופה צ'יליאנית. זו היתה נחיתה בשדה ציפורנים בעמק־חפר. טיטו שלנו מצא עצמו – החבר'ה לא יאמינו – מחליף את הקוקפיט בחממת פרחים, סיפור הצלחה.

סילוויה נזכרת: „הייתי בשומר הצעיר ועברתי הכשרה, אבל לא לא קחו אותי לארץ כי הייתי רזה מדי, חסר לי משקל ולא התאמתי לדעתם לעבודה קשה בחקלאות. הצטרפתי לאוניברסיטה ולמדתי להיות אחות. חשבתי שהצורך באחיות יהיה דחוף ושאף אחד לא יסתכל על המשקל שלי". היא התנתה את נשואיה לטיטו בעלייתם לישראל. הוא משחזר: „סילוויה היתה קרובה וישראל היתה רחוקה, אז הסכמתי לתנאי". היא: „עשר שנים בישלתי את העליה".

טיטו בן 60, מוצק, שפם א־לה דיוויד ניבן, בוחן במבט משועשע את אשתו סילוויה, בת 55, ממושקפת, דקת גזרה. הם הקימו משפחת יפה. ארבע בנות ובן שכולם חיים בישראל. אחרי שנישאו, הם עלו ארצה בקיץ 1962 ורכשו דירה בנתניה. הוא עבד בשירות המטאורולוגי, היא היתה אחות במוסד לילדים מפגרים. אבל משהו השתבש בתכנית: אחותו של טיטו נהרגה עם בעלה בתאונת מטוס. אמו נשארה לבדה בצ'ילה. הם החליטו לחזור לשנה. החזרה נדחתה לארבע שנים, עד 1971, כשעשו עליה שניה. ארבע שנים היו בקיבוץ ניר־יצחק בנגב המערבי. טיטו הטייס נשלח לקורס לולנים. „כנפיים זה הדבר היחיד המשותף למטוס ותרנגולת". סילוויה היתה מטפלת בבית התינוקות. החינוך המשותף הפריע להם. ב־1975 הם רכשו יחידת משק במושב אמץ, יחד עם הבת אילנה ובעלה היחלומן, אברהם אוטר. משק של 35 דונם לא מעובדים, עם קוצים שהתנשאו לגובה גג הבית הסוכנותי, בן שני חדרים וריצפה עקומה שורצת עכברים. „באנו למושב בלי לדעת מה זה חקלאות, אבל היה לנו אידיאל לפנות בכל הכוחות שלנו משק לדוגמה", אומרת הבת.

במשק של משפחת ברדיצ'בסקי אין משבר, גם את השנים הקשות ביותר של ענף הפרחים עברו בני הבית בזריעה, עיבוד, קטיף, מיון. שום דבר לא קרס, לא התמוטט. „עובדים מהבוקר עד שגומרים את מה שחייבים לעשות, לפעמים אפילו 24 שעות ברציפות. נשמע נדוש? מי שלא אוהב חקלאות – אין לו מה לחפש פה. העבודה קשה. נכון שיש לנו שתי פועלות ערביות, אבל הן לא מקבלות מאתנו פקודות. הן עוזרות לנו בעבודה. עובדות יחד אתנו", מדגיש טיטו. את התוצאות רואים בעין בלתי מקצועית: הפרחים בחממה שלו שתולים כמו במסדר צבאי. המכון הפרטי שלו למיון פרחים נראה כמו בית־מרקחת. בני המשפחה העובדים במיון לבושים סינורים לבנים. בבורסת הפרחים ההולנדית יצא להם שם מצוין.

ב־1976 הם עברו קורס קורס לגידול ציפורנים. קיבלו מיכסה של דונם אחד לגידול פרחים. „עבדנו מחמש בבוקר עד אחת אחר חצות, כי לא ידענו איך לקטוף פרח. בפעם הראשונה שלחנו 150 פרחים וכולם חזרו", [illegible] האשה. ההמשך היה טוב יותר. שמוליק קדם מנכ"ל תאגיד הפרחים [illegible] (של שליש ממגדלי הפרחים המדינה, חקלאים מעמק־חפר, שפלת [illegible] בקעת הירדן) אומר עליהם: „הם בין עשרת מגדלי הפרחים הכי טובים בארץ. הם אנשים יסודיים שלמדו כל מה שצריך במקצוע [illegible] למקצוענים. טייסים הם אנשים קפדנים, וזה מתאים לגידול פרחים".

יש להם כושר ללמוד וליישם דברים. הם חרוצים בצורה בלתי [illegible] התוצאות העיסקיות שלהם מצויינות. יחידה יצרנית גדולה ומקצועית [illegible] המוציאה שם טוב לפרח הישראלי. עומדים בכל הקריטריונים [illegible] איכות הפרח, ההגשה שלו ועמידה במועדי אספקה. הם המודל [illegible] במקביל הם עוסקים בפיתוח ניסיוני של זנים חדשים.

ביקור בחממה הניסיונית. סילוויה והבת אילנה אוהבות את הפרחים, מדברות אליהם וטוענות שהפרחים עונים להן. המשפחה של טיטו [illegible] לאחת מחמש משפחות חקלאיות בעמק־חפר, המקיימת חממה ניסיונית [illegible] השכן מימין רפתן, השכן משמאל מגדל גפנים. ברדיצ'בסקי בעניין הפרחים [illegible] אצלו זה ממש תעשיה. הוא מציג בגאוה חדר קירור, מבנה למיון פרחים [illegible] מחשב הקובע את כמויות ההשקיה וחומרי הדישון.

המשקיף היום ממרחק של 11 שנות עבודה מפרכת על [illegible] הרב־מפלסית שלהם, בחזית משק מטופח וממורק, שתי מכוניות [illegible] מתקדמים חונות מאחור – אינו זקוק להוכחה נוספת להצלחה [illegible] של אחות, טייס ויהלומן בחקלאות. טיטו: „צריך לאהוב את החקלאות ואין סיבה להכשל. נכון שלפעמים יש אכזבות, כשרואים ממשלה [illegible] מאחריות, אבל אסור לחקלאים להיות שנוררים. אסור לבנות משק [illegible] מחשבה שאם לא אצליח, אקבל פיצויים".

המומחים אומרים עליהם: „הטובים אינם נופלים. הם לא נפלו [illegible] הפרחים הגדול, כי הם לא לקחו אשראי מעבר ליכולתם, לא הוציאו [illegible] בראוותנות, לא שכחו את מוסר העבודה". כמה שהם צודקים [illegible] נבלה התממה לאחר שטיטו שגה וריסס אותה בחומר קטלני [illegible] קטסטרופה. טיטו מיהר לזרוע מלפפונים והוכיח לכל כי [illegible] אינה מושג שלילי. גם באותה עונה קטסטרופלית הוא עשה קופה [illegible]

יצחק בן־חורין

[illegible]: מגדל לזיקוק

מגדל עמק הסיליקון

אגף במפעל המהוות מהפכה ואתגר למגדל העמק. „אנחנו מגייסים בוגרי תיכון לעבוד בקו הייצור, ולפתע הם מציצים ונפגעים. רוצים ללכת ללמוד". עד כה הושקעו כאן חמישים מליון דולר, ומתוכננים לעבוד פה ארבע־מאות איש.

(המשך מעמוד 19)

המיקום נקבע גם בגלל הקירבה היחסית למרכז התכנון בהרצליה, וגם לפעילות אקדמית – הטכניון בחיפה. גיורא קבע אף הוא את מושבו באמצע הדרך. הוא בנה בית בקיסריה.

בעת הקמת המפעל היה צורך בידע מיוחד שכלל אין כמוהו בארץ. למשל, כדי להגיע לרמת סטריליות מסויימת הדרושה כ"אולמות נקיים" – יש צורך בהלחמה מיוחדת של צינורות, מיזוג־אוויר בתנאים מיוחדים.

אבל זה לא רק זה. הביורוקרטיה, למשל. „המערכת בארץ היא אמנם בסדר, יחסית לארצות אחרות, אבל זו עדיין מערכת ממשלתית. הפקידים, חלקם נחמד. אבל קשה להגיר שקל. להשיג משרד בארץ, למשל. זו בעייה אמיתית. בארה"ב אתה מרים טלפון לחברה שכל עיסוקה הוא לאתר לך שטח משרד עם קווי טלפון, קווי טלקס, שירותי נקיון ושטיחים מקיר לקיר. כאן, כדי לקבל קו טלקס, אתה מתרוצץ בלי סוף. ובאמת כולם ניסו לעזור לנו. אינני מייחס זאת לרוע לב. פשוט לא היה קו. אותו זמן שהקדשתי לחיפוש קו טלקס יכולתי להקדיש לתכנון המפעל ולחיפוש כוח אדם. אותו סיפור נכון לגבי חשמל. במפעל כזה – נפילת מתח חשמל פירושה הפסדים במאות־אלפי דולרים".

אולי מזלנו הוא שהמבצע של הקמת המפעל בארץ הוטל על כתפיו של צעיר נמרץ, עם הרבה ציונות. אחרים היו מתייאשים. אומר חבר שלו: „רק גיורא יכול היה להקים את הדבר הזה. עם המעוף שלו, עם המרץ שלו ועם הכשרון שלו לנהל אנשים, לאתר בעיות".

המפעל במגדל העמק עוסק בפיתוח טכנולוגיה ליישום במעגלים משולבים, ייצור סדרות קטנות והעברתם לייצור המוני. המוצר הסופי של החברה הינו פיסת סיליקון עם כמה מאות מעגלים משולבים, שנשלחת למזרח־הרחוק לחיתוך ולאריזה, ומשם למרכזי השיווק של החברה בעולם. נשיונל משווקת את התוצרת לחברות רבות שמייצרות מערכות משובצות מחשב.

לגיורא אין בעיה עם היותו שכיר בחברה אמריקנית: „שלא תהיינה אי הבנות, ואמרתי גם למעסיקים שלי – אם יהיה ניגוד אינטרסים בין עבודתי בחברה אמריקנית להיותי ישראלי – אני פשוט אוריד את הדרגות".

„תביני" – אומר לי חברו – „הוא ציוני אמיתי".

שבע שנים אחרי תחילת המאבק על הקמת המפעל – הוא יכול להתרווח בכסא ולספר שבעצם רק עכשיו מתחילה העבודה הקשה. התעשיה הזו נמצאת עכשיו בהאטה, אך הוא צופה שתוך שנה ימכרו תוצרת ממגדל העמק ב־25 מיליון דולר, ו־10 מיליון נוספים ממעבדת התכנון בהרצליה.

הוא מרוצה. עכשיו כבר יש לו תשובה של ממש מול הטענה שנושמיעים ישראלים רבים על שחברות אמריקניות בעצם מנצלות את הידע הישראלי: „זה נכון שאם כל הפעולות בארץ של חברות ה'הי־טק' האמריקניות היו רק בתחום התכנון – היה בזה אלמנט של סחיטת ידע. אבל אנחנו דוגמה טובה לכך שמה שמתחיל במעבדת תכנון – מתפתח למפעל. כך גם 'אינטל' ו'מוטורולה'".

מעבר ליוקרה של מפעל עם טכנולוגיה כה מפותחת שממוקם דווקא בישראל, ווהי גם מהפכה למגדל העמק. המפעל מביא אליה את אמריקה במלוא מובן המלה. סטנדרטים אחרים לגמרי, אפילו דברים חיצוניים כמו חדר אוכל, לובי מפואר שאנשי מגדל העמק והרבה־הרבה ישראלים לא הכירו קודם. „אנחנו מגייסים בוגרי תיכון לעבוד בקו הייצור, ולפתע הם מציצים ונפגעים. רוצים ללכת ללמוד. צעיר בוגר־תיכון רואה מפעל סופר־מתוחכם, עם תקשורת ישירה וקבועה עם ארה"ב. הוא בא במגע עם עשרות דוקטורים. הבחור מבין שהוא עצר את לימודיו מוקדם מדי. אני רואה בזה אתגר לשינוי דמוגרפי. יש לנו לא מעט ישראלים שחזרו מארה"ב והתמקמו במגדל העמק. במפעל הזה מתוכננים לעבוד ארבע־מאות איש וההשקעה עד עתה היא של חמישים מיליון דולר. בהגדרה – פעילות כזו עשויה להביא השקעות נוספות".

עכשיו, כשכבר תתכו את הסרט, הוא מרוצה: „הצלחתי, לא סטיתי מהדרך. זה היה עניין של קצת שכל והרבה מזל. כן, לפעמים אני חושב לעצמי שגם אני יכולתי להיות איזה פרזידנט של חברה באמריקה עם הרבה מיליונים. למה לא? אני לא פחות טוב מכמה מהם. אבל אני לא מתחרט. עכשיו בעצם מתחילה העבודה שלי".

תמר גיא

טעם של עוד

המפעל החדשים במגדל העמק מצטרף לסידרה של מרכזי תכנון ומפעלים של חברות אמריקניות העוסקות בתכנון מוליכים למחצה שקבעו משכנם בישראל. הראשונה – "אינטל", חברת ענק, המתחרה הגדולה של נשיונל, אף היא מסנטה־קלרה שבקליפורניה, שהחלה פעילותה בישראל כבר ב־74', בחיפה. לפני כשנה כבר החלה הפעילות במפעלם הגדול בירושלים בו הושקעו 140 מיליון דולר ובו יועסקו בעתיד כאלף עובדים. היקף הייצור המתוכנן – 150 מיליון דולר לשנה. בראש המפעל הירושלמי עומד ד"ר דב פורמן.

ברמת־גן הקימה באמצע שנת 82' חברת "מוטורולה" את מרכז התכנון הגדול ביותר שלה בתחום המוליכים למחצה מחוץ לגבולות ארה"ב. בראשה עומד צבי סוחה, האיש שהקים את המעבדה של נשיונל בהרצליה. לפני שנה הודיעה החברה על כוונתה להקים מפעל לייצור מוליכים למחצה בדרום הארץ בהשקעה של 200 מיליון דולר, אולם בגלל המשבר העולמי בענף נדחה הפרוייקט.

קטן הרבה יותר הוא מרכז התכנון שהקימה חברת המחשבים "דיגיטל" – אף הוא בירושלים, שנפתח לפני כשנת. כיום מועסקים בו רק 22 עובדים – רובם מהנדסים ואנשי תוכנה. עד כה השקיעה החברה 2.5 מיליון דולר במבנים ובציוד. תוך חמש שנים מקווים להעסיק שם מאה עובדים. בראשו עומד „בוגר" נוסף של נשיונל סמיקונדקטור – אברהם מנחם.

גם חברת "צורן" שיסדו שני ישראלים היושבים בעמק הסיליקון בקליפורניה, אף היא מפתחת שבבים, קומה לחנוך בימים אלה בחיפה סניף ישראלי.

יש קופצים על ביזנס טוב

„קשה להביא לכאן כסף אמריקני", אומר גיורא ירון, שעזר למשוך [illegible] חמישים מיליוני דולר [illegible]

„יש בעיות כלכליות ובט־[illegible]ות. מגיעים אלי הרבה [illegible]מים פוטנציאליים שמפנים [illegible] ואני כל הזמן אומר להם [illegible] עם התרומות. [illegible] שמיה טוב למדינה [illegible] – לא טוב היום. [illegible] התרומות מעוותת את [illegible] הישראלית. זו חוכ־[illegible] שמעוותת [illegible] של ביקוש והיצע [illegible] ואני אומר להם [illegible] תתחילו להשקיע! את זה האמריקנים מבינים, ואם נציע להם ביזנס טוב' – הם יקפצו עליו.

„נכון, נקודת הפתיחה של יהודי אמריקני היא אמוציונלית. הוא ישקיע בישראל ולא בסקוטלנד, נניח. אבל הצעדים הבאים יהיו מבוססים על השקפת עולם עסקית".

„לדעתי, אין חברה אמריקנית שהגיעה לארץ בלי איזה ישראלי שדחף. נשיונל סמיקונדקטור הגיעה בגלל שצבי סוחה דחף להקים את מעבדת הפיתוח דווקא כאן. והתגלה לנו סביבה במו [illegible] סו, מוטורולה, וישיי ואחרות.

„אבל זה לא רק עניין ה'נדמדות' או המרץ של הישראלי. לדעתי, זה מתחיל ונגמר בנושא כוח האדם בארץ.

„מצד אחד – יש אצלנו יציבות של כוח אדם. אנשים לא נעים ונדים מחברה לחברה. יש מחויבות לפרוייקט ולסביבה. לא קמים סתם כך ועוברים דירה מעיר לעיר.

„נקודה נוספת היא איכותו של כוח האדם. יש לנו מצאי מעולה של כוח אדם מיומן ובעצם – פחות הזדמנויות עבודה ליותר כוח אדם".

הולך בשדות, נגד הרוח

לובה אליאב בחדרו והביוגרפיה שלו בתמונות: „אף פעם לא הייתי ממורמר".

„הברירה היחידה שנותרה בידי היתה לעזוב הכל ולבחור בדרך הרוח. לכתוב ספר ועוד אחד ועוד אחד. אבל אני לא רוצה להיות לובה אחר".

(המשך מעמוד 22)

נכון לעשות כל מה שביקשו, פרסם באותה שנה ('72), את האני מאמין החברתי־פוליטי שלו – "ארץ הצבי". היה זה ספר שיצא בהוצאת עם־עובד והעז להזכיר את היישות הפלשתינית. העז לדבר על הצורך בפתרון הבעיה הפלשתינית. לובה "יוצא אל מחוץ למחנה.

חלפו ארבע־עשרה שנים. האם המחיר היה כדאי? האם כאשר הוא מתחפש לוושתי ורוקד טנגו עם תלמידים בשדרות שעה שבני דורו מכהנים בעמדות־מפתח לא עולה הרהור של חרטה בליבו? אחרי הכל, הזמן עשה את שלו. היום כבר מדברים מנהיגי האומה על הצורך בפתרון הבעיה הפלשתינית. אולי הוא קפץ מוקדם מדי על העגלה הזאת, סוחב עד היום יד ורגל פצועות מן הנפילה?

„זו שאלה ששאלתי את עצמי מאות פעמים. אני חושב עליה הרבה. לומר שאין הרבה צער בהרהורים, לא יהיה אמת. היום ברור לי שבחרתי בדרך מאוד קשה. אבל לא יכולתי אחרת. זה היה כאש בוערת. לילות שלמים ניסו חברים טובים שלי, כאן, על המרפסת הזאת, לשכנע אותי שלא לעשות את אשר עשיתי. לא להקצין דברים, לא להלחם עד הסוף. 'לובה', הם אמרו לי, 'בעזרתנו תגעת לשיא בקריירה הפוליטית שלך. אל תקטב. אל תרגיז. חכה. העיקר שתישאר. מה אתה עושה לעצמך? השתגעת?' אבל אי־אפשר היה. וזאת גם התשובה שלי על שאלת הצער והמחיר. מאז מלחמת ששת הימים, למעלה מארבע שנים, אכלה כי התחושה שאנחנו מאבדים את עצמנו לדעת. הסתכלתי סביבי, ראיתי רהב מנצחים, מדינה באופוריה, כאילו כולנו הזרקנו לעצמנו הרואין. והבעיה האמיתית, זו של הפליטים והפלשתינים, צומחת מול עינינו, ואנחנו יושבים על זרי הדפנה ומתעלמים מהכל. אמרתי למנהיגי המפלגה: 'חייבים, לטובתנו, לשקם את הפליטים הללו, ואני מוכן ורוצה לקחת את זה על עצמי. חייבים לבנות להם משק תעשייתי כך שהם לא יתערבבו בכלכלה הישראלית, ולא ייהפכו לחוטבי העצים שלנו. בואו נפריד בין שני המשקים. זה לא יעלה לנו כסף. האמריקנים יתנו, ואנחנו נפתור את הבעיה. התחילו להסתכל עלי בצורה קצת משונה, בעצם כעל אדם שירד מן הפסים. על מה הוא מדבר? על איזה עם הוא מדבר, מה קפץ עליו?"

„הברירה היחידה שנותרה בידי היתה לעזוב הכל ולבחור בדרך הרוח. לכתוב ספר ועוד אחד ועוד אחד. אם לא הייתי עושה את הצעד הזה, הייתי איש אחר. ואני לא רוצה להיות לובה אחר. הייתי נראה אותו דבר ואוכל אותו דבר וגם גילי לא היה משתנה, אבל בפנים זה לא היה אותו דבר".

לובה לקח את מקלו ותרמילו והלך למדבר. פה ושם עוד היו נסיונות לחזור, אבל לבד. אם דרך "שלי", אם דרך "יער", אם דרך התנועה של האיש היחיד לכנסת בבחירות של 84'. אלפיים קולות חסרו לו כדי להגשים את החלום שנרקם בצריף קטן בחצר הבית בקרל נטר. כמעט כל אלה שהוא חלק עמם את ימיו־ולילותיו בחבל לכיש ובנבטים ובערד לא זכרו לו חסד נעוריו, ולא הצביעו בעבורו. גם לא אלה שהוא הרביץ בהם דעת בעיירות הפיתוח. הוא גייס סביבו כמה מאות פעילים שהיוו תזכורת חיה לארץ־ישראל הישנה, ויחד חשבו לכבוש את ההר. לא הלך. מחשבי החשבונות טוענים עד היום שבגלל התעקשותו ללכת ברשימה עצמאית, נשמט השלטון מידיה של מפלגת־העבודה. שכן כל הקולות שהלכו ללובה ירדו לטמיון, בעוד שאילו היה המערך מקבל אותם היה זוכה במנדט נוסף. הסכם העודפים העניק מנדט נוסף ל'תחיה'. הפתרון היחידי, גם למגינת לבו, היה ממשלת־אחדות. לובה אינו מוכן ליטול על עצמו את האחריות לכשלון. אומר שאילו פרס ורבין לא היו מפחידים את הציבור ומנהלים מלחמת חורמה נגד רשימתו, היה יכול להצליח ולזכות באלפיים הקולות שחסרו.

ממורמר?

„להגיד לך שלא היה עצב גדול באותו לילה, יהיה שקר. אבל אני לא ממורמר. אף פעם לא הייתי. רק חבל מאוד שכך התגלגלו הדברים. את הימים הנפלאים של העבודה לפני הבחירות לעולם לא אשכח. עברתי עוד חוויה בחיי. הרי הכל הוא חלק מן ההרפתקה הגדולה של החיים".

למחרת הבחירות „ברח" לובה לשדרות. העיקר לא לשקוע בייאוש. יום אחרי שהגיע לעיירה, נכנס לכיתה והחל ללמד פרק בדמוקרטיה. „יש פיצוי על כל דבר בחיים", הוא אומר.

לפני חמישה חודשים הצטרף לובה למפלגת־האם, המערך, בתור חבר מן השורה. קיבל עליו באיחור של שנתיים את מה שהוצע לו לפני הבחירות: להצטרף לשורות המפלגה. לא לפורום המוביל. חבר שלו אומר: „יש בלובה משהו טרגי. הכוונות תמיד טובות, התוצאות – לא. לך תבין מה קורה לאיש הזה, שאף פעם לא ביקש לעצמו דבר, לבד מכוח לשנות את פני הדברים. לפעמים אני תמה, איך זה שדוקא איש כמו לובה נדחק לשוליים, משתרך עשרות קילומטרים מאחורי בני־דורו. נאיבי? יכול להיות. אדם שחושב שאפשר לשנות דברים באמצעות ספרים הוא באמת נאיבי".

לובה: „אילו הייתי רואה שהחברה הישראלית ב־1986 עומדת בפני פתרון בעיותיה, שמסתמנת דרך לשלום, שאנחנו נביא את ילדינו לשנת אלפיים כחברים בחברה מתוקנת – כי אז אולי הייתי טיפוס טרגי. שכן אז הייתי אומר לעצמי: 'הנה הדברים מסתדרים, ואתה נשארת מורה בבית־סוהר'. אבל הרי ההיפך הוא הנכון. החברה הישראלית נתונה בתוך טרגדיה גדולה, ואני חלק ממנה, ושום פתרון אינו מסתמן".

„נאיבי? מאז שעזבתי את מפלגת־העבודה ניסו להציג אותי כנאיבי במקרה הטוב. בדרך־כלל אמרו: 'כדאי להתעלם ממנו. משהו אצלו בראש לא בסדר'. השוטה על הגבעה. 'מה קרה ללובה?' שאלו מתוך כאילו דאגה. אני טוען שאני ראיתי את הדברים באור מפוכח, לא הם. את כל הבעיות שאנו מצויים בהן היום, אני חזיתי כבר לפני 15 שנה. אז מי פה הנאיבי?"

לובה אליאב. אב לשני בנים ובת, סב לארבע נכדות. בוגר גימנסיה הרצליה, האוניברסיטה העברית. שרת בצבא הבריטי ובהגנה ובמוסד לעלייה ב', סא"ל (מיל.) בצה"ל. פרסם 12 ספרים. האחרון שבהם יצא לפני שלושה חודשים – "לב חדש ורוח חדשה" – על ערכי התנ"ך והיהדות, נמכר עד היום בעשרת־אלפים עותקים. אחרי־הצהרים הוא נוסע לטבריה עם הספר החדש. הוא ירצה שם במתנ"ס המקומי, בהתנדבות, כמובן. אולי יצליח למכור שניים־שלושה עותקים מספרו, ובכך ייצא נשכר. מחר הוא יסע לערד. אחר־כך לאשדוד. מועצות־פועלים, מתנס"ים, בתי־ספר – זו הזירה שלו היום. מנסה להשמיע את דבריו למי שרק מוכן. אלה הם חייו של אדם שבחר ב"דרך הרוח". עליו לנוע ולנוד בדרכים, לגייס לו קהל ולכבוש אותו. ואולי, מתוך המאות והאלפים שמאזינים, יהיו שניים־שלושה שיבינו. שיקבלו. עבודה קשה, בלתי־נגמרת, שליחות של אדם אחד.

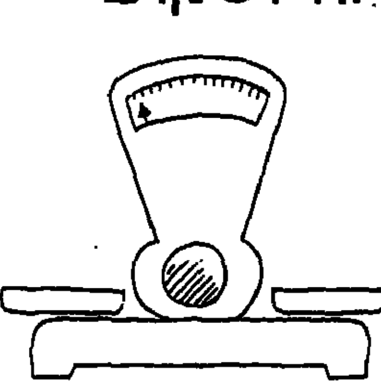
יש לילות שהוא שב הביתה והלב בוכה. „לשם מה?", הוא שואל את עצמו. הרי איש אינו מקשיב. ואז, למחרת, יושב בקהל אדם אחד שעיניו יוקדות והוא בולע בצמא את דברי המרצה. וללובה יש כוח להמשיך הלאה.

...חוץ מזה הרי תמיד הוא שב אל טניה הנפלאה, שעומדת ועומדת מאחוריו כבר ארבעים שנה, עם עוגיות מעשה ידיה ועם מלה טובה ועידוד וכינויי חיבה לאיש שלה.

וגם בגלל זה, אם כי לא רק, כמובן, היה לובה חוזר ועושה את אותם מעשים, אילו אפשר היה לחיות פעמיים.

יעל פז־מלמד

הורוסקופ

תחזית לשבוע שבין 3 ל־9 באוקטובר

מאזניים (23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
נסיעה או טיול ירעננו אתכם השבוע, אך בתחום הביתי צפויה מריבה. עכשיו אתם מקבלים החלטות נבונות בקשר לשימוש בכסף, וגם יהיו לכם רעיונות חדשים להגדלת ההכנסה. יתכן שיפוץ בבית.

עקרב (23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
אין זה הזמן להניח לדברים להרגיז אתכם; מוטב להתמקד בעיסוקים שקטים. השבוע תהיה לכם נקודת מבט חדשה לגבי פרוייקט ישן. אם תשתפו אחרים ברגשותיכם, תקבלו תגובות נפלאות – אז כדאי להיות גלויים.

קשת (22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
זה שבוע מבולבל בכל הנוגע לחברויות. קשרים חדשים צפויים להיווצר, אך גם ישנה נטיה להתי־ ווכח בגלל עניינים כספיים. רוב הדברים שתעשו בימים אלה יהיו בעלי אופי חשאי, אך הם יעלו יפה.

גדי (22 בדצמבר עד 19 בינואר)
מחקר יוביל לרעיונות חדשים בתחום הקריירה, אך אין זה הזמן לדחוף אינטרסים עסקיים בגלוי ולעורר עוינות. שימו דגש על פעילויות קבוצתי־ ות. שעות הערב מתנות במיוחד – קבלו הזמנות.

דלי (20 בינואר עד 18 בפברואר)
אל תצפו שהכל יסכימו איתכם, במיוחד בעניינים כמו פוליטיקה וחברה. היו פתוחים להצעות בתי־ חום הקריירה. השבוע תקבלו החלטות חשובות בכל תחומי החיים. יתכן שתפגשו מישהו שלא ראיתם מזמן.

דגים (19 בפברואר עד 20 במארס)
השבוע כדאי לתכנן היטב עניינים עסקיים, אך זה לא הזמן הנכון לנסות להשיג תמיכה כספית, במי־ יוחד אם מדובר בחבורים. התחביבים שמוצאים חן בעיניכם עכשיו הם בעלי אופי אינטלקטואלי ורוחני.

טלה (21 במארס עד 19 באפריל)
שותף עלול להסס לגבי הצטרפות לתוכנית חדשה שלכם. נסו לרסן את חוסר הסבלנות או הכעס, ושאפו לשיתוף־פעולה אמיתי כדי להימנע ממרי־ בות. תכנון טוב ומזל יעמידו אתכם בעמדה כס־ פית משופרת.

שור (20 באפריל עד 20 במאי)
רעיון חדש שלכם מבריק, אולם יתכן שתצטרכו עוד זמן כדי לעבד את כל הפרטים. אל תרגישו מתוסכלים אם יש עדיין בעיות. השבוע שימו את הדגש על התחברותא. כמה מבני המזל יעשו נקרוב תוכניות לנישואים.

תאומים (21 במאי עד 20 ביוני)
לא תוכלו להימנע ממריבות אם תמשיכו לשנות את דעתכם בכל רגע או לשדר מסרים מבולבלים. עם קצת מאמץ מצדכם, יכולים להיות רגעים מאוד רומנטיים. זו תקופה חשובה מבחינת הקריי־ רה וגורלכם בכלל.

סרטן (21 ביוני עד 22 ביולי)
אם לא תחשבו עד הסוף על פרוייקט כלשהו הני־ רוך בעבודה, עלולות לצוץ בעיות. אל תאשימו אחרים אם הדברים מסתבכים באשמתכם. זהו זמן מצויין לפעילויות של שעות הפנאי. הקפידו להיענות להזמנות.

אריה (23 ביולי עד 22 באוגוסט).
אתם מצטיינים השבוע בתחומי היצירה, אולם בענייני עבודה – יכול להיות שאחרים יתקשו להי־ סתדר איתכם. כדאי לספור עד עשר כדי להימנע מבעיות אפשריות. המזל מגיע אליכם דרך קרוב משפחה.

בתולה (23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
השבוע כדאי לקנות מערכת סטריאו, וידאו, או אבזרי אלקטרוניקה אחרים. חלקכם ישקעו בפרו־ ייקט יצירתי כלשהו. נסיעות מקומיות ועינייני שו־ תפויות עולים יפה, ובשעות הלילה צפויים בילוי־ ים.

בְּרֶגַע האחרון: משרד השיכון הודיע על החלטתו להמשיך במבצע לתקופה קצרה ומוגבלת ...
רמט נענית ליוזמה המחודשת וממשיכה לתת לך יותר ... את ההזדמנות הזאת אסור להחמיץ ...

משרד השכון נותן- רמט מוסיפה!

פסגת זאב ירושלים

קנו את הכביש החדש והיפהפה מהגבעה הצרפתית לפסגת זאב ובואו לראות את קשתות רמט, הפרויקט המלהיב של פסגת זאב. עיצוב מקסים, גימור מיוחד. דירות 3-4 חדרים, מרפסות שמש ודירות גן.

נווה פולג נתניה

הבניה עפ"י מיטב כללי האיכות של רמט. לבחירתכם, דירות בנות 3, 3.5 ו־4 חדרים בשכונה הטובלת בירק, בבניינים בני 3 ו־8 קומות.

...

המקום הכי צעיר בעיר, דירות 3 ו־4 חדרים בשכונה הטובלת בירק, ובסביבה שיש בה כל השרותים הקהילתיים. הבניינים מצופים שיש והדירות כולן באיכות בניה מעולה.

גבעת העצמאות יבנה

נוף מרהיב ואויר רענן. פארק רחב ידיים, מדשאות ומרכז מסחרי.
דירות גדולות מהמקובל:
3 חדרים - 92 מ"ר
4 חדרים - 100 מ"ר

עם ההלוואות הנוספות המיוחדות לרמט והמשכנתאות המוגדלות של משרד השכון אתה מגיע לדירת רמט כמעט ללא מזומנים.

אינך זכאי?
ברמט תקבל "סופר משכנתא" עד 45,000 ש"ח לתקופה ארוכה

זמן זה כסף

עשה את החשבון בעצמך:
עכשיו עוד יותר קל להגיע לדירת רמט

משכנתא לזכאים	כ־~~$15,500~~	23,300 ש"ח
הלוואה משלימה	כ־~~$12,000~~	18,000 ש"ח
הלוואת מקום	כ־~~$4,600~~	7,000 ש"ח
הלוואה מיוחדת של רמט	עד ~~$5,000~~	7,500 ש"ח
סה"כ הלוואות ומשכנתאות	כ־~~$37,100~~	55,800 ש"ח

בפסגת זאב, ירושלים - סה"כ הלוואות ומשכנתאות כ־~~$38,600~~ 57,900 ש"ח

ההלוואות לתקופה ארוכה ובהחזר חודשי נמוך. לפי 1.5 = $1.

ואתה שקט... ערבות בנקאית צמודה לדולר על חשבוננו

בואו לראות דירה לדוגמה
פרטים והרשמה במשרדי רמט:
תל־אביב - משרד ראשי -
רח' קרליבך 7, טל. 03-281105
ירושלים - רח' בן־יהודה 23.
טל. 02-249143.
יבנה - שד' העצמאות 9.
טל. 08-435003.

רמט בונים לך יותר

43 שנות אמינות יציבות ויוזמה בבניית אלפי דירות, מבני ציבור ופרוייקטים גדולים בכל תחומי הבניה.

מודעות

דירות — עכשיו!

דירה, משאת כל זוג צעיר. נדוניה מכובדת בכל זיווג. „ואיפה יגור הזוג?". במדינה שאין כמעט בניה להשכרה, וכל אחד חי בהרגשה שאם לא יקנה לעצמו דירה משלו יאלץ ללון ברחוב – קניית דירה היא הכרח. השאלה היא רק מתי ובכמה.

כיום מחיר דירה פרטית שווה להכנסת זוג צעיר במשך 14 עד 17 שנים, זאת לעומת 8 עד 12 שנות עמל בסוף שנות השבעים. עליית מחירי הדירות במהלך השנה האחרונה נבעה מתהליך ממושך שהגיע לשיאו השנה. שנת 1986 נרשמה כשנה הגרועה ביותר בענף הבניה מאז המיתון הגדול של שנת 1966.

צפוי מחסור בדירות

בשנת 1986 ייבנו בסך הכל 17,000 דירות למגורים. כמות דירות כזאת הינה מתחת לכמות הנדרשת, רק לדוגמה: בשנת השפל של '66 נבנו 18,600 דירות ובשנות השיא של שנות ה־70 נבנו בממוצע כ־45,000 דירות לשנה. כך, שמלאי הדירות המוצע למכירה קטן בשנים האחרונות. מגמה זאת קיימת כבר מספר שנים, אך בגלל הירידה בביקוש לרכישת דירות לא הורגש לחץ בשוק הדירות. עכשיו, כשאווירת המשבר הכלכלי ששררה עם הכרזת התוכנית הכלכלית פגה, צפויה עליה בביקוש לדירות. מגמה זאת מורגשת במשרדי חברות הבניה, ומשרדי מתווכי הדירות. לדעת כולם, על פי רמת מחירי העסקות שנקשרו לאחרונה בשוק הנדל"ן, השוק מתעורר וזאת היא רק ההתחלה.

הביקוש המחודש לדירות אפשר לחברות הבניה להעלות את מחירי הדירות החדשות בחודש ספטמבר האחרון. הסיבות העיקריות אשר איפשרו לחברות להעלות את המחירים היו: עידכון המשכנתאות בחודש אוגוסט אשר הגדיל את העזרה לזכאים, והתאוששות שוק הדירות „מיד שניה". שוק זה מהווה את עיקר מימון רכישת דירות חדשות, כשאפשר לקבל מחירים סבירים לדירות הקיימות – הרוכשים מסוגלים לשלם יותר עבור דירתם החדשה.

המחירים מתחילים לעלות

עלית מחירי הדירות, רק בחודש ספטמבר נעה בין 3 אחוזים לדירות שנבנו על ידי חברת שיכון ופיתוח, חברות אחרות העלו מחיריהן עד 5 אחוזים ורסקו, שהעלו מחירים באוגו

המשך בעמוד 58

דבר סגן ראש הממשלה שר הבינוי והשיכון

ענף הבניה עבר לאחרונה זעזוע, אך לכלל משבר לא הגיע.

טיפול נמרץ ונחוש, בכמה ממוקדי החולשה, בסיוע לבונים ולקונים, ייצב את הענף והחזירו למסלולו.

עמדתי היתה מתמיד כי ענף הבניה הוא המוביל בענפי המשק וכי להשבתתו ישנן השלכות מרחיקות לכת, לא רק על כושר התאוששותו בעתיד, אלא על המשק כולו.

תסיסה זו – עליה נאלצתי להאבק בממשלה, פעמים אחדות – עמדה אל מול התסיסה האחרת, הגורסת כי הבראה כלכלית מחייבת הקפאה ואף שיתוק הבניה.

כן הוכח כי תנופת הבניה בשנים עברו היא שמנעה התעוררות מחודשת של מצוקת דיור, במרכז הארץ ובערי הפיתוח.

אנו צופים עתה יציבות הענף, בהערכות משותפת למניעת מחסור ובסיפוק כל צרכי המשק והחברה בתחום הדיור.

בבנין הארץ נחזק ונתחזק.

דוד לוי

בנק לאומי למשכנתאות בע"מ

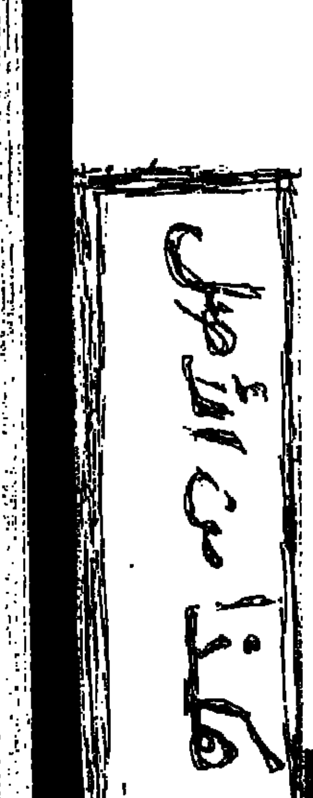
נסיון וידע-65 שנים לשירותך

שירות אישי לכל פונה-את בנק לאומי אתה כבר מכיר...

- **תל־אביב** —
  רח' מונטיפיורי 31–37
  טל. 03-202444
- **ירושלים** —
  רח' המלך ג'ורג' 14
  טל. 02-222355
- **חיפה** —
  רח' הרצליה 24
  טל. 04-521673
- **באר־שבע** —
  בנין מרכז הנגב
  טל. 057-37903
- **נתניה** —
  רח' סמילנסקי 7
  טל. 053-91577

וב־38 סניפי בנק לאומי לישראל

25 שנות שיכון ופיתוח

...ת שיכון ופיתוח נותנת יותר מסתם מכירה." בתמונה, שכונה חדשה בכרמיאל.

שמונים אלף דירות, 220 מרכזים מסחריים בכל רחבי הארץ בנתה שיכון ופיתוח בעשרים וחמש שנות קיומה

מאת אבי שני

שיכון ופיתוח, מושג בעולם קוני הדירות שבישראל. אי של יציבות בים סוער של קבלנים וחברות בנית.

שיכון ופיתוח, חברה ממשלתית הפועלת כבר עשרים וחמש שנים בביצוע מדיניות משרד הבינוי והשיכון, באמצעותה מצליח המשרד לממש את מדיניות אכלוס ובניית הארץ. וזאת אינה מראה. 80.000 דירות ו־220 מרכזים מסחריים הקימה שיכון ופיתוח בכל רחבי הארץ, מאילת ועד גולן, משכונה לזוגות צעירים בקרית [illegible] ועד לרחוב גרונר היוקרתי ברמת אביב ג'. משכונת [illegible], ובתים צמודי קרקע בכרמיאל ועד לשכונת כרמליה שבחיפה.

שיכון ופיתוח, בונה גם פרויקטים של בתי דירות יוקרתיים במקומות מבוקשים ובסטנדרט גבוה. פרויקט כמו רחוב גרונר ברמת אביב ג', שלפני שלושה חודשים הוצעו בו למכירה 96 דירות במחירים של 120–170 אלף דולאר, והיום נשארו שם 26 דירות בלבד למכירה. בחודש יוני '86 הציעה החברה למכירה בשכונת יורעאליה שבחיפה בנין דירות, [illegible] ועד יום אחד, וכששמעו הקונים כי בית נוסף עומד לצאת למכירה – לנו כל הלילה בפתח משרדי שיכון ופיתוח שבחיפה. העיקר להבטיח את רכישת דירתם ביורעאליה.

בקרית ראשון בנתה שיכון ופיתוח לזכאי משרד השיכון דירות בנות 3½ חדרים. שני הבניינים הראשונים – 64 דירות, נמכרו, או שיותר נכון לומר שנחטפו, תוך שבוע ימים. בנין נוסף בקרית ראשון שהוצע למכירה בתחילת ספטמבר, נמכר תוך ארבעה ימים.

רוני שטייניץ, סמנכ"ל שיכון ופיתוח וראש המנהל המסחרי בחברה – למה אנשים "חוטפים" דירות של שיכון ופיתוח?

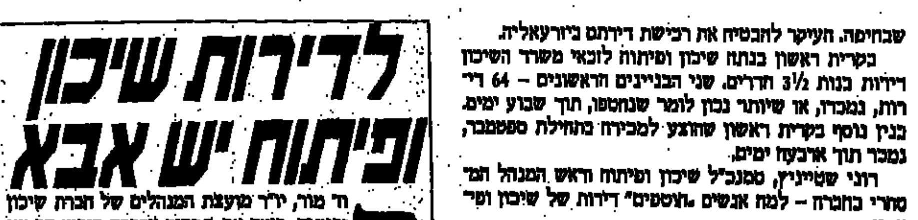
"לדעתי ישנם ארבעה גורמים לכך שהקונים מעדיפים דירות של שיכון ופיתוח:

★ מחירי הדירות בשיכון ופיתוח, כפי שהם מתואמים ומאושרים ע"י משרד הבינוי והשיכון, מאפשרים רכישת הדירה במחיר סביר.

★ טיב הבניה של הדירות. החברה שוקדת מאוד לתת מוצר טוב לקונה. לשיכון ופיתוח יש מפקחים משלה בכל אתר, אשר תפקידם לפקח על טיב הביצוע והעמידה בלוח הזמנים. את הצרכן לא צריך לעניין איזו חברה בנתה בפועל את ביתו, לשיכון ופיתוח יש אחריות מוחלטת כלפי כל לקוח לגבי עמידה בכל סעיפי החוזה.

★ אמינות החברה. רכישת דירה הינה העיסקה הכספית הגדולה ביותר שעושה המשפחה. ברכישת דירה יש חשיבות עליונה, למרות שלפעמים הקונים שוכחים זאת, לביטחון ואמינות החברה. כחברה ממשלתית נותנת שיכון ופיתוח ערבות וביטחון. לדירות של שיכון ופיתוח תמיד יהיה אבא.

★ אנו נותנים הרבה יותר מדירה. מתכנני שיכון ופיתוח משתדלים לתת לקוני הדירות גם פיתוח סביבתי, לבנות בתים בשכונות שיש בהן כבר שירותים קהילתיים, בתי ספר וגני ילדים, הדגש של המתכננים הוא על פיתוח ואיכות סביבתית, ובניית מתקנים נוספים מחוץ לדירה כמו חדר עגלות ואופניים, פינת משחקים לילדים או פינות ישיבה לדיירים. מתקנים שיוצרים את הסביבה האיכותית. כל זה כמובן, בנוסף לרמת התיכנון והגימור הגבוהה של דירות שיכון ופיתוח."

לדירות שיכון ופיתוח יש אבא

דוד מור, יו"ר מועצת המנהלים של חברת שיכון ופיתוח, רואה את תפקיד החברה כזרוע הביצועית של משרד הבינוי והשיכון, בכזאת, הצליחה החברה לבצע את מדיניות הדיור של המשרד. על כך מצביעות השכונות הרבות ששיכון ופיתוח הקימה בירושלים – רמות אשכול, גילה ופסגת זאב. ריתון – בקריית אונו, קרית שרת שבחולון, יזרעאליה שבחיפה, אלפי מנשה ואריאל. עשרות אלפי משפחות בחרו בשיכון ופיתוח בגלל אמינותה, המחיר הסביר, איכות הבניה ואיכות השכונות.

אומר מור: "שיכון ופיתוח הינה החברה המובילה בשוק הבניה ובעלת אמינות ללא סייג מעצם היותה חברה ממשלתית עם גבוי ממשלתי. החברה אינה עוסקת בהרפתקאות פיננסיות, אנו בונים לצורך מכירה מיידית ולא לספקולציות או אגירת מלאי דירות. החברה מוכרת כיום כרבע מכלל, סך כל הדירות שנמכרות בארץ ע"י תשע החברות הגדולות לבניה. מדיניות החברה היא שלא למצות את מירב הרווח במכירת הדירות. אנו שומרים בשיכון ופיתוח על רמת מחירים סבירה בכל אתר וברמת תחרות מול כל חברה אחרת.

הגישה שמנחה אותנו היא: מחזור מכירות רחב עם רווח מזערי, כך שאנו יכולים לתת לצרכן מוצר איכותי ובמחיר סביר. לפני כל תחילת פרויקט בודקים בחברה את פוטנציאל המכירה באתר ורק לאחר שהוכח בתחשיבים כלכליים כי הפרוייקט מצדיק את עצמו מבחינה כלכלית – נצא במכירתו.

כן, בתכנון מוקפד נכון, איננו נתקעים עם מלאי דירות, דבר שעלול לפגוע ברווחיות החברה.

מקום בצמרת

חדר מגורים של אחת המשפחות המתגוררות ב"מקום בצמרת".

החלה המכירה של דירות וקוטג'ים שלב ב'

דירות 3, 4, 5, 6 חדרים וקוטג'ים 6 חדרים

- שער חשמלי לחניה מקורה עם שלט רחוק
- אנטנות צלוחות לקליטת שידורי טלוויזיה מלוויינים
- בקוטג'ים מטבחים מתוצרת „רגבה"
- ייעוץ אדריכלי חינם לרוכשי הקוטג'ים
- ערבות בנקאית צמודה

לכל דירה הסקה דירתית, מחסן וחניה מקורה ומוארת עם גישה ישירה למעלית.
חדר מגורים גדול במיוחד עם חלונות צרפתיים לכל רוחב החדר.
"מקום בצמרת" הינה שכונת יוקרה בקרית שמואל שבירושלים – רח' ש"י עגנון (סוף רח' הפלמ"ח) מול גבעת אורנים.
צמוד ל"מקום בצמרת" נמצא המרכז המסחרי כולל סופרמרקט וחנויות אחרות.
במרחק קצר קווי תחבורה ציבורית לכל חלקי העיר.
"מקום בצמרת" צופה אל הנוף המרהיב של עמק המצלבה, הכנסת ומוזיאון ישראל.
מרבית הדירות של שלב א' כבר מאוכלסות.
נותר מספר מצומצם של דירות 4, 5 חדרים ודירת 6 חדרים אחרונה.
נמשכת מכירת הקוטגים של 6 חדרים עם גינה צמודה.

יזמים –
סולל בונה השקעות ■ יצחקי בע"מ ■ כדורי בע"מ ■ שגיא בע"מ.

תכנון –
אדריכל יעקב רכטר (חתן פרס ישראל).

ביצוע –
סולל בונה – קונצרן הבניה הגדול במדינה.

מכירות –
"מקום בצמרת", מרכז כלל קומה 9,
טל' 244842, 02-232687.

"אברהמי ובניו" – שעוצמה כלכלית באווירה משפחתית

מאת: אבי שני

דור שלישי של קבלנים, מסורתיים, בונים בכל הארץ. הפרויקטים ה"חמים": קוטג'ים בלוד וגינות שומרון, ובתים ברמלה.

מה המשותף בין: בית יפה, שכונה נאה, נוף מקסים ודיירים מרוצים השולחים מכתבי הוקרה ותודה לחברה הקבלנית ? – "אברהמי ובניו", חברה לבניה המקימה שכונות מגורים שנעים לגור בהן בכל רחבי הארץ. חברה שבוודאי כבר שמעתם עליה בעבר מחברים שרכשו את ביתם ב"אברהמי", חברה שיוצרת קשר אישי עם הלקוחות. לקוחות מרוצים המביאים את חבריהם, שיקנו גם הם אצל "אברהמי".

חברת "אברהמי ובניו – חברה לבניה בע"מ", נוסדה לפני 53 שנים על ידי הסבא, אליהו יוסף אברהמי שעלה לציון מבגדד. את המקצוע הוריש לבנו, משה אברהמי, שבעזרת בניו ממשיך את דרך הסבא. הנהלת החברה המצומצמת כוללת את יו"ר מועצת המנהלים – משה אברהמי, המנכ"ל יצחק אברהמי, וכן שלושת אחיו. בהנהלה המורחבת יש לציין את מנהל המכירות ואחראי השיווק – מנחם ארזי, רו"ח פוקס ברומר, ומהנדס החברה – ב. זינגר.

החברה מנוהלת על פי עקרונות מוסריים, שדי נדיר למצוא כיום בארץ קבלנים העובדים לפיהם. משפחת אברהמי, חובשי כיפה סרוגה, גרים ברובם בבני ברק. יצחק אברהמי מאפיין את שיטות הבניה בחברה:

- ★ הבניה מאסיבית.
- ★ משתמשים בתהליך הבניה באלמנטים מאסיביים.
- ★ "בניה טרומית" הינה מלה גסה בחברה.
- ★ פיקוח צמוד של בעלי מקצוע על הביצוע במהלך הבניה.
- ★ גימור הבינוי ברמה הגבוהה מהמקובל בענף.
- ★ קוני דירות באברהמי נשארים נאמנים לחברה ומעדיפים לרכוש את דירתם החדשה גם כן באברהמי. יצחק אברהמי, מנכ"ל החברה, מגדיר את קשרי הגומלין בין הקונים לחברה: "אנו רואים עצמנו כנאמנים על כספי הקונים". לא תראו באברהמי משרדי מכירות מפוארים, מכוניות פאר ומשכורות ענק למנהלים. האחים אברהמי, כשהם מסיירים באתרי הבניה, לבושים בנעלי ובגדי עבודה. במדיניות עסקית שמרנית מקפידים בחברה להשקיע את כל הרווחים בחברה. בחברת אברהמי משתדלים להשתמש באמצעים עצמיים בבניה בכדי לחסוך בפער התיווך ולהוזיל את הדירות. רמת מחירי הדירות בחברת "אברהמי" ידועה כזולה, למרות הטיב והאיכות הגבוהים.

לחברה יש השקעות רבות בנכסים המושכרים בשכ"ד, רכוש המוזרים לחברה מזומנים בקביעות. הם השקיעו בתחנות דלק, בכלים מכניים כבדים. כל זה מאפשר לחברה לתת לכל קונה שרורש – ערבות בנקאית מלאה לכספו.

הבסיס הכלכלי של החברה מבוסס על גיוון בתחום פעילותה: בניה ציבורית, בניה למגורים, פרויקטים משותפים עם משרד השיכון כחברה משכנת, שכונות קוטג'ים יוקרתיים ובתי דירות עממיות, מתנ"סים – כמו המתנ"ס החדש שנחנך בחודש ברמת השרון, בתי־כנסת – כמו בית הכנסת הספרדי שבנווה אביבים, בתי ספר וגני ילדים. אברהמי בונים כיום בכל רחבי הארץ, כשפעילותם בבנין הארץ וביהודה ושומרון אינה מקרית: משפחת אברהמי אינם מסתירים את רעותיהם בנושא "נאמני ארץ ישראל". החברה שבנתה בעימנואל וקדומים, שכונה באריאל וגינות שומרון – הסכימה במספר פעמים לבצע פרויקטים במחיר עלות בלבד, כאקט משלים מבחינה אידיאולוגית לאמונתם האישית ביישוב ארץ ישראל השלמה.

במשרדי החברה, השוכנים מעל תחנת הדלק "סונול" שבין ראשון לציון ונס ציונה, רבים חובשי הכיפות. אווירה משפחתית המוסיפה לאמינות החברה. רבים מלקוחות החברה הינם חברי המשפחה, בני־משפחה של לקוחות מרוצים, ואנשים שבאו במגע עם משפחת אברהמי במשך שנות פעילותה בארץ. ויש הרבה כאלה. הבניה ללקוחות חילוניים ודתיים ללא הבחנה. העיקר לבנות בית בארץ ישראל.

קוטג'ים בלוד וגינות שומרון

במחלקת המכירות מציעים כיום שלושה פרויקטים "חמים" למכירה:

מנחם ארזי – מנהל מחלקת מכירות ב"אברהמי ובניו".

גינות שומרון – שכונה בת 46 קוטג'ים הבנויים בשתי שורות, 8 קוטג'ים בכל טור. הקוטג'ים בנויים מבלוקי איטונג, עם גגות רעפים, צמודי קרקע, עם גינה מלפנים ומאחור, מקלט פרטי והצימוק – אפשרות הרחבת הבית משלושה לחמישה וחצי חדרים. הקונים יוכלו, בבוא הזמן, לבנות חדרים נוספים בחלל הגג עד ל־140 מ"ר, בהוצאה נמוכה יחסית.

גינות שומרון, רבע שעה מכפר סבא ופחות משעה נסיעה מתל אביב: האוכלוסיה מעורבת – חילוניים ודתיים שחיים בהרמוניה. האזור שקט, מזג אויר נעים ונוף משגע. מחיר הבית, למרות כל היתרונות, מותאם ליכולת הרכישה של זוגות צעירים או משפחות, כשגם בעלי דיור זכאים לקבל הלוואה המגיעה ל־15.000 דולר, בתנאים מועדפים.

סביוני לוד – שכונה של 30 קוטג'ים, במרכז לוד, באיזור הידוע כמקום המבוקש ביותר למגורים בלוד, בסמוך לפרויקט "בנה ביתך" שבעיר. הקוטג'ים מיועדים בשיטת הרחבה שלום, המוצאים למכירה בגודל של 2½ חדרים ועד לבית בגודל סופי של 6½ חדרים. אפשר לרכוש את הבית בכל אחד משלבי הבינוי, כשהאופציה להשלמה בעתיד שמורה לרוכש, כאשר תוכניות הבניה ואישורי הבניה העקרוניים כבר קיימים. החברה שמה דגש מיוחד בפיתוח סביבתי בשכונה, כשמרכז יוצב אותה מרוחב, בריצוף אבנים משתלבות בסגנון הולנדי. שלב א' בשכונה כבר נמכר והחברה החלה במכירת שלב ב', שיאוכלס בקיץ 88.

נוה רם, ברמלה – במרכז רמלה, בסמוך לשכונת הוילות נוה־דוד, לא רחוק ממרכז הספורט ובריכת השחיה העירוניים שברמלה – מן היפים והמשוכללים בארץ. אברהמי מקימים בשכונה בתים למגורים עם דירות של 4, 4½, 5 חדרים, כשבמרכז השכונה תיבנה החברה מרכז מסחרי מפואר ומשוכלל, עם תפיסה תכנונית חדשנית, לרווחת תושבי השכונה החדשה.

משרד השיכון הקציב תקציבים מיוחדים שיוקדשו לנושא שיפור פני השכונות הוותיקות הסמוכות, באיזור המוגדר שבין הרחובות צה"ל ויוספטל שברמלה, המחירים בשכונה מותאמים לזוגות צעירים או לשואפים לשפר את רמת הדיור שלהם. משרד הבינוי והשיכון מאפשר לקוני דירות בשכונה לקבל הלוואות מיוחדות בתנאים מועדפים. בפרויקט נוסף שבכרמלה – נוה־אקליפטוס, מוצעים למכירה בתים ורקטרים מפוארים עם גינות פרטיות או גגות צמודים לכל דירה.

סיוע מיוחד

בנוסף לפרויקטים החדשים, מוצעות ב"אברהמי" דירות באריאל של 3½ ו־3 חדרים וכן דירות קוטג' של 5½ ו־5 חדרים. בנוסף לסיוע שמקבל המשתכן במסגרת זכאותו חוזר לו החברה בהלוואות נוספות. מנחם ארזי, סא"ל במיל. בחיל האוויר, מנהל השיווק והמכירות בחברת אברהמי, גם הוא בעל רקע דתי הגיע לחברה בשנת 1983 לאחר שיחרורו מצה"ל. ארזי הקים בחברה מחלקת מכירות מאורגנת עם צוות אנשים מקצועיים ומיומנים, מחלקה משומנת היטב, שפועלת בצורה מתוכננת ושקולה, ברצינות ובקפידה.

היושר, הנאמנות והמסירות כלפי רוכשי הדירות הינם עקרונות מקודשים שמועברים כהנחיה לכל עובדי המכירות. "אצלנו לא מספרים לרוכשי הדירות ,סיפורים'. אצלנו אומרים לרוכשי הדירות את האמת ומונעים מהם הרפתקאות" אומר מנחם ארזי.

היום, לאחר התמוטטותן של חברות בניה גדולות, צריך להחזיר את אמון הציבור כלפי חברות הבניה. "רוכשי הדירות באברהמי יודעים בדיוק מה הם מקבלים וכמה כסף ישלמו עד לכניסתם לדירה, בלי הפתעות בלתי צפויות. בכל משרדי המכירות שלנו, אומר מנחם ארזי, השיטה והשפה אחידים. הטיפול בכל לקוח הוא אישי וצמוד מיום הרכישה ועד לאחר קבלת הדירה.

עובד מיוחד במחלקת המכירות מועסק בטיפול בתהליך קבלת המשכנתאות ללקוחות, חוסך ומונע מהם תהליכים בירוקרטיים שרוב הציבור חושש מהם, ועל־כך אנו מקלים על רוכשי הדירות באברהמי."

על מצב המכירות ושוק ההון כיום מסכם מנחם ארזי: "אין היום לכסף אפיקי השקעה מבטיחים, כך חוזרים המשקיעים לשוק הנדל"ן. אם נוסיף לכך את המחסור בדירות חדשות בשוק כתוצאה מירידה דרסטית במספר התחלות הבניה בשנים האחרונות – נמצא כי זה הזמן להשקיע בדירה. כן, מסתמנת מגמת עליה במחירי הדירות."

מסכם ארזי ואומר: "איזהו החכם הרואה את הנולד. כאן, נפתחים כל משרדי אברהמי לרשות רוכשי הדירות. אם אתם מחפשים דירה משלכם באיכות טובה, לא נשאר לכם אלא לקבל פרטים באחד מאתרי הבניה הפיס של אברהמי או במשרד הראשי – בתחנת הדלק "סונול" שבין ראשל"צ לנס ציונה, בטלפון 03-964222 ולבקש את מחלקת המכירות. חברת אברהמי, מאחלת בהזדמנות זאת לכל לקוחותיה בעבר ובעתיד, שנה טובה."

סביוני־לוד, קוטג'ים מיוחדים בשיטת הרחבה שלום.

[illegible] אברהמי מקימים בשכונה בתים למגורים עם דירות של 4, 4½, 5 חדרים.

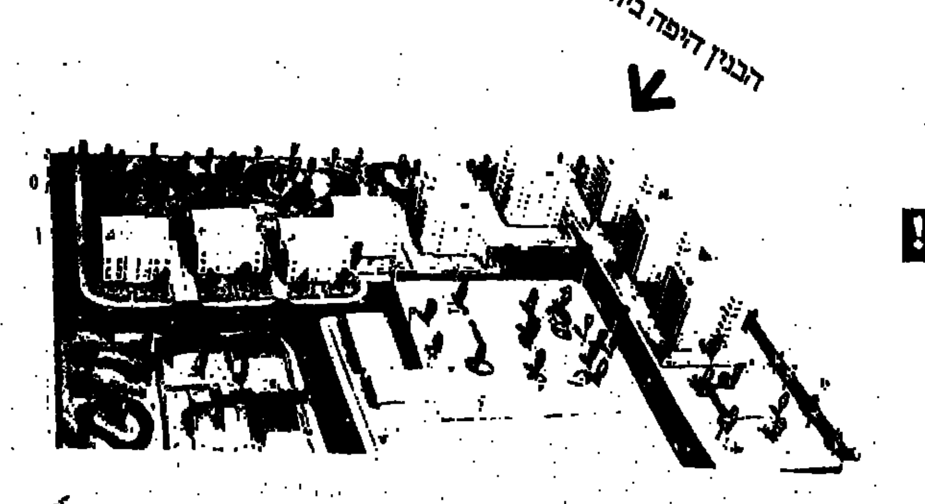

החלה מכירת הבנין היפה ביותר

בגבעת נוף

השכונה היפה ביותר בנס-ציונה

אף חברה לא מציעה לך: ★ דירה מרווחת כזאת ★ במקום יפה כזה ★ ובמחיר הוגן כזה!

במקום היפה ביותר בנס ציונה!

- שטנות מגורים מקסימה עם נוף מרהיב.
- קרבה מראשון לציון או מרחובות.
- דקות בלבד מתל-אביב.
- תכנון ארכיטקטוני מעולה.
- בניה בסטנדרט גבוה.
- פיתוח סביבתי מושלם: גני ילדים, בתי ספר, גן ציבורי ומרכז קניות – קיימים ופועלים במקום.
- הבטחת כספי הקונה לפי חוק מכר דירות

אפשרות רכישה לפי יכולתך!

- נתאים לך תנאי תשלום בהתאם לאפשרויותיך.
- נסייע אותך בהשגת משכנתא טובה.
- נבוא לקראתך בתשלום המקדמה.

בקרו בשבת ובחג
באתר הבניה 14.00–11.00

משרד המכירות בנס-ציונה (ליד בנק אמריקאי ישראלי) פתוח בימים:
א', ב', ד', ה' 9:00 - 13:00, 16:00 - 19:00
ג', ו' 9:00 - 13:00

נס ציונה, רוטשילד 2, טל. 08-470458

שושטר

"בכל דירה שאני בונה ב"אלרם", אני רוצה לגור."

י. ילון, מהנדס ראשי ב"אלרם"

- ערבות בנקאית צמודה
- הערת אזהרה בטאבו

"אלרם" מציעה הסדר תשלומים מיוחד שיאפשר לך להפוך את החלום לבית: 25% עם ההזמנה והיתרה בתשלומים גמישים עד גמר הבניה.

ועכשיו מבצע הנחות בנוה-הדרים

נוה הדרים
ראשון-לציון

"נוה-הדרים" היא שכונת קוטג'ים ודירות-פאר, שמילים כמו "איכות-חיים" נשמעות קטנות מכדי לתאר את קיסמה.
ב"נוה-הדרים", **קוטג'ים בני 5 חדרים** (169 מ"ר) על שטח של החל מ-240 מ"ר, עם חניה פרטית הרשומה על שמך בטאבו.
דירות 4 חדרים (130 מ"ר) **ו-5 חדרים** (150 מ"ר) **ודירות פנטהאוז** בשטח של 160 מ"ר ועוד 100 מ"ר מרפסת-גג.
כמו בכל אתר של "אלרם", תהנו מפיתוח סביבה מושלם, ומרכז מסחרי גדול ומודרני. ב"נוה הדרים" יוקם לרשותכם גם מרכז ספורט משוכלל ומצויד.
משרדי האתר פתוחים ימים א'-ה' ושבת 16:00-19:00; יום ו' 09:00-13:00;
טלפון באתר 03-959556.

אנחנו בונים טוב בשבילך

גני הרצליה
הרצליה הצעירה

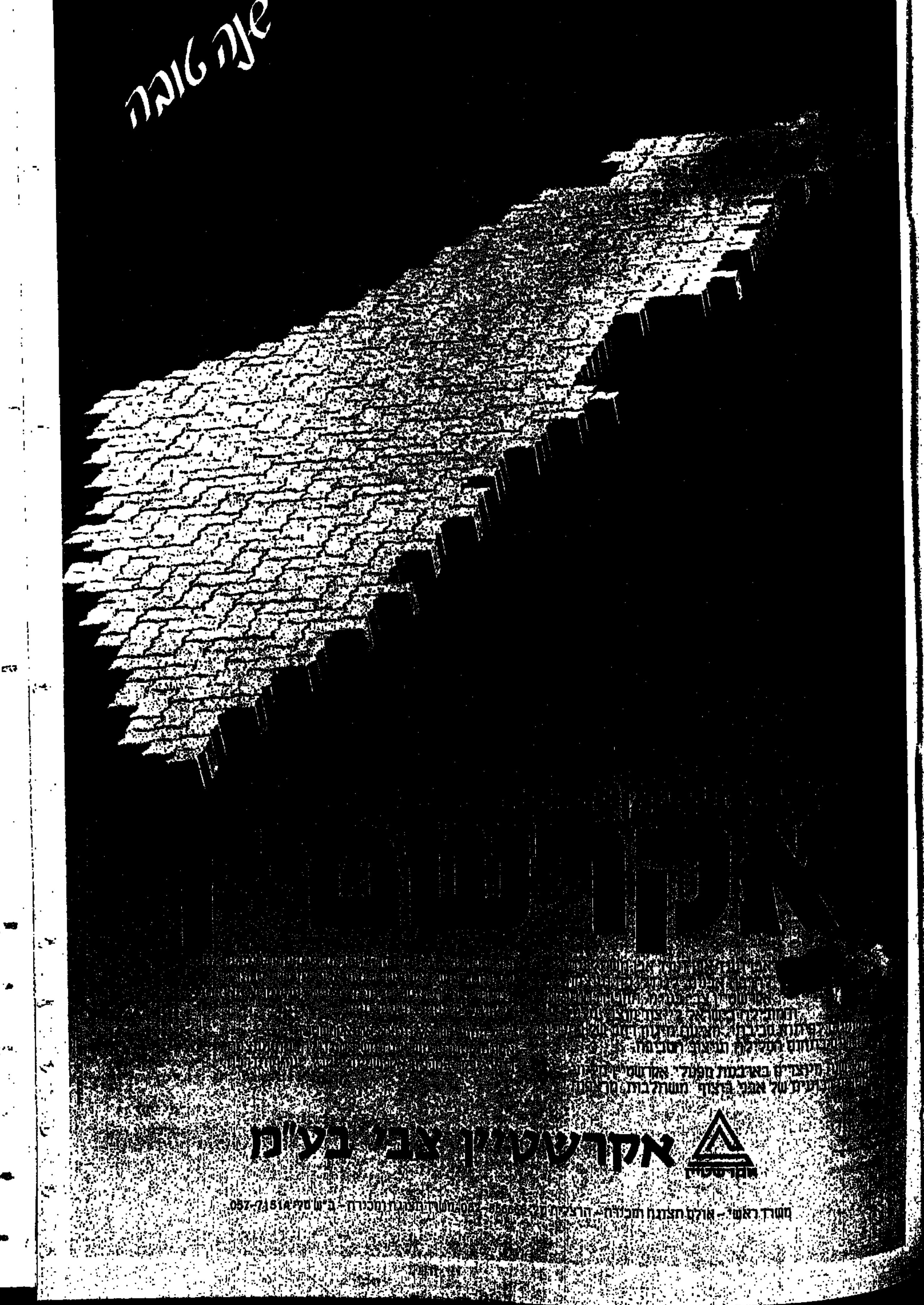
First Class

ב"גני הרצליה" בונה "אלרם" קוטג'ים ברמה הגבוהה ביותר לבחירתך
קוטג'ים בני 5 חדרים (כ-220 מ"ר) כולל מרתף ועלית גג. המבדיל את הקוטג'ים של "אלרם" מאחרים הוא התכנון המושלם והקפדני הרואה את חיי-המשפחה העתידה לגור בבית כדבר החשוב ביותר.
ב"הרצליה הצעירה" - מרכז מסחרי יוקרתי ופיתוח סביבה מושלם.
משרדי האתר פתוחים: ימים א'-ה' 09:00-13:00.

אלרם

חברה לשכון - מיסודם של החברה לישראל ואשטרום

„אלרם" – סקירה

„אלרם" הינה חברת בת של „החברה לישראל" וחברת „אשטרום" מגדולי החברות הקבלניות בארץ.

„אלרם" יזמה והקימה אלפי דירות ברוב אזורי הארץ במסגרת בניה ציבורית ופרטית. אלפי משפחות רכשו את דירותיהן ב„אלרם" בבנינים רבי קומות, מבנים דו־מפלסיים, קוטג'ים ובבתים משותפים.

בשכונות רבות הקימה „אלרם" גם מרכזים מסחריים שכונתיים. רמת הבניה של „אלרם" מצטיינת באמינות, איכות וגימור גבוהה.

לאחרונה השלימה „אלרם" את הקמת פרויקט „מגדלי אלרם" ברמת אביב ג', אשר כלל 4 מגדלי־מגורים בני 15 קומות ומרכז מסחרי גדול. הפרוייקט זכה להערכה רבה הן של בעלי מקצוע ישראלים והן של בעלי מקצוע מחו"ל והוא ללא ספק אחד הפרוייקטים המרשימים בארץ.

בימים אלה חברת „אלרם" בונה מספר פרוייקטים גדולים שהבולטים בהם הפרוייקטים „גני הרצליה" ו„נוה הדרים".

„גני הרצליה" הינה שכונה יחודית ואקסקלוסיבית הממוקמת על גבעה בגבול הרצליה ורמת השרון. השכונה תוכננה על ידי מיטב הארכיטקטים בארץ.

ב„גני הרצליה" מוקמים קוטג'ים דו־משפחתיים ודירות גן מפוארות – הכל בסטנדרט בניה גבוה במיוחד. ב„גני הרצליה" הושם דגש מיוחד על פיתוח סביבתי – דהיינו שטחים ירוקים, פינות משחקים וכן גן ציבורי במרכז השכונה.

הרחובות הפנימיים (רחובות „הולנדיים") המרוצפים מאבנים משולבות, משתלבים באופן מושלם עם הקוטג'ים ודירות הגן.

מעונות יום, גני ילדים ובתי ספר יוקמו בשכונה על ידי העיריה, כך שפיתוח סביבתי מושלם זה יגרום לרווחת תושביו וימנע מילדי השכונה דרך ארוכה לבתי ספר וחצית כבישים סואנים.

„נוה הדרים" – רובע מגורים חדש ואקסקלוסיבי בלב ראשון לציון. הרובע תוכנן ל־700 משפחות שיתגוררו בקוטג'ים דו־משפחתיים ודירות מפוארות.

„נוה הדרים" הוא רובע מגורים שבו הכל נמצא „ליד הבית" – בתי ספר, גני ילדים, מרכז קניות ומרכז ספורט עם בריכת שחיה כלומר פיתוח סביבתי וקהילתי מושלם.

ב„נוה הדרים" דירות מרווחות במיוחד של 4, 4½, ו־5 חדרים וכן דירות גג (פנטהאוזים). שטח הדירות גדול במיוחד מהמקובל (לדוגמא: שטח דירת 4 חדרים הוא 135 מ"ר). הקוטג'ים הדו־משפחתיים בני 5 חדרים מתוכננים ברווחה עם גגות רעפים, חצר קדמית וגינה אחורית.

צריך שקמונה בחיים

הרחק מאורות הזרקורים, אך ביעילות ועם הרבה „נשמה" פועלת חברת „שקמונה" למתן פתרונות דיור לרבבות מתושבי חיפה. בימים אלה מתפרסם הדו"ח השנתי של החברה שמציג: שיקום שכונות, הוסטל לקשישים, גג לחייל המשוחרר, שרות סוציאלי ועוד.

החברה הממשלתית־עירונית לשיקום הדיור בחיפה – „שקמונה", נתנה מאז הקמתה ובהכוונתה 12,045 פתרונות דיור בפועל לתושבי חיפה ושכונותיה, בהיקף של כ־70,000 נפש, שהם כ־30% מאוכלוסית העיר. בשנת 1985/6 נתנה „שקמונה" בטיפול ישיר ובהכוונה לבנקים 1,247 פתרונות דיור בחיפה – נתונים אלו ואחרים עולים מדו"ח מנכ"ל „שקמונה", דוד לוקוב, לסיכום פעולות החברה לשנת 1985/6.

כ־31 במרץ 1986, התאריך אליו מתייחס הדו"ח, נותרו רשומים בחברה כ־100 זכאים לדיור. כ־50% מכלל הזכאים הם בעלי דיור פגום או צפוף.

לוקוב מציין כי בחיפה בוצעו בשנה זו 1,010 הלוואות להטבת תנאי דיור (משכנתאות), במסגרת תכניות הסיוע הממשלתיות מטעם משרד הבינוי והשיכון.

מאזורי הפינויים שבתחום טיפולה של „שקמונה" (ואדי סאליב, ואדי רושמיה, רצועת שקמונה, חליסה עליונה, שיכון עירוני ואזבסטונים קרית־חיים) פונו ע"י החברה עד כה 4,518 מקרים, המהווים 95% מהמשימות שהוטלו עליה.

שיקום שכונות

חברת „שקמונה" משתלבת במפעל שיקום השכונות בחיפה, המקיף שלוש שכונות: נוה־יוסף, נוה־דוד וואדי ניסנס. „שקמונה" הוא הגוף המבצע והחברה המשקמת מטעם משרד הבינוי והשיכון, לפעולות השיקום הפיזי של השכונות הללו.

פעילות „שקמונה" בשכונות המשוקמות מגוונת: פיתוח תשתית, הרחבת דירות, הקמת מועדונים לקשישים ובית כנסת, מגרשי משחקים, ושיפורים חזותיים

עמוד 56

בהשתתפות בעלי הדירות בשיטת „עשה זאת בעצמך" – כך לדוגמה בוצעו עד כה בשכונת נוה־דוד שיפוצים חיצוניים של 41 בתים בהם 770 יחידות דיור. החברה פועלת במסגרת הסיוע הממשלתי לאיכלוס מקרים זכאים גם במגזר הערבי שבחיפה, כך שמשנת 1974 ועד היום ניתנו למיעוטים בעיר כאלף פתרונות דיור, רובם בהלוואות נוחות להשגת דיור חלוף.

בחיפה פועלת בצורה יחודית, עמותה הדואגת לדיור לחיילים משוחררים. „שקמונה" הצטרפה כשותפה לפעילות העמותה, מעבר לתפקידיה המוגדרים בחיפה, והעמידה לרשות עמותת „גג לחייל המשוחרר" 32 חדרים ב־15 דירות שברחוב שיבת ציון. דירות בהן שוכנו כ־100 חיילים משוחררים למגורים זמניים לתקופת לימודיהם בחיפה, כאשר כספי השיפוצים לנושא גוייסו ע"י העמותה ממקורות חיצוניים.

שירות סוציאלי

האוכלוסיה המטופלת על ידי „שקמונה" מצויה ברובה במצב סוציו־כלכלי קשה, עם בעיות חברתיות, רפואיות ונפשיות. מצב זה דורש בדיקה סוציאלית מעמיקה של כל בקשה לסיוע בדיור. המחסור בדיור מתאים ומלאי דירות מצומצם שעומד לרשות „שקמונה", בנוסף לסוג האוכלוסיה המטופלת, מקשה באופן בולט על ההתאמה האיכלוסית. לפונים מוצעים מספר פתרונות, כשלדיירים הגרים בדירות שכורות של „שקמונה" ומעוניינים בכך, ניתנת אפשרות לרכוש את הדירות בתנאים נוחים.

מנכ"ל „שקמונה", דוד לוקוב, מציין לסיכום כי תקציב החברה לשנת 1986 עומד על כ־20 מיליון ש"ח, בסכום זה יבוצעו כל המטלות והיעדים שקבעה החברה לעצמה.

הקיץ מלאו יובל לפעילות החברה – 25 שנות שיקום. כל תושב שלישי בחיפה הצליח להגיע לדיור סביר בעזרת „שקמונה". על כך יבואו על הברכה צוות עובדי החברה שבשיתוף עם עיריית חיפה ומשרד הבינוי והשיכון, עשו עבודה נאמנה, וכמובן, הנהלת החברה ויושב ראש הדירקטוריון, שלמה יונגמן, המנכ"ל – דוד לוקוב, הסמנכ"ל – יעקב גל, וכל העוסקים במלאכה. יישר כח וטפיחות על השכם לרגל יובל החברה.

אחת מגולות הכותרת של „שקמונה" ועליה גאוותו של המנכ"ל דוד לוקוב, הוא הוסטל קרית־חיים, שהוקם כפרוייקט מיוחד, הן כסיוע בדיור ממשלתי לקשישים נזקקים והן כמפעל משותף עם עירית חיפה, למתן שירותים לקשיש, בתחומי האיכלוס, תחזוקה ושירותי חברה וקהילת לדייריו. ההוסטל בקרית־חיים הוא מעון מגורים לקשישים, הכולל 96 דירות בנות חדר אחד לבודדים וזוגות. האיכלוס מבוצע עפ"י קריטריונים ממשלתיים, ולאחר בדיקת צוות איבחון על מצב המועמדים והתאמתם. „שקמונה" ביצעה השלמות פיזיות לשיפור תנאי המחיה בהוסטל ובהתאמת המבנה ליעודו, כגון: לוחות פיקוד אינטרקום, ידיות אחיזה בשירותים בדירות, מתקני מטבח לצורך ארוחות חמות לקשישים, ציורי קירות במועדון, שלטי הדרכה, התקנת אינסטלציה בחדרי הכביסה, מיסלעה דקורטיבית, ארגזי פרחים בכל הקומות, עמודי תאורה בחצר וספסלים למנוחה, טלפון ציבורי בלובי הכניסה. כן מטפלת החברה באחזקת הגינון והצמחיה, נקיון ושמירת המקום, תוך הסדר למימון חלק מסעיפי התפעול בהשתתפות עם אגודת „שילה" לפיתוח שירותים לקשיש בחיפה. במקום מועסקים באופן קבוע אם־הבית ומנהל אחזקה וכן פועלת ועדת הפעלה שותפה של נציגי „שקמונה", אגף רווחה ואגודת „שילה".

המשך מעמוד 46

סט ב־10 אחוזים ויתרו הפעם על העלאה.

באופן הנראה כפראדוקסאלי, מצליחים הקבלנים כיום למכור במהירות דווקא את הדירות היקרות יותר. יש ביקוש לדירות במקומות יוקרתיים באיזור צפון תל אביב, רמת השרון וסביון. כל הדירות שהוצעו למכירה באזורים אלו – נחטפו. יש התעוררות רבה גם בביקוש לוילות וקוטג'ים, בתנאי שהם במקומות ה„טובים". בשכונות רמת אביב ג' או נוה אביבים עלו המחירים בחודשים האחרונים, לאחר קיפאון ארוך, בשיעור של 10 עד 15 אחוזים. פנטהאוזים ודירות גדולות במיוחד באזורי יוקרה, גם „מיד שניה", נחטפים מיד.

שוק הבניה בעיקרון נמצא בבעיה. זה שהדירות נחטפות על הנייר כיום, אינו מבשר על שיגשוג ורווחיות הקבלנים. מצב כל חברות הבניה, שהצליחו לשרוד במשבר, עדיין אינו בטוח. החברות נוהגות כיום במשנה זהירות לפני כניסה לפרוייקטים חדשניים. הם מעדיפים להתחיל בבניה רק באזורים „בטוחים", במקומות שאפשר יהיה למכור את רוב הדירות עוד בשלבי התכנון – עם הצבת שלט על המגרש, מבלי להקלע למצב של בניה למלאי, כאשר אי אפשר למכור את הדירות ונשארים תקועים עם מלאי דירות בלתי מכורות. השלב הבא עלול להיות מה שנקרא – „קשיי מימון", ובעיות נזילות...

ערבות, ערבות, ערבות

הקונים הנבונים לא מוותרים על דרישת ערבות מתאימה מהקבלן על כספי דירתם החדשה. ערבות על פי חוק מכר דירות וגם יותר. אם החוק מחייב את הקבלן להשיג ערבות צמודה על הכספים, הרי קונה יכול לדרוש ערבות יותר חמורה. כמו למשל, ערבות שתבטיח את השלמת בניית הדירה במחיר שנקבע בחוזה. כי את הקונה לא מעניין בעצם לקבל את כספו בחזרה, אלא להביא את העיסקה לסיומה, ולקבל דירה מושלמת במחיר שנקבע מלכתחילה.

ערבות עולה כסף, אך שווה. כשם שלא תעלו על דעתכם לנהוג ברכבכם החדש ללא ביטוח מקיף, כך שווה להשקיע עוד מעט במחיר העסקה, ולהבטיח את סיומה. יש קבלנים הנותנים ערבות בנקאית על חשבונם ויש המחייבים את הקונה במחירה – בכל מקרה דעו כי הערבות עולה לכם, במישרין או שבעקיפין. הקבלן כבר יכניס לכם את העלות בדרך כל שהיא, גם אם היא „בחינם ועל חשבונו".

גם בעיסקת קניית דירה ש„מיד שניה" יש חשיבות לתנאי המכירה, לסעיפי הצמדה ולערבות שני הצדדים למקרה ש...

כשבעצם אף אחד לא יודע מה יהיה מבחינה כלכלית בעוד חודש, כשהבורסות בעולם מתמוטטות, הדולאר צונח, הזהב מתנדנד, השקל בספק – המוכרים לא ישנים טוב בלילה, עד שהצליחו לקבל את כל מחיר הדירה במזומן ולהעבירו כהרף עין למשרדי חברת הבניה. ואז הם כבר לא ישנים מחשש שהקבלן יברח להם לחו"ל. השאלה הנפוצה ביותר בזמן עריכת חוזה קניית או מכירת דירה, כאשר התשלום אינו מיידי – למה מצמידים את מחיר העיסקה? כיום מקובל להצמיד את העסקות ארוכות הטווח למדד המחירים, ועסקות קצרות טווח לשער סל המטבעות.

כך מוגנים המוכרים מפני פיחות דראסטי למחרת חתימת החוזה, או שינויים כלכליים קיצוניים בעוד חצי שנה.

המחירים כבר לא יורדים

קוני הדירות ציפו שמחירי הדירות, שהיו נקובים בדולארים עד לחודשים האחרונים, ירדו ולכן נמנעו מלרכוש דירות חדשות. חיכו למציאות, ואכן, הרבה קונים מצאו דירות שני מכרו בהרבה מתחת לערכן על ידי מוכרים לחוצים אשר נקלעו להתחייבויות לחוצות, או שחששו שהמחירים ימשיכו לרדת. עכשיו, עם הפסקת הדולאריזציה בשוק הדירות, כשהמחירים מתחילים להיות נקובים בשקלים הצמודים למדד המחירים לצרכן או למדד תשומות הבניה, הציפיות לירידת מחירים נמוגו. כיום מתחילים „לחטוף" דירות, פן מחר לא יהיה, או שישאר אך במחיר גבוה יותר. דירות שאינן בעייתיות, נמכרות תוך מספר שבועות.

מנהלי חברות בניה, ומתווכי דירות, ממליצים כיום בפני כל מי שחושב לקנות דירה בחודשים הקרובים, לעשות מאמץ ולהקדים את החלטתו. תקציבכם הנוכחי, שמספיק היום לרכישת דירת ארבעה חדרים, יספיק בעוד כחצי שנה לקניית דירת שלושה חדרים...

אז למה אתם מחכים?

דירה טובה עם שכנים כלבבך!

בימים אלה מציינת חברת הבניה משהב מלאת חמישים שנה לפעילותה. החברה שתחילתה בתרצ"ז (1936), הקימה עד היום כ־20,000 יחידות דיור בשבעים ישובים וערים.

משהב הינה החברה היחידה בישראל המציעה לרוכשי דירותיה מה שאין אחרים יכולים להציע: מגורים בשכונות דתיות וברירות המותאמות לצרכי משפחה שומרת מצוות. לשכונות של משהב יש אופי יהודי, בהן שוכנים בתי אב בעלי אורחות חיים זהים, הילדים לומדים בגני ילדים ובבתי ספר השכונתיים, בבתי הכנסת מקיימים שיעורי תורה קבועים, אווירת שבת וחג ניכרת ומורגשת ברחובות השכונה – דבר המקנה לשכונות משהב אופי ואווירת חיים מיוחדת.

כדי להבטיח את האופי החברתי הדתי היהודי של השכונות לאורך ימים, כולל חוזה הרכישה שבין החברה לדייריה סעיף מיוחד שבו מתחייב הדייר למכור או להשכיר את דירתו רק למשפחה דתית.

בכל דירה של משהב מקום לסוכה, שני כיורים ושעון שבת.

בית כפרי בכנרת — סגנון חיים חדש והשקעה מוצלחת

באירופה וארה"ב הבעלות על בית נופש כפרי הפכה זה מכבר לנחלת ציבור רחב. אנשים היודעים להעריך את היתרונות העצומים של רכישת בית נופש – מצלחת המבטיחה שמירת ערך הכסף ובילוי ומפשות משפחתיות בכל עת הרחק מההמולה של אתרי התיירות הצפופים. גם בארץ יש מקום כזה – קוטג'ים בסגנון כפרי הממוקמת למרגלות הר הארבל, צופה לכנרת הקסומה ולמטעים שלרגליו. בתג הפסח האחרון נכנסו ראשוני המשתכנים לבילוי ונופש בנוף נוף. התופשה עברה עליהם כהתרוממות אצילה על כר הדשא שבגינתם, המשקיפה את מרפסת ביתם הפרטי, בלגימת משקה צונן במרפסת השוק העליונה. בכל אשר תפנה העין – כרי דשא ירוקים והכחול העמוק והמפתה של הכנרת. שקט ושלווה שולטים בשטח והמושבה הקלאסית הוותיקה כואם של אורחיה – תושביה החדשים. נופש שכזה בבית חלומות פרטי יעניק משמעות אחרת לגמרי לאיכות חייך.

רכישת בית בנוף נוף היא לא רק ענין של סגנון חיים, זו גם השקעה אידיאלית. שוק הנדל"ן באיזור הכנרת שרוי עתה בצמיחה אדירה. והתיירות מס' 1 בארץ. בכך הופך ביתך בנוף נוף לבעל פוטנציאל השבחה גדול. זהו הפיתרון הטוב ביותר היום לבטיחך באשר לגיוון תיק השקעותיך הפיננסיות, את ערך כספך ובאותה עת מאפשר לך איכות חיים והנאה למשפחה כולה.

סופי שבוע, חגים, חופשות ילדים ובכל עת שתחפוץ: ללא תיכנון מוקדם, הזמנות והוצאות – כל שעליך לעשות הוא "להעמיס" את המשפחה על הרכב ולבוא לביתך השני, בית ההתרגעות בכנרת. גם שם אתה לא מנותק, 5 דקות נסיעה ואתה בטבריה העיר על כל אתרי הבילוי והנופש שבה. מחירים נמוכים, כשותות מלאים והנחות מיוחדים יאפשרו לך להגשים את חלום חייך.

לפרטים נוספים ותיאום ביקור באתר, צלצל עוד היום ב־03-721191.

מגמת עליה במחירי הדירות

ראיון עם שלמה קופיץ — מנכ"ל משותף בבנק טפחות

מאת: אבי שני

על למחצית מעסקות קניית דירות בארץ עוברות דרך בנק טפחות. כבנק למשכנתאות הגדול במדינה ממומן בנק טפחות את רוב רכישת הדירות לזכאים ולבלתי־זכאים, למי שצריך הלוואה משלימה, הלוואה נוספת או כל עזרה בקניית הדירה – בנק טפחות משמש כתובת ידועה לכולם. שלמה קופיץ, מנכ"ל משותף בטפחות, מרגיש בשלושת החודשים האחרונים במחירי הדירות בעליה. לאחר תקופה ארוכה של יציבות מגמה חדשה, ולדעתו כדאי למי ששוקל קניית דירה – בהחלטות.

— זוגות צעירים רבים מתלבטים האם לקנות עכשיו דירה, מה תהית מייעץ להם?

— באופן כללי אפשר לומר שלא כל המתלבטים נמצאים באותו מצב. אם זוג צעיר איננו זקוק לכסף, רצוי שלא יקח הלוואה. אין היום תוכנית חסכון הנותנת תשואה המקבילה להטבה הצמודה והריבית של הלוואות העומדות לרשות הזכאים, מדובר בהלוואות צמודות, בריבית שנתית של 6.2%, כך...

★ לאחר תקופה ארוכה של יציבות מתחילה מגמה חדשה במחירי הדירות.
★ בחודשים האחרונים רכישה מוגברת של דירות.
★ רשת סניפים מסועפת הפרושה על פני כל הארץ.
★ הלוואה חופשית עד 18.000 שקלים, צמודת מדד ובריבית של 13 אחוז לשנה.

מגורים, תעשיה וחקלאות

לבנות בניין זה לא משחק „לגו" של ילדים, אך אין זה רחוק מכך. ניתן היום להשיג כמעט את כל האלמנטים הדרושים לבניית מבני מגורים, תעשיה או חקלאות – אלמנטים מתוצרת הארץ, מתוצרת איתנית – מוצרי בניה בע"מ.

החברה מייצרת במפעליה שבנהריה ובפתח־תקווה, מוצרי בניה הדרושים לבניה. אלמנטים לבתי מגורים (גגות וקירות פנים) למבני תעשיה וחקלאות – אלמנטי בניה הכוללים גם צנרת בניין, קווי מים וביוב. חלוקת חללי פנים בבניה המודרנית נעשית כיום בעזרת לוחות גבס ובלוקי גבס תרשניים – בצורת טרפזים. הבניה באלמנטים מוכנים כאלו מהירה, זולה, נוחה ונקיה. במגורים, משרדים ותעשיה – ניתן להשתמש בבניה בבלוקי הטרפזית, ובין לילה מחלקים כל חלל לחדרים מושלמים.

איתנית מייצרת לוחות לגגות העשויים מצמנט מסיבי. הלוחות מיוצרים בגוונים שונים ובדגמים חרשניים, מתאים ליישום ליעוד. ניתן להשיג באיתנית, לוחות לגגות של בתים כפריים, וילות, סככות למוסכים, מבני מלאכה ובניני תעשיה וחקלאות.

מוצרי הנוי של איתנית לגינה, למרפסת ולגג נודעים בעמידותם ומיוצרים בדגמים שונים וחדשים, כאשר אפשר גם לקבלם בצבעים שונים – לפי דרישת הלקוחות.